

แนวทางการจัดการเรียนรู้ ฐานสมรรถนะเชิงรุก

: ถอดบทเรียนจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

การ ศึกษาเปลี่ยนแล้ว ตามกาล
เรียน อย่างสนุกสนาน ก่อปรได้
รู้ จากปฏิบัติงาน หลากแห่ง มมนา
เชื่อกัน เติบโตให้ ต่อบุคคล

การเรียนรู้เชิงรุก สนุกนัก
สร้างความหมายการเรียนรู้ผู้รู้จริง

โลกทำหยาการศึกษาต้องกล้าเปลี่ยน
สร้างห้องเรียนมีชีวิตจิตวิญญาณ

“กาย” เคลื่อนไหวก็พา “ปัญญา” เคลื่อน
เสริม “สังคม” กระตือรือร้นผลทวี

เริ่มต้นที่ผู้เรียนรู้แน่ชัด
ผู้เรียนเป็นต้นธารการพัฒนา

คือ ศาสตร์ศิลป์ครบถ้วนควรยึดไว้
คือ การเรียนรู้เชิงรุก, สุขกลับคืน

ผลประจักษ์แจ้งจิตยินดียิ่ง
รู้ด้วยสิ่งสันทัดจัดเจเนงาน

ทั้งผู้เรียน ทั้งครู ผู้บริหาร
มองเป้าหมายมือประสานก่อการดี

“อารมณ์” เตือนมีสติถูกวิธี
ครบถ้วนนี้เรียนสนุกทุกวิชา

ครู่องทศน์่องแท้แก้ปัญา
เกิดคุณค่าในนิยามความยั่งยืน

คือ หลักขัยการเรียนรู้ครูหิบบิ้น
คือ การต้้นรู้งานการส้างคน

ธีรศักดิ์ จิระตราชู ร้อยกรอง

371.2 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส 691 น แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก : ถอดบทเรียนจากแนวคิด
สู่การปฏิบัติ
กรุงเทพฯ : 2564
112 หน้า
ISBN: 978-616-270-330-0
1. การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก 2. หลักสูตรฐานสมรรถนะ
3. Active Learning 4. ชื่อเรื่อง

แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก : ถอดบทเรียนจากแนวคิด สู่การปฏิบัติ

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 73/2564
ISBN 978-616-270-330-0
พิมพ์ครั้งที่ 1 พฤศจิกายน 2564
จำนวนพิมพ์ 2,000 เล่ม
พิมพ์เผยแพร่ กลุ่มมาตรฐานการศึกษา
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
99/20 ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ : 0 2668 7123 ต่อ 2528, 2543
โทรสาร : 0 2243 1129
Website : <http://www.onec.go.th>
พิมพ์ที่ บริษัท เอส. บี. เค. การพิมพ์ จำกัด
92/6 หมู่ 3 ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี
จังหวัดสมุทรปราการ 10540
โทร. 0-2178-8794-5 โทรสาร 0-2178-8796
E-mail : sbkprintingco.ltd@gmail.com
Website : www.facebook.com/SBKPrinting

คำนำ

ยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดเป้าหมายการขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าไปในอนาคต ซึ่งทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่ขับเคลื่อนโดยภูมิปัญญาและนวัตกรรม ในอีก 20 ปีข้างหน้า โดยให้ความสำคัญกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ด้วยการปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในทุกระดับชั้นตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษาที่ใช้ฐานความรู้และระบบคิดในลักษณะสหวิทยาการ พัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกระดับการศึกษา รวมถึงจัดกิจกรรมเสริมทักษะเพื่อพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 พัฒนาระบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่เน้นการลงมือปฏิบัติ มีการสะท้อนความคิด ทบทวนไตร่ตรอง พัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสามารถกำกับการเรียนรู้ของตนได้ เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้สร้างรายได้ รวมถึงมีทักษะด้านวิชาชีพและทักษะชีวิต การเปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย สอดคล้องกับการทำงานของสมอง เป็นการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอน สิ่งแวดล้อม เป็นการเรียนรู้ที่ได้ผ่านการปฏิบัติจริง ครูต้องลดบทบาทในการสอนและการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรงลง แต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการจะทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้นและหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการพูด การเขียน การอภิปรายกับเพื่อน ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 สามารถบรรลุผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะองค์กรหลักด้านการกำหนดนโยบาย แผนการศึกษา มาตรฐานการศึกษา โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในการดำเนินงาน ได้ตระหนักถึงความสำคัญจำเป็นในการสร้างองค์ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติจริง จึงดำเนินการถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning จากสถานศึกษา จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ โรงเรียนสุจิตพิติ และโรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกให้สถานศึกษาที่สนใจได้นำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเองต่อไป

(นายอำนาจ วิชยานุวัติ)

เลขาธิการสภาการศึกษา

การ ศึกษาเปลี่ยนแล้ว
เรียน อย่างสนุกสนาน
รู้ จากปฏิบัติงาน
เชิฐรูก เสริมศาสตร์ให้

ตามภาค
กอบปรได้
หลากแ่ง มมนา
ด่อบแห่งการศอน

การเรียนรู้เชิงรุก สนุกนัก
สร้างความหมายการเรียนรู้ผู้รู้จริง

โลกท้าทายการศึกษาต้องกล้าเปลี่ยน
สร้างห้องเรียนมีชีวิตจิตวิญญาณ

“กาย” เคลื่อนไหวก็พา “ปัญญา” เคลื่อน
เสริม “สังคม” กระตือรือร้นผลทวี

เริ่มต้นที่ผู้เรียนรู้แน่ชัด
ผู้เรียนเป็นต้นธารการพัฒนา

คือ ศาสตร์ศิลป์ครบถ้วนควรยึดไว้
คือ การเรียนรู้เชิงรุก, สุขกลับคืน

ผลประจักษ์แจ้งจิตต์ยืนดียิ่ง
รู้ด้วยสิ่งสันตัดชัดเจนงาน

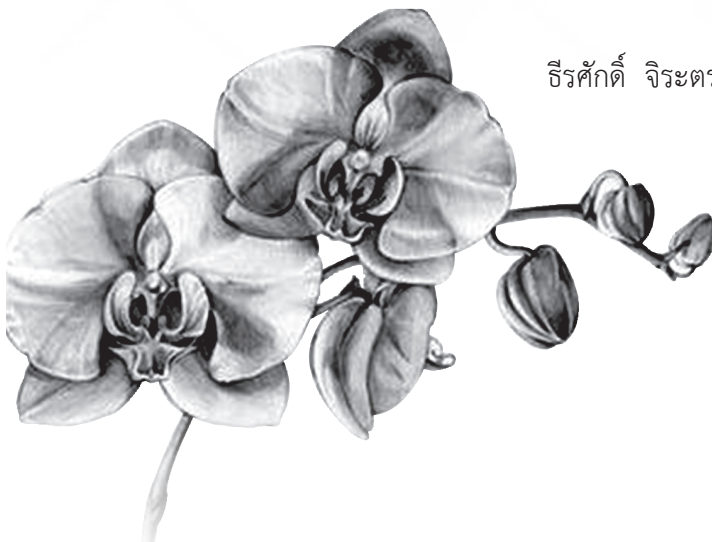
ทั้งผู้เรียน ทั้งครู ผู้บริหาร
มองเป้าหมายมือประสานก่อการดี

“อารมณ์” เตือนมีสติถูกวิถี
ครบถ้วนนี้เรียนสนุกทุกวิชา

ครูถ่องทศน์ถ่องแท้แก้ปัญหา
เกิดคุณค่าในนิยามความยั่งยืน

คือ หลักชัยการเรียนรู้ครูหยิบยื่น
คือ การตื่นรู้งานการสร้างคน

ธีรศักดิ์ จิระตราชู ร้อยกรอง

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ค
บทนำ	1
หลักการพื้นฐานและแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	17
ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	17
ส่วนที่ 2 การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุก	24
แนวทางที่ 1 ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ	26
แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ	28
แนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ	29
แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวบ่งชี้	30
แนวทางที่ 5 บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ	32
แนวทางที่ 6 สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน	34
แนวทางที่ 7 การเรียนรู้สมรรถนะแบบผสมผสาน	35
แนวทางที่ 8 การเรียนการสอนฐานสมรรถนะเพื่อร่วมกันพัฒนาสมรรถนะ	37
ผู้เรียนทั้งโรงเรียน โดยใช้ประเด็นการเรียนรู้ร่วมกัน (Whole - School Learning)	
ถอดบทเรียนแนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก	39
ส่วนที่ 1 แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์	39
1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามกลุ่มสาระวิชา	40
2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบข้ามศาสตร์วิชา	47
ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนทุ่งมหาเมฆ	49
1. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกเน้นการตื่นตัวทางกาย (physically active)	50
2. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกเน้นการตื่นตัวทางสติปัญญา (intellectually active)	51
3. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกเน้นตื่นตัวทางสังคม (socially active)	51
4. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกเน้นการตื่นตัวทางอารมณ์ (emotionally active)	52

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

ส่วนที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียน

ประชากรราษฎร์บำเพ็ญ

53

1. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกผ่านการออกแบบการสอนเป็นโครงเรื่อง (Theme) 55

2. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกผ่านกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย 56

ส่วนที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนสุจริต

61

1. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกผ่านการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา เน้นการพัฒนาสมรรถนะ 61

2. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกผ่านหน่วยการเรียนรู้บูรณาการและ การกำหนดงานเพื่อการเรียนรู้ (Learning Task) 62

3. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกในช่วงการเรียนการสอนทางไกล รูปแบบ Home-based Learning 70

ปัจจัยเกื้อหนุน

73

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ 74

โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ 79

โรงเรียนประชากรราษฎร์บำเพ็ญ 80

โรงเรียนสุจริต 84

บทสรุป และแนวทางการดำเนินการในอนาคต

93

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ 94

โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ 94

โรงเรียนประชากรราษฎร์บำเพ็ญ 94

โรงเรียนสุจริต 95

ภาคผนวก

97

เอกสารการถอดบทเรียนจากสถานศึกษา 4 แห่ง 99

คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานถอดบทเรียนนวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา 101

รายชื่อผู้ดำเนินการถอดบทเรียนและผู้ให้ข้อมูล 103

คณะผู้จัดทำเอกสาร

106

บทนำ

การถอดบทเรียนการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียน 4 โรงเรียนในครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี 2) โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร 3) โรงเรียนประชากรราษฎร์บำเพ็ญ กรุงเทพมหานคร และ 4) โรงเรียนสุจิตปูลิ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีจุดหมายสำคัญเพื่อประมวล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลการทำงานการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียน 4 โรงเรียนซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งสังกัด บริบทการทำงาน ลักษณะครูและบุคลากร ตลอดจนจุดเน้นของโรงเรียน และแนวทางการบริหารจัดการ ซึ่งการถอดบทเรียนดังกล่าวทำให้ได้ข้อมูลแนวทางการทำงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งการวางระบบกลไกการบริหารจัดการรองรับการทำงาน การทำงานร่วมกันของครู และผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การสนับสนุน ช่วยเหลือการทำงานของครู โดยทีมบริหาร การออกแบบและการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล อีกทั้งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ข้อมูลที่ได้ในครั้งนี้มีความน่าสนใจและเป็นประโยชน์สำหรับโรงเรียนต่าง ๆ ที่สนใจเรียนรู้ และโรงเรียนที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนางานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งอาจจะต่อยอดงานไปสู่การจัดการเรียนรู้เชิงรุกฐานสมรรถนะในโอกาสต่อไป

จากการศึกษาข้อมูลในครั้งนี้พบว่า การก้าวเดินของแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน ส่วนใหญ่เริ่มต้นก้าวเดินโดยการพิจารณาแนวนโยบายของหน่วยงานบังคับบัญชาเป็นจุดเริ่มต้น และพยายามปรับงานให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากรและผลงานที่เป็นต้นทุนที่มี อีกทั้งเรียนรู้เพิ่มเติมต่อเนื่องตลอดเส้นทางจนเกิดผลสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนจนพร้อมเผยแพร่ ขยายผลสู่การเรียนรู้ในวงกว้างขึ้น นอกจากนี้ พบว่าโรงเรียนสุจิตปูลิ เป็นโรงเรียนที่มีจุดเริ่มต้นแตกต่างจากที่อื่น เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเกิดแรงบันดาลใจหลังจากได้ศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษา ฐานสมรรถนะอย่างจริงจัง และนำแนวคิดนี้สู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนอย่างเต็มรูปแบบ ด้วยคาดหวังที่จะสร้างโรงเรียนที่สะท้อนแนวคิดการศึกษาฐานสมรรถนะให้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ในการจัดการศึกษาในประเทศไทย

นอกจากนี้พบว่าการทำงานของโรงเรียนมี 2 ลักษณะ คือ 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่มีแบบแผนการทำงานที่ชัดเจน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนพร้อมขยายผล ซึ่งพบใน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ 2) การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก พบใน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ โรงเรียนประชากรราษฎร์บำเพ็ญ และโรงเรียนสุจิตปูลิ โดยการดำเนินการมีความแตกต่างกันในแนวทางการดำเนินการที่เลือก ซึ่งสอดคล้องตามบริบท

ของโรงเรียน ในส่วนนี้จะนำเสนอข้อมูลภาพรวมการดำเนินการของ 4 โรงเรียน ทั้งข้อมูลพื้นฐาน ลักษณะการทำงานของครูและผู้บริหาร การออกแบบและการดำเนินการจัดการเรียนรู้ ผลการทำงานที่เกิดขึ้น และ การบริหารจัดการที่เอื้อและสนับสนุนการทำงาน

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับเตรียมอนุบาล ถึง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นโรงเรียนที่มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งปฏิบัติการวิจัย เป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนในท้องถิ่น ในการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายสำคัญที่กำหนดนั้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับการสนับสนุนจากคณะต่างๆ และผู้บริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ อย่างต่อเนื่องทั้งเกี่ยวกับทรัพยากร และงบประมาณในการบริหารงาน ที่สำคัญคือให้การสนับสนุนแนวคิด หลักการ แนวทางเชิงวิชาการ ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีความมุ่งมั่นเป็นอย่างสูงในการนำแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ดังจะเห็นได้จาก การกำหนดปรัชญาของโรงเรียนที่ระบุชัดเจนว่า เน้นการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ (LEARNING BY DOING) ในส่วนเอกลักษณ์ของโรงเรียน ระบุว่า เป็นสถาบันที่บ่มเพาะความสำเร็จโดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับในส่วนพันธกิจนั้น ก็ระบุชัดเจนว่า พัฒนาคูและบุคลากรอย่างเป็นระบบ ให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้มาตรฐานหลักสูตรโดยเน้นแนวคิดแบบ Active Learning และการสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 การปลูกคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมืองดีมีจิตอาสา เพื่อส่วนรวมและการตระหนักในเป้าหมายชีวิตและการเห็นคุณค่าแห่งอาชีพ

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้มุ่งมั่นพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยสำคัญที่เป็นพลังขับเคลื่อนงานคือ คณะครู และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงรุก โดยมีผลงานที่ชัดเจนดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษามีผลงานที่เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุก โดยเฉพาะเกี่ยวกับรูปแบบการสอนวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น (5Es) การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning ตามกระบวนการ GPAS 5 Steps ซึ่งผลงานเหล่านี้ได้มีการเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ หลากหลาย ในส่วนคณะครูส่วนหนึ่งก็มีผลงานวิชาการเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning ตามกระบวนการ GPAS 5 Steps

เผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ หลากหลาย และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่โรงเรียน ครู นักวิชาการ และผู้สนใจอย่างหลากหลาย ผ่านการจัดโครงการบริการวิชาการสู่ชุมชน ผ่านโครงการผลิตสื่อชุดกิจกรรม วิธีทัศน์การสอนเชื่อมโยงสู่ Active Learning ซึ่งนับเป็นการปฏิบัติงานตามภารกิจที่สะท้อนการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งปฏิบัติการวิจัยเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนในท้องถิ่น

ในส่วนของการทำงานพัฒนานักเรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning นั้น โรงเรียนสาธิตฯ มีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ GPAS 5 Steps ที่เน้นให้ผู้เรียนมีการลงมือปฏิบัติจริง สืบเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การสร้างผลงานเชิงประจักษ์ และมีการเผยแพร่ผลงาน ทำให้ผู้เรียนของโรงเรียนสาธิตฯ มีนวัตกรรมที่เป็นผลผลิตของการจัดการเรียนการสอนและมีความเป็นนวัตกรรม โดยในแต่ละระดับชั้นมีวิธีสอนที่แตกต่างกัน ในระดับการศึกษาปฐมวัย ใช้การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project Approach) ส่วนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา เน้นการใช้โครงงานเป็นฐาน (Project Based) แต่ในระดับมัธยมศึกษาจะเพิ่มความลุ่มลึกและเน้นการทำโครงงานตามความสนใจของนักเรียน (Individual Study) โดยเฉพาะในมัธยมศึกษาตอนปลายจะเริ่มใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-Based) ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้ค้นหาสิ่งที่ตนสนใจ ค้นพบตนเอง และเตรียมพร้อมสู่สายอาชีพในระดับมหาวิทยาลัยต่อไป

นอกจากแนวคิดแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกดังกล่าวแล้ว ยังจัดให้มีพื้นที่การเรียนรู้ห้องปฏิบัติการที่ตอบสนองความสนใจของผู้เรียนในหลายลักษณะ ทั้งห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการ STEM SCIENCE ห้องปฏิบัติการ STEM ROBOTIC ห้องปฏิบัติการ Active Learning เป็นต้น โดยพื้นที่การเรียนรู้/ห้องปฏิบัติการที่ตรงกับความสนใจของนักเรียนมากคือ ห้องเรียน STEM SCIENCE ที่มีการออกแบบชุดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการวิชาต่าง ๆ ในแต่ละระดับชั้น ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ โดยมีการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ไว้ และกำหนดโจทย์ที่ทำให้นักเรียนให้สร้างผลงาน เพื่อให้นักเรียนได้นำหลักการ ทฤษฎีต่าง ๆ มาประยุกต์ในการสร้างสรรค์ผลงานทั้งลักษณะงานกลุ่มและงานเดี่ยว ซึ่งนักเรียนทุกคนมีโอกาสได้นำเสนอผลงานในห้องเรียน และมีการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนนำเสนอในระดับโรงเรียนและภายนอกโรงเรียนด้วย และห้องเรียน STEM ROBOTIC ที่เรียนรู้เกี่ยวกับหุ่นยนต์ มีการกำหนดสถานการณ์หรือภารกิจให้นักเรียนคิดแก้ปัญหา

จากการดำเนินการจัดกิจกรรมข้างต้นส่งผลสำคัญ ดังนี้

1. เนื่องจากโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการประกวดและแข่งขันอยู่เสมอ เพื่อให้นักเรียนที่มีศักยภาพ มีโอกาสได้พบกับสถานการณ์ใหม่ที่ยากและท้าทาย ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีสมรรถนะเพิ่มขึ้น จากการดำเนินการดังกล่าวทำให้นักเรียนที่ได้รับการประกาศเกียรติคุณยกย่องในด้านการประกวดผลงานทางวิชาการจำนวนมาก และส่วนใหญ่เป็นการสะท้อนผลงานด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมและการคิดขั้นสูง

2. โรงเรียนได้ดำเนินการประเมินคุณภาพของผู้เรียนระดับชาติ (NT, O-NET) พบว่าผลการประเมินสูงกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละของระดับประเทศ 14 วิชา ส่วนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน O-NET ปีการศึกษา 2562 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนความสามารถ สูงกว่า คะแนนเฉลี่ยของประเทศ 2 วิชาคือ ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา และที่ต้องพัฒนา คือ วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาไทย

ผลการดำเนินการดังกล่าวเกิดจากความมุ่งมั่นในการทำงาน และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่าน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ดำเนินการในลักษณะการรวมกลุ่มครูตามความสนใจ เช่น กลุ่มโครงการ กลุ่มงานวิจัย กลุ่มนวัตกรรมด้านพาณิชย์ และมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่ม เพื่อให้ครูเกิดการสะท้อนคิดและปรับปรุงพัฒนา จากนั้นแต่ละกลุ่มมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในภาพรวมของโรงเรียนเพื่อถอดบทเรียนร่วมกัน ทำให้ครูกล้าพูด กล้าแบ่งปัน รู้จักจัดระบบการคิด การสื่อสาร และเกิดการยอมรับในกลุ่มใหญ่ รวมทั้งมีการขยายผลไปสู่โรงเรียนเครือข่าย เป็นตัวแทนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่น

การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนทุ่งมหาเมฆ... แนว 2 การสอนเดิม ต่อเติมสมรรถนะ

โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา โรงเรียนมีการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้รับรางวัลหลากหลาย อาทิ รางวัลเกียรติคุณการจัดห้องสมุดได้อย่างดีจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ปี 2551 โรงเรียนในโครงการการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดสู่ห้องเรียน ได้รับคัดเลือกเป็น Best Practice จากมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ในปี 2533 รางวัลที่ 1 ห้องสมุดมีชีวิตที่ยั่งยืนและมุมในสถานศึกษายอดเยี่ยม

ปี 2556 นอกจากนี้มีธรรมเนียมปฏิบัติที่สร้างขึ้นจนกลายเป็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมขององค์กร ได้แก่ การคิดลายมือ “ลายมือทุ่งมหาเมฆ” ตลอดจนสิ่งก่อสร้างและบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดแหล่งเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนทุกคนได้เรียนภาษาอังกฤษกับครูต่างชาติ การจัดสวนบนดาดฟ้า (Roof Garden) ต้นทุนประสบการณ์และความรู้ของโรงเรียนที่ได้สั่งสมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้และการใช้ชีวิตของทุกคนในโรงเรียน ล้วนส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก

โรงเรียนมีความตระหนักในสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ในปี 2563 จึงได้เข้าร่วมโครงการวิจัยกรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน โดยคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ร่วมเรียนรู้สาระต่าง ๆ ร่วมกัน และเรียนรู้ร่วมกับทีมโค้ชจากโครงการ มีการร่วมกันออกแบบ หน่วยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะ การเข้าร่วมโครงการวิจัยฯ ในครั้งนี้ ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนของการจัดการเรียนรู้ของครู

จากการพิจารณาข้อมูลต่าง ๆ คณะครูเลือกที่จะออกแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะโดยใช้ **แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิมต่อเติมสมรรถนะ** สาเหตุที่เลือกใช้แนวทางนี้เพราะเป็นรูปแบบพื้นฐาน ไม่ซับซ้อน สามารถนำไปใช้ง่าย เหมาะสำหรับคณะครูที่เริ่มปรับการสอนอิงมาตรฐานสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยคณะครูเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่เคยได้ออกแบบไว้ ยังสามารถใช้จัดการเรียนรู้ได้ดี เพราะได้มีการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 แล้ว การสอดแทรกสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาเข้าสู่แผนการจัดการเรียนรู้เดิม ทำให้ครูไม่รู้สึกว่าเป็นภาระที่หนักเกินไป อีกทั้งสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน เพราะโรงเรียนยังจำเป็นต้องมีการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยคณะครูได้มีการดำเนินการในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทำงานของโรงเรียน ผวนกับแนวทางที่ 2 ใช้งานเดิมต่อเติมสมรรถนะ ทำให้คุณครูได้แนวทางในการออกแบบการเรียนรู้ ดังนี้ 1) พิจารณาแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำไว้แล้ว ในส่วนของสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) พิจารณา/คัดเลือกสมรรถนะหลักที่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้เดิม 3) เพิ่มจุดประสงค์เชิงสมรรถนะ 4) เสริมงานหรือกิจกรรมเข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเอื้อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะควบคู่ไปกับการเรียนการสอนตามปกติ โดยเพิ่มหัวข้อใหม่ในแผนการจัดการเรียนรู้ เป็น “งาน/ภาระงาน/ชิ้นงาน” และ 5) ปรับกิจกรรมที่สามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์เชิงสมรรถนะ

การดำเนินการปรับเปลี่ยนดังกล่าว ทำให้การจัดการเรียนการสอนของครูเปลี่ยนแปลงไป จากที่เน้นด้านความรู้ให้แก่ผู้เรียน ผ่านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการบรรยายหรืออธิบายที่ครูเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นไปที่ผู้เรียนมากขึ้น มุ่งการสร้างความหมายของการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการจัดประสบการณ์โดยตรงมากกว่าเป็นผู้รับ (passive learner) เมื่อผู้เรียนสร้างความหมายจากการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ห้องเรียนจึงมีชีวิตที่น่าสนใจ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันมากยิ่งขึ้น จากการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการบรรยาย อธิบาย และทำใบงาน จึงกลายเป็นการเรียนรู้เชิงรุกไปโดยที่คณะครูเองก็ไม่ทันรู้ตัว และเมื่อได้มีการนำแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวลงสู่ห้องเรียน พบว่า กระบวนการเหล่านั้นส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวทางการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็น การตื่นตัวทางสติปัญญา (Intellectually active) การตื่นตัวทางกาย (physically active) การตื่นตัวทางอารมณ์ (emotionally active) กระบวนการเรียนรู้อย่าง

ตื่นตัวทางสังคม (socially active) ผ่านกระบวนการ/วิธีการ ต่าง ๆ ที่ล้วนแล้วแต่ส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างตื่นตัวของผู้เรียน เช่น การใช้เกม การใช้บทบาทสมมติ การใช้การอภิปราย การสืบค้นด้วยตนเอง เป็นต้น โดยสรุปได้ 3 กระบวนการ คือ “ชวนให้ทำ นำให้ตรง ลองให้คุย”

กระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะนำไปสู่การเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติ ในชีวิตผ่านการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการตื่นตัวทั้งทางกาย สติปัญญา อารมณ์และ สังคม ของคณะครูโรงเรียนทุ่งมหาเมฆ ไม่เพียงแต่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะตามที่ได้คาดหวังไว้ แต่ยังทำให้ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารมากขึ้น สามารถทำงานเป็นทีม ยอมรับให้ความคิดเห็นของ ผู้อื่น ร่วมมือกันในการทำงานจนประสบผลสำเร็จ มีความกล้าแสดงออกมากขึ้น มีความละเอียด รอบคอบในการทำงาน อีกทั้งเห็นคุณค่าในตนเอง ผู้อื่น และงานที่ตนทำมากขึ้น ซึ่งผลที่เกิดขึ้นนั้น ไม่เพียงแต่เด่นชัดในนักเรียนทั่วไป แต่พบว่า กระบวนการสอนสมรรถนะเชิงรุกนี้ ส่งผลให้นักเรียน ที่มีความต้องการพิเศษ ได้รับการยอมรับในการทำงานจากเพื่อนร่วมชั้น ทำให้ได้แสดงออกตาม ความสามารถของตนเอง นอกเหนือจากทักษะกระบวนการ คุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว สิ่งสำคัญที่สุด คือ ผู้เรียนมีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในรายวิชา กระตุ้นให้เกิดความต้องการการเรียนรู้จากภายในของผู้เรียนเอง

นอกจากผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงตนเองก็มีการปรับเปลี่ยนไปด้วย โดยพบว่าครูมี ปฏิสัมพันธ์ และมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนรู้ และการแก้ไขปัญหา ระหว่างการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมเปลี่ยนไป โดยครูเกิดความ เชื่อใจนักเรียนมากขึ้น ให้โอกาสนักเรียนได้ทำงานด้วยตนเอง และทำหน้าที่เพียงสอดส่องให้คำแนะนำ และช่วยเหลือ และให้นักเรียนได้ประเมินผลการทำงานของตนเอง ซึ่งต่างจากในอดีต ที่แม้ครูจะ ได้มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการตื่นตัว แต่ครูยังเป็นผู้กำกับและเป็นผู้ประเมินผล ทุกอย่างเพียงคนเดียว ผู้เรียนจึงไม่ได้เกิดการเรียนรู้จากการตื่นตัวในด้านต่าง ๆ อย่างแท้จริง

ผลการทำงานดังกล่าวทั้งการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน และคณะครู เกิดจากการบริหารจัดการ ที่ผู้บริหารได้ออกแบบตามรูปแบบการพัฒนางานและบริหารจัดการศึกษาแบบTMS (T คือ Transparency ความโปร่งใส M คือ Management การบริหารจัดการ และ S คือ Smart Kids การพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ) ที่สำคัญคือ ผู้บริหารมีความตระหนักในการพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาครู อย่างต่อเนื่อง เพื่อการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ

การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนประชาราษฎร์ บำเพ็ญ ...มุ่งมั่นต่อยอดจากการเรียนรู้เชิงรุกสู่การจัดการเรียนรู้ ฐานสมรรถนะเชิงรุก

โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ เป็นโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมาจากการเลือกตั้ง และเป็นผู้กำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการศึกษา มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดนโยบายพัฒนาให้เด็กในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ทั้งองค์ความรู้ มีคุณธรรม และมีทักษะในการดำรงชีวิต รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 การส่งเสริมทักษะอาชีพ การยกระดับทักษะภาษาอังกฤษ การจัดกิจกรรม

การเรียนการสอน STEM Education การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การยกระดับผลสัมฤทธิ์ O-NET และการพัฒนาครู เป็นต้น

จากนโยบายและจุดเน้นดังกล่าว โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ ได้นำสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทวนของผู้เรียน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ครูผู้สอนกำหนด หรือสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พูด ฟัง คิด ลงมือปฏิบัติกิจกรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และหลักการสู่การสร้างความคิดรวบยอด เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน และร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน ทำให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้เรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมตามโครงการที่สำคัญต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร โดยโครงการสำคัญที่ส่งเสริมสมรรถนะ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพของผู้เรียน คือโครงการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานโครงการเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2550 ปัจจุบัน โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ ได้ดำเนินงานตามโครงการเสริมสร้างศักยภาพ

เด็กและเยาวชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 กิจกรรม คือ กิจกรรม การเกษตรเพื่อการเรียนรู้และสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ กิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกาย แข็งแรง กิจกรรมโภชนาการดี ชีวิตมีสุข และ กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน

นอกจากนี้ โรงเรียนได้ดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการตามเป้าหมายของโรงเรียนที่วางไว้ เช่น โครงการพัฒนาการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โครงการโรงเรียนประชารัฐร่ำรวยแก้ปัญหาการอ่าน โครงการสอน ภาษาต่างประเทศ โครงการอัจฉริยะขั้นเทพ โครงการเพิ่มศักยภาพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ในโรงเรียน อีกทั้งยังมีโครงการตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกหลาย โครงการ เช่น โครงการสอนภาษาต่างประเทศ โครงการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ ผลงานเพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น

ในปี 2563 โรงเรียนประชารัฐร่ำรวยเข้าร่วมเป็นโรงเรียนนำร่องการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร และได้เข้าร่วมโครงการวิจัย ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ของสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา จุดประสงค์สำคัญในการร่วมโครงการคือการที่ ผู้บริหารเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวม ในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการใช้ชีวิต เป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เรียนรู้ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

การเริ่มต้นทำงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนตามโครงการดังกล่าว เริ่มต้นจากโรงเรียน พิจารณาปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการทำงาน คือ ความพร้อมของครู บริบทของโรงเรียน ความเหมาะสม ต่อรายวิชาที่สอน คุณลักษณะของผู้เรียน หลังจากนั้นมีการประชุมวางแผนร่วมกันภายในโรงเรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิธีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทำให้ได้แนวทางการจัดการเรียนการสอน ฐานสมรรถนะ 6 แนวทาง ดังนี้ **แนวทางที่ 1** ครูวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้เดิมตามหลักสูตร และสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทเรียน ปรับกิจกรรมการเรียนรู้ หรือคิดกิจกรรมใหม่เพื่อให้ผู้เรียน ได้เกิดสมรรถนะ **แนวทางที่ 2** ครูวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้เดิม และวิเคราะห์สมรรถนะ ที่เหมาะสม สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะอันจะนำไป สู่สมรรถนะที่ตั้งไว้ **แนวทางที่ 3** ครูวิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหา/หน่วย การเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ พิจารณาความสอดคล้องของรูปแบบ การเรียนรู้กับสมรรถนะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ปรับ/เพิ่มขึ้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้อันจะ

มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่ตั้งไว้ **แนวทางที่ 4** วิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนเดิม วิเคราะห์ตัวชี้วัดกับสมรรถนะที่สอดคล้อง มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ ส่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระครบตามตัวชี้วัดของหลักสูตร และเกิดสมรรถนะหลักที่กำหนด **แนวทางที่ 5** ครูในสายชั้นปรึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันในทุกกลุ่มสาระ เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ตรงตามหลักสูตรและเกิดสมรรถนะหลักมากที่สุด โดยการกำหนดเรื่องที่เรียนร่วมกันให้แต่ละกลุ่มสาระคิดหากิจกรรม/รูปแบบการเรียนรู้ ผสานเนื้อหาการเรียนรู้ เน้นเป็นการลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนได้สัมผัส เพื่อเกิดประสบการณ์ตรงอันจะนำไปสู่การเกิดสมรรถนะที่ต้องการ และ **แนวทางที่ 6** กำหนดจุดเด่นของโรงเรียน แล้ววิเคราะห์สมรรถนะหลัก สร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เผชิญกับประสบการณ์ตรงตามความเป็นจริง แทรกกิจกรรมที่เสริมให้เกิดสมรรถนะตามความเหมาะสมของช่วงวัยของผู้เรียน

จากการทำงานพัฒนาผู้เรียนผ่าน แนวทางที่ 1 - 6 **ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า แนวทางที่ 3 - 5** น่าจะมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริง สาเหตุเพราะเป็นแนวทางที่ตรงกับบริบทของแต่ละกลุ่มสาระ สามารถนำของเดิมที่มีอยู่มาปรับปรุง ประยุกต์ใช้และนำไปสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดสมรรถนะตามที่ครูวางแผนได้จริง นอกจากนี้ พบว่าลักษณะเด่นของโรงเรียนที่เห็นได้ชัดคือโรงเรียนออกแบบกิจกรรมเป็นโครงเรื่อง (Theme) เพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ให้เกี่ยวข้องกับทุกกลุ่มสาระ จากนั้นจึงจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่มีลักษณะบูรณาการทุกกลุ่มสาระ โดยครูจะพิจารณาว่าแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีหัวข้อการสอนเรื่องใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับโครงเรื่อง (Theme) ที่ตั้งขึ้น ครอบคลุมสมรรถนะ และตัวชี้วัดของแต่ละรายวิชา มีลักษณะกิจกรรมที่มีลักษณะของการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก และเมื่อพิจารณารูปแบบของกิจกรรม เป้าหมายของกิจกรรม บรรยากาศการปฏิบัติกิจกรรม การมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องก็อาจจะกล่าวได้ว่าปัจจัยเกื้อหนุนเหล่านี้ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุก และการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก ด้วยเหตุที่ว่า 1) เป็นกิจกรรมที่มีการวางแผนระยะยาวมีการกำหนดบทบาทผู้รับผิดชอบ ตัวชี้วัด ผลสำเร็จ ไว้อย่างชัดเจน ทำให้การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้เป็นไปได้อย่างราบรื่น 2) เป็นกิจกรรมที่ผสมกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกับการเรียนการสอนปกติ สอดคล้องกับวิถีชีวิตในโรงเรียนของผู้เรียน ผู้เรียนไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นกิจกรรมพิเศษเฉพาะกิจ แต่รู้สึกเป็นกิจวัตรที่พึงปฏิบัติร่วมกันเมื่อมาโรงเรียน และ 3) ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างทั่วถึง เท่าเทียม เกิดความสนุกสนาน ได้สร้างผลงานของตนเอง ได้รับการเสริมแรงทางบวกจากครู อนึ่งในกรณีที่กิจกรรมสอดคล้องกับการแข่งขันระดับพื้นที่ จังหวัด ก็ได้เข้าร่วมจนได้รับรางวัลจากการแข่งขัน หรือประสบการณ์เพิ่มขึ้น อีกส่วนหนึ่งคือการประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกทำให้ครูประเมินผลการเรียนรู้

ของผู้เรียนเปลี่ยนไป ครูสะท้อนว่าจากเดิมที่เน้นประเมินแบบสรุปผล (Summative Assessment) ในช่วงกลางภาค หรือปลายภาคก็เปลี่ยนเป็นการประเมินแบบก้าวหน้า (Formative Assessment) กล่าวคือครูจะพินิจพิเคราะห์ต่อพฤติกรรมผู้เรียนเพื่อดูความสามารถให้เป็นไปตามความคาดหวังมากขึ้น โดยการประเมินมีลักษณะ โดยการตรวจผลงานที่ได้จากการปฏิบัติจริงระหว่างสอนมากขึ้น และการประเมินการปฏิบัติงานตามสภาพจริง

สิ่งที่สำคัญที่หนุนเสริมการทำงานของครูคือการสนับสนุนที่ดีจากผู้บริหาร โรงเรียน ตลอดจน ศึกษานิเทศก์ และ ทีมโค้ช (Coach) ประจำโรงเรียนจากโครงการวิจัยกรอบสมรรถนะ ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งรับหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ และเข้าพบปะสนทนากับผู้บริหารและครูผู้ร่วมวิจัยซึ่งส่งผลให้ครูผู้สอนได้รับการส่งเสริมพัฒนาทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างตื่นตัวทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อส่งเสริมสมรรถนะที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณภาพทางวิชาการ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณ มีความรู้ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดี พร้อมทั้งจะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มีความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย มีสุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคม สูงกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด

ผลการดำเนินงานข้างต้นเกิดจากการบริหารจัดการที่หนุนเสริมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะในหลายด้านดังนี้ 1) ด้านการบริหารหลักสูตร ได้กำหนดให้ทุกสายชั้นจะมีกิจกรรม 1 สายชั้น โดยเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ต่อเนื่องไปจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะอาชีพสามารถประกอบอาชีพได้ระหว่างเรียน และเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพในอนาคต จัดให้มีครูแกนนำซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ มาร่วมกันพิจารณา และทบทวนสมรรถนะ และนำสมรรถนะต่างๆ ไปกำหนดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน ในระดับชั้นเรียน เมื่อมีการวิเคราะห์และกำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้แล้ว ครูผู้สอนจะออกแบบและเขียนแผนโดยใช้สมรรถนะเป็นฐาน ประสานตัวชี้วัด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา 2) ด้านการบริหารบุคคล ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ทั้งการพัฒนาตามมาตรฐานตำแหน่ง และมาตรฐานวิทยฐานะ เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน อยู่ร่วมกันในองค์กรอย่างมีความสุข โดยการพัฒนาครูผู้สอนให้เป็นผู้มีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเอง มีความก้าวหน้าทางวิชาการ

และวิชาชีพในการเข้าร่วมอบรมสัมมนาจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก ครูสามารถจัดบรรยากาศในชั้นเรียนเชิงสร้างสรรค์ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ สามารถผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการดำเนินกระบวนการ PLC เพื่อให้ครูได้สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพภายในโรงเรียนเป็นผู้นำ ครูมีการจับกลุ่มตามความสนใจ และจัดชั่วโมง PLC ที่ชัดเจน ครูออกแบบและจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ มีการจัดทำแผนการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning มีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย เช่น จัดป้ายนิเทศแสดงผลงานนักเรียน มีการประเมินผลงาน และนักเรียนประเมินตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและความภูมิใจในตนเอง ครูสามารถนำผลที่ได้มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและขยายผลร่วมกันในโรงเรียน รวมทั้งเป็นแบบอย่างได้รับการยกย่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกสังกัด 3) ด้านการบริหารงบประมาณ เน้นการบริหารจัดการด้านงบประมาณที่รวดเร็ว ทันเวลา มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้รับผลประโยชน์สูงสุด 4) ด้านการบริหารอาคารสถานที่ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวก และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน

จากการบริหารจัดการที่นำมาสู่การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนประชารัฐบุรีรัมย์เพื่อยุทธศาสตร์สามารถสรุปปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนประสบความสำเร็จ ได้ดังนี้ 1) ผู้บริหาร โดยผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการเป็น “ผู้นำ” ในการเรียนรู้ และเป็น “ผู้สนับสนุน” ให้ครูนำการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนและจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น จัดหาวิทยากรมาให้ความรู้ในการดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ เป็นต้น อีกทั้งผู้บริหารมีความใส่ใจในการจัดการเรียนการสอนของครู ให้ความสนับสนุน กำกับ ติดตาม การดำเนินการของครูอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้ครูเกิดกำลังใจในการจัดกิจกรรม มีความกระตือรือร้น และตระหนักถึงความสำคัญมากยิ่งขึ้น 2) ครู การที่ครูตระหนักถึงความสำคัญและลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ศึกษาหาข้อมูลในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะอย่างจริงจัง มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติผ่านสถานการณ์ที่กำหนด 3) หน่วยงานต้นสังกัด นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียน เนื่องด้วยการดำเนินงานของโรงเรียนต้องสอดคล้องกับนโยบายจากหน่วยเหนือ รวมทั้งการให้การสนับสนุน ส่งเสริม กำกับ ติดตามอย่างใกล้ชิด จะช่วยให้โรงเรียนเกิดความมั่นใจและมีทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน และ 4) ผู้ชี้แนะด้านวิชาการ ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ความรู้และความเข้าใจของครูในเรื่องนั้นๆ เป็นสิ่งสำคัญ การที่โรงเรียนมีผู้ชี้แนะ (Coach) ที่สามารถให้คำแนะนำแก่ครูได้ เช่น ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก เข้ามาให้คำแนะนำ ติดตาม ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ จะช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติและมีการสะท้อนผลจากสิ่งที่ได้ปฏิบัติ ทำให้ครูมองเห็นแนวทางที่ชัดเจน และมีความเข้าใจที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนสุจิปุลิ... โรงเรียนยุคใหม่เพื่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

โรงเรียนสุจิปุลิเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง เปิดสอนในปีการศึกษา 2562 ตั้งแต่ระดับชั้นเตรียมอนุบาล ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยในปีการศึกษา 2564 มีนักเรียนชั้นเตรียมอนุบาล ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 344 คน มีครูจำนวน 41 คน ครูต่างชาติ 5 คน

ด้วยความเชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถที่แตกต่างกันของผู้เรียนทุกคน และจุดเน้นในการทำงานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและความสามารถสูง โรงเรียนสุจิปุลิจึงกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนว่า โรงเรียนสุจิปุลิเตรียมความพร้อมให้เด็กมีสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อดำรงชีวิตอยู่ในโลกอนาคตได้อย่างมีความสุข

ในการพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้มีสมรรถนะที่จำเป็น สามารถดำรงชีวิตในโลกอนาคตได้อย่างมีความสุขนั้น โรงเรียนนำแนวคิดการพัฒนานวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากระบบการศึกษาของฟินแลนด์ นั่นคือ การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) มาสอนให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้และพัฒนาตามกระบวนการ รวมถึงโรงเรียนยังให้ความสำคัญในการสร้างพลเมืองไทยที่ใส่ใจสังคมและการจัดการตนเองผ่านกระบวนการสร้างอุปนิสัย ตามหลักสูตร 7 Habits & The Leader in Me เพื่อเป็นการสร้างคุณลักษณะของเด็ก ๆ และเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จ ได้ค้นหาศักยภาพในตนเอง ได้เรียนรู้ในสิ่งที่รัก และพัฒนาจนเป็นความถนัดพร้อมหนทางที่จะนำไปประกอบอาชีพได้ในอนาคต

ในการทำงานพัฒนาผู้เรียนนั้นมี 3 ช่วง คือ ช่วงต้นน้ำ ช่วงกลางน้ำ และช่วงปลายน้ำ แต่ละช่วงมีการดำเนินการที่น่าสนใจดังนี้ 1) ช่วงต้นน้ำ เริ่มต้นจากวิสัยทัศน์ในการก่อตั้งโรงเรียนที่ต้องการให้เป็นโรงเรียนแนวคิดใหม่ในฉะเชิงเทรา เป็นโรงเรียนทางเลือกที่ใช้การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นตัวตั้งในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และการพัฒนานักเรียน ซึ่งมีหลักการบริหารโรงเรียนที่มีผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ มีระบบการทำงานที่เข้มแข็งและมุ่งเน้นเป้าหมายที่ต้องการพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นที่จะดำรงชีวิตในโลกอนาคตได้อย่างมีความสุข และเป็นเป้าหมายร่วมในการพัฒนานักเรียนร่วมกันของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง โดยได้มีการกำหนดหลักสูตรที่เน้นการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และมีวัฒนธรรมการทำงานตามกระบวนการทำงาน

ร่วมกันแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยมีการระดมความคิดผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นเครื่องมือหรือช่องทางในการปรึกษา การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ดังจะเห็นได้จากแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภาษาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เลือกเรียนรู้ผ่านกิจกรรมวันสงกรานต์ เพื่อสวดแทรกวัฒนธรรมไทย ครูจึงปรับรูปแบบกิจกรรมของให้สอดคล้องกันกับนักเรียนทุกระดับชั้น โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะในการทำกิจกรรมของนักเรียนให้มีความสอดคล้องกับประเด็นหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ รูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้จึงมาจากทั้งครูและนักเรียนร่วมกัน 2) ช่วงกลางวัน เป็นช่วงการทำงานที่เน้นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกผ่านหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ คุณครูมีแนวทางการทำงานในรูปแบบ “การรวมพลัง” ผ่านรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) โดยในแต่ละสัปดาห์คุณครูผู้รับผิดชอบในหน่วยบูรณาการนั้น ๆ จะมีการนัดหมายประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันอย่างน้อย 1 ชั่วโมง หลังจากนั้นจะมีการประชุมร่วม เพื่อกำหนดหัวข้อวัตถุประสงค์ กิจกรรมและแนวทางการประเมินผล โดยดำเนินการ 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 กำหนดหัวข้อหรือประเด็นของหน่วยการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ ขั้นที่ 3 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 4 การออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้อง ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ ขั้นที่ 5 การกำหนดสื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ และ ขั้นที่ 6 การกำหนดสถานการณ์หรือวิธีการประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริง การทำงานในช่วงนี้เกิดหน่วยการเรียนรู้หลายลักษณะ นอกจากนี้มีการกำหนดการวัดและประเมินผล 2 รูปแบบ คือรูปแบบที่ 1 การประเมินตามสภาพจริง (Formative Learning) ซึ่งเป็นการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนรอบด้าน ส่งเสริมให้นักเรียนประเมินศักยภาพจากผลการปฏิบัติภายใต้งานหรือสถานการณ์ที่ครูเป็นผู้กำหนด เพื่อที่นักเรียนจะสามารถรู้ระดับความสามารถของตนเอง และสามารถวางแผนการพัฒนาความสามารถของตนเองในงานหรือสถานการณ์ครั้งต่อไป และ รูปแบบที่ 2 การประเมินผลลัพธ์ (Summative Assessment) มุ่งเน้นการรายงานผลรูปแบบการพัฒนาความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนรายบุคคล เพื่อให้นักเรียนรับรู้ระดับสมรรถนะของนักเรียน นำไปสู่การหาแนวทางเพื่อพัฒนาสมรรถนะของตนเอง

ที่สำคัญในช่วงนี้มีการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกเป็นการเรียนการสอนทางไกล รูปแบบ Home-based Learning 3) ช่วง “ปลายน้ำ” จะพบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและคุณครู รวมไปถึงบรรยากาศของการทำงานร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตรระหว่างบ้านและโรงเรียน

ความสำเร็จจากการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนสุจริต เกิดจากโครงสร้างการบริหารจัดการที่ช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะให้เกิดกับนักเรียน โดยให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมทั้งส่วนของผู้บริหารและครูผู้สอนก่อนการดำเนินการทำให้มีกรอบคิดในการเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงที่มีลำดับขั้นตอน ที่สามารถสร้างให้เกิดความตระหนัก เข้าใจในสิ่งที่ตนเองต้องพัฒนา และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึง การมีหลักสูตรที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก ระบบการทำงานในการสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก รวมไปถึงการทำงานร่วมกับระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองตลอดจนภาคีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก โดยมีการดำเนินการดังนี้

1) การเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก โดยในส่วนการเตรียมความพร้อมผู้บริหารนั้นมีประเด็นสำคัญ ดังนี้ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การเป็นผู้นำทางวิชาการ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม การสร้างทีมงาน ทักษะการเป็นผู้ชี้แนะ (coach) และการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) ทักษะการสื่อสาร การสร้างแรงจูงใจ ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองในการสร้างแรงจูงใจ การประสานและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน และองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน สำหรับการเตรียมความพร้อมสำหรับครูผู้สอน ครูผู้สอนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ การเป็นผู้มีกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ความรู้ ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ การสอนที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiated Instruction) การบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ด้านทักษะการเป็นผู้ชี้แนะ (Coach) และการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator)

2) การบริหารงานของผู้บริหาร ผู้บริหารให้ความสำคัญต่องานสอนของครู โดยส่งเสริมให้ครูได้ใช้เวลากับงานสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ในชีวิตอย่างสมดุล (Work-life balance) ด้วยการลดภาระงานเอกสารที่ไม่จำเป็น อาทิ การให้ครูเขียนแผนการสอน 1 หน้า เป็นต้น รวมทั้งผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการเป็นที่ปรึกษาทางด้านวิชาการ สามารถให้คำแนะนำทางด้านการจัดการเรียนรู้อาจารย์ฐานสมรรถนะเชิงรุกแก่ครูได้ โดยบทบาทสำคัญของผู้บริหารมีดังนี้ บทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการ บทบาทในการเป็นผู้นำทางความคิด บทบาทในการเป็นผู้ชี้แนะ บทบาทในการส่งเสริมและให้การสนับสนุน

3) บทบาทการทำงานของครูผู้สอน ครูมีบทบาทสำคัญ ดังนี้ บทบาทในการจัดการเรียนรู้ บทบาทในการพัฒนานักเรียน บทบาทในการประเมินผลนักเรียน บทบาทในการพัฒนาการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

4) ด้านหลักสูตรและแนวทางการบริหารงานของโรงเรียน มีการออกแบบหลักสูตรที่มุ่งเน้นการส่งเสริมสมรรถนะตามหลักสูตรที่ส่งเสริมอุปนิสัย 7 Habits & The Leader in Me ของสถาบัน Franklin Covey สหรัฐอเมริกา ให้เกิดกับนักเรียน กำหนดแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ศักยภาพได้เรียนรู้สิ่งที่รัก และพัฒนาจนเป็นความถนัดของตนเอง สามารถประยุกต์การเรียนรู้ไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิต ด้วยแนวคิดการศึกษาของโรงเรียน จึงเป็น ปัจจัยสำคัญในการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ การสะท้อนคิด การอภิปรายผ่านสถานการณ์ที่หลากหลาย การออกแบบหลักสูตรของโรงเรียนจึงเป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) การทำงานร่วมกันของครูด้วยกระบวนการทำงานแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)

6) ด้านการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง

ในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนสุจริตในปัจจุบันนั้น มีการดำเนินอย่างชัดเจนในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ซึ่งในอนาคตจะมีการพัฒนางานให้เกิดความชัดเจนให้มากขึ้น ๆ และมุ่งหวังที่จะให้สิ่งที่ดำเนินการเป็นสิ่งที่สามารถใช้เป็นต้นแบบในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครู และโรงเรียนต่าง ๆ การดำเนินการในอนาคตมีจุดเน้นสำคัญ 3 เรื่อง ดังนี้

1. การบริหารโรงเรียนที่เน้นวิชาการเป็นตัวตั้ง เป็นการดำเนินการที่เน้นหลักการบริหารโรงเรียน ที่มีผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ มีระบบการทำงานที่เข้มแข็งและมุ่งเน้นเป้าหมายที่ต้องการพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นที่จะดำรงชีวิตในโลกอนาคตได้อย่างมีความสุข และเป็นเป้าหมายร่วมในการพัฒนานักเรียนร่วมกันของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง คณะผู้บริหารจะมุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษาและมีนโยบายที่ยืดหยุ่นในการบริหารงาน โดยปรับโครงสร้างการบริหารงานให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของครู เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระทางความคิด ปรับลดงานที่ไม่จำเป็นเพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูสามารถทุ่มเทต่อการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมอื่น ๆ อย่างสมดุล และให้ข้อเสนอแนะ คำปรึกษาที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนแก่ครูในโรงเรียนได้

2. การดำเนินการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกแนวทางเดิม แต่เพิ่มเติมการ ค้นหาแนวทางที่ยืดหยุ่น เหมาะสมกับบริบท ธรรมชาติวิชา และพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละวัยมากขึ้น ที่สำคัญคือการนำหลักการของการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก (Competency Based Education) มาใช้เป็นฐานในการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนเพิ่มขึ้นภายใต้โจทย์ ประเด็น หรือ สถานการณ์ ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันและสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียน

ได้เรียนรู้ศักยภาพของตนเอง ได้รับฟังผลสะท้อนกลับเพื่อนำผลการเรียนรู้ที่ได้รับไปสู่การพัฒนาความสามารถของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก คือ “การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้เวลาในการเรียนรู้ ได้คิด ลงมือปฏิบัติ สรุปและสร้างความรู้ด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เชื่อมโยงความรู้สู่การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้”

3. การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง เพื่อการเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของผู้ปกครองที่ผสมผสานการทำงานอย่างเต็มกำลัง การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ให้ชัดเจนมากขึ้นทั้งเพื่อ “การรับ” ความรู้ใหม่ ๆ และ “การให้” ในลักษณะการขยายผล และเผยแพร่ผลการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก

หลักการ

พื้นฐานและแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวคิดสำคัญที่เป็นจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียน โดยเป็นแนวคิดหรือโมทัศน์สำคัญเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่อธิบายว่าผู้เรียนมิได้เป็นผู้รับความรู้หรือข้อมูลที่ผู้อื่นถ่ายทอดมาให้เท่านั้น แต่ผู้เรียนจะต้องเป็นฝ่ายรุก คือ มีความตื่นตัวที่จะศึกษา จัดกระทำข้อมูล และสร้างความเข้าใจในข้อมูล หรือความรู้นั้น ๆ ให้แก่ตนเอง เพื่อให้สิ่งที่เรียนรู้นั้นมีความหมายต่อตนเอง อันจะส่งผลให้สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ได้ สาระในเอกสารฉบับนี้ได้นำเสนอข้อมูลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ส่วนนี้เป็นการนำเสนอ แนวคิด แนวทาง และกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างตื่นตัว และเรียนรู้อย่างมีความหมาย

ส่วนที่ 2 การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุก

ส่วนนี้เป็นการนำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับ แนวคิด แนวทาง ในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างสมรรถนะให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะต่อยอดจากแนวคิด แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะต่าง ๆ

ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ลักษณะสำคัญ

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรุก ผู้เรียนเป็นผู้ใช้เวลาในการเรียนรู้ เป็นส่วนใหญ่ในการคิด ลงมือปฏิบัติ สรุป และสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทมากกว่าผู้สอน โดยผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจเป็นส่วนใหญ่ และเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความตื่นตัวในการจัดกระทำข้อมูล และสร้างความเข้าใจในข้อมูลหรือความรู้นั้น ๆ ให้แก่ตนเองเพื่อให้สิ่งที่เรียนรู้นั้นมีความหมายต่อตนเอง อันจะส่งผลให้สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ได้

ในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ตื่นตัว (Active Learning) ทั้ง 4 ด้าน คือ ทางกาย (Physically Active) ทางสติปัญญา (Intellectually Active) ทางสังคม (Socially Active) และทางอารมณ์ (Emotionally Active) โดยความตื่นตัวแต่ละด้านมีลักษณะดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัวทางกาย (physically active)

เป็นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกายในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนอิริยาบถ สามารถคงความสนใจของผู้เรียน ช่วยให้ร่างกายและประสาทรับรู้ตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับรู้และเรียนรู้ได้ดี ซึ่งมีความสำคัญสำหรับผู้เรียนในระดับปฐมวัยและประถมศึกษาตอนต้น

2. กระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัวทางสติปัญญา (intellectually active)

เป็นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสติปัญญาหรือสมอง ฝึกการใช้ความคิด เป็นการใช้สติปัญญาของตนสร้างความหมาย ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ การคิดในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจ ประเด็นท้าทาย ประเด็นที่มีความหมายต่อตนเอง จะทำให้ผู้เรียนมีความผูกพันในการคิด และการกระทำ (engagement) ในเรื่องที่เรียน และการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. กระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัวทางสังคม (socially active)

เป็นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้เคลื่อนไหวทางสังคม หรือมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมรอบตัว เป็นการขยายขอบเขตการเรียนรู้ของผู้เรียนให้กว้างขึ้น เรียนรู้อย่างสนุกสนาน มีชีวิตชีวา ถ้าผู้เรียนได้มีโอกาสนำเสนอความคิดเห็น ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ได้รับข้อมูลย้อนกลับ ได้ตรวจสอบความคิดของตนเอง ขยายความคิด และเรียนรู้จากผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนมีความตื่นตัว รับรู้ และเกิดการเรียนรู้ได้ดีมากขึ้น

4. กระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัวทางอารมณ์ (emotionally active)

เป็นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้เคลื่อนไหวทางอารมณ์ หรือความรู้สึก การเกิดความรู้สึกของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมาย ต่อตนเอง กิจกรรมและประสบการณ์ที่จัดควรกระทบต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียนในทางที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในเรื่องที่เรียน กระตุ้นต่อความรู้สึกของผู้เรียน มีความหมายต่อผู้เรียน และจะส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย

กระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัวทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์ต่อกันและกันและส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (active learning) ทั้ง 4 ด้าน จะช่วยผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ต่างจากการเรียนรู้เชิงรับ (passive learning) ผู้เรียนเป็นผู้รับที่ไม่มีบทบาท หรือมีบทบาทน้อยในการสร้างความเข้าใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ ทำให้ความตื่นตัวที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจน้อยลง ส่งผลให้การเรียนรู้ขาดประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ (Strategies) ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

กลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ การจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัว ทั้งทางร่างกาย (physically active) การคิดและสติปัญญา (intellectually active) อารมณ์ และจิตใจ (emotionally active) และทางสังคม (socially active) จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกิดดีขึ้น

ศาสตร์ทางการสอนมีทฤษฎี หลักการ และแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย รวมทั้งมีรูปแบบการเรียนการสอน (instructional models) วิธีสอน (teaching methods) และเทคนิคการสอน (teaching techniques) อีกหลากหลายรูปแบบที่สามารถนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการสอนได้อย่างดี ครูจึงต้องศึกษา เลือกรูปแบบให้เหมาะสม ตรงตามความต้องการเฉพาะในการสอนแต่ละครั้ง เพื่อให้เป็นแนวทางกว้าง ๆ สำหรับครูในการเลือกกลยุทธ์ที่ช่วยกระตุ้นและส่งเสริมองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านของการเรียนรู้เชิงรุก ดังตัวอย่างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านสติปัญญา ให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างตื่นตัวโดยได้เคลื่อนไหวทางสมองหรือสติปัญญา (intellectually active) คือการคิด ผู้เรียนจะตื่นตัวถ้าได้ใช้ความคิด การคิดเป็น เครื่องมือในการทำความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ การคิดในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจ ประเด็นท้าทาย ประเด็นที่มีความหมายต่อตนเอง จะทำให้ผู้เรียนมีความผูกพันในการคิดและการกระทำ ตัวอย่างกลยุทธ์การจัดการเรียน การรู้เชิงรุกด้านสติปัญญามีดังนี้

- 1.1 การใช้คำถามกระตุ้นการคิด (questioning)
- 1.2 การให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสืบสอบ (inquiry) หาคำตอบ
- 1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้คำตอบหรือข้อสรุปในเรื่องต่าง ๆ และนำเสนอต่อกลุ่ม
- 1.4 การสังเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอต่อกลุ่มด้วยสื่อและเทคโนโลยี
- 1.5 การให้ผู้เรียนทำโครงการ/โครงงานที่สนใจ
- 1.6 การแก้โจทย์ปัญหาทั้งโจทย์ที่ครูเตรียมมา โจทย์ที่นักเรียนตั้งขึ้น โจทย์ที่มาจากชีวิตประจำวัน รวมทั้งโจทย์ที่มาจากสังคม และโลก
- 1.7 การให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 1.8 การใช้เทคนิคแบบต่าง ๆ เช่น เทคนิคหมวก 6 ใบ ของเดอบอนโน (De Bono) เทคนิคการใช้ผังกราฟิก (graphic organizers) Sandwich Technique Think-Pair-Share (TPS)
- 1.9 การใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ เช่น วิธีสอนแบบเทคนิค (inductive method) กรณีศึกษา บทบาทสมมติ การทัศนศึกษา ฯลฯ

1.10 การใช้กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น Project-based Learning, Problem-based Learning, Situation-based Learning Phenomenal-based Learning ฯลฯ

1.11 การใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ เช่น concept attainment model, synectics model, inductive thinking model, CIPPA model GPAS model ฯลฯ

2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านสังคม ให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้อย่างตื่นตัว ได้เคลื่อนไหวทางสังคม (socially active) มีโอกาสนำเสนอความคิดของตนเองต่อผู้อื่น รับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับข้อมูลย้อนกลับ ตรวจสอบความคิด ขยายความคิดของตนเอง และพัฒนา ผลงานให้ดีขึ้น เป็นการได้เรียนรู้จากผู้อื่น กระบวนการต่าง ๆ นี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความตื่นตัว ในการเรียนรู้ สามารถรับรู้และเกิดการเรียนรู้ได้ดี กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกด้านสังคมมีดังนี้

2.1 การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ได้นำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับข้อมูลย้อนกลับและพัฒนาผลงาน โดยใช้วิธีการสอนต่าง ๆ เช่น การจัดการอภิปรายกลุ่มย่อย เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม การใช้บทบาทสมมติผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำกลุ่ม ได้เรียนรู้บทบาท หน้าที่ การทำงานร่วมกันเป็นทีม การได้เข้าที่ สถานการณ์จำลอง กรณีตัวอย่าง เกม เป็นต้น

2.2 การใช้เทคนิคการจัดกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning techniques) เช่น เทคนิค Think-Pair-Share เทคนิค Jigsaw เทคนิค fishbowl เทคนิค circular response เทคนิค brainstorm เป็นต้น

2.3 การใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม เช่น รูปแบบ การเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning model) รูปแบบการเรียนรู้แบบสืบสอบและแสวงหา ความรู้เป็นกลุ่ม (group investigation model) รูปแบบการเรียนรู้เป็นทีม (team learning model) เป็นต้น

3. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านอารมณ์ (emotionally active learning) ให้ผู้เรียน ได้เคลื่อนไหวทางอารมณ์ ความรู้สึกและจิตใจ (emotionally active) กิจกรรมและประสบการณ์ ที่จัดให้ผู้เรียน ควรกระทบต่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้เรียนในทางที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในเรื่องที่ จะเรียน เนื่องจากกิจกรรมใดกระทบต่อความรู้สึกของผู้เรียน กิจกรรมนั้นมักมีความหมายต่อผู้เรียน และจะส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกด้านอารมณ์ มีดังนี้

3.1 การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึกที่แท้จริงโดยการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและปลอดภัย

3.2 การแสดงความไว้วางใจในตัวผู้เรียน และยอมรับในตัวผู้เรียน ไม่ตัดสินผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนสะท้อนคิดเพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น

3.3 การรับฟังผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง (deep listening) ฟังให้เข้าใจความคิด ความรู้สึก ความต้องการของผู้เรียนและยอมรับความรู้สึกของผู้เรียน

3.4 การพัฒนาความตระหนักรู้ในอารมณ์ และความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งผลกระทบที่มีต่อกัน

3.5 การส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับประสบการณ์และสร้างความเข้าใจ ต่อยอดเพื่อการปฏิบัติที่ดี เหมาะสมกว่าเดิม

3.6 ใช้วิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเปิดเผยสะท้อนหรือแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น เช่น การแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง การแสดง เกมต่าง ๆ เป็นต้น

3.7 ใช้รูปแบบการสอนที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดอารมณ์ ความรู้สึกไปในทางที่พึงประสงค์ เช่น การเรียนการสอนด้านจิตพิสัย (Instructional Model based on Affective Domain) กระบวนการกระจ่างค่านิยม (Value Clarification) กระบวนการกลายนิมิต กระบวนการสอน ค่านิยมและจริยธรรม กระบวนการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองโดยใช้ระบบคู่สัญญา เป็นต้น

4. การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกด้านร่างกาย (Physically Active Learning)

ให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างตื่นตัวโดยการเคลื่อนไหวทางร่างกายอย่างเหมาะสมตามวัยและความสนใจของผู้เรียน จะช่วยให้ประสาท การรับรู้ของผู้เรียนมีความตื่นตัว สามารถรับข้อมูล ความรู้ และ ประสบการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างดีและรวดเร็ว ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมควรมีรูปแบบหลากหลายเพื่อให้ ผู้เรียนได้เปลี่ยนอิริยาบถ และคงความสนใจของผู้เรียนไว้ได้ ซึ่งการตื่นตัวทางร่างกายมีความสำคัญ เป็นพิเศษสำหรับผู้เรียนในระดับปฐมวัยและประถมศึกษาตอนต้น กลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านร่างกาย มีดังนี้

4.1 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทั้ง 4 ด้าน (ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม) อย่างสมดุลตามความเหมาะสมกับวัยและความสนใจ

1) สำหรับเด็กเล็ก อาจจะเริ่มต้นด้วยการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ เช่นการร้องเพลง และเต้นประกอบเพลง ต่อไปเรียนรู้ตามบทเรียน สลับด้วยการให้ออกไปเล่น และกลับมาทำงานที่ได้รับมอบหมาย แล้วจึงปล่อยให้ไปเล่นเกมกับเพื่อน ๆ

2) สำหรับผู้เรียนในวัยที่สูงขึ้น มีสมาธิมากขึ้น จะใช้เวลาในกิจกรรมการเรียนรู้ ได้นานขึ้น หรือหากเรื่องที่เรียนเป็นเรื่องที่ผู้เรียนสนใจจะมีสมาธิจดจ่อกับเรื่องที่เรียนได้นานขึ้น และมากขึ้น

4.2 จัดกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดความพร้อมในการรับรู้และเรียนรู้

4.3 กิจกรรมที่ต้องใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ได้แก่ การออกแรง การออกกำลังกาย ตั้งแต่เหนื่อยไปหามากเช่นการร้องเพลงและเต้นตามจังหวะ การออกกำลังกายโดยใช้ท่าต่าง ๆ จนถึง การทำงานที่ต้องออกแรงมาก เช่น การยกโต๊ะ เก้าอี้ กิจกรรมที่มีการลงมือทำ/ปฏิบัติที่มีความเหมาะสม จะทำให้ร่างกายมีความตื่นตัวอย่างต่อเนื่อง

4.4 กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก มีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่อยู่ในวัยที่สูงขึ้น
ซึ่งมีสมาธิมากขึ้น ทำงานที่มีความละเอียดได้มากขึ้น

ลักษณะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต้นตัว

เมื่อพิจารณาการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต้นตัวจะมีหลายลักษณะขึ้นอยู่กับ
จุดเน้นในการนำกลยุทธ์การเรียนรู้มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

ในส่วนนี้จะนำเสนอลักษณะการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต้นตัว 4 ลักษณะ
โดยใช้สีและตัวอักษรย่อแทนการต้นตัว 4 ลักษณะ คือ

(1) สีแดง และอักษรย่อ E แทนการต้นตัวทางอารมณ์ หรือ Emotionally Active ซึ่งจะ
ต้องสร้างขึ้นร่วมกับความต้นตัวด้านต่างๆ ทั้ง 3 ด้าน

(2) สีเหลือง และอักษรย่อ P แทนการต้นตัวทางร่างกาย หรือ Physically Active

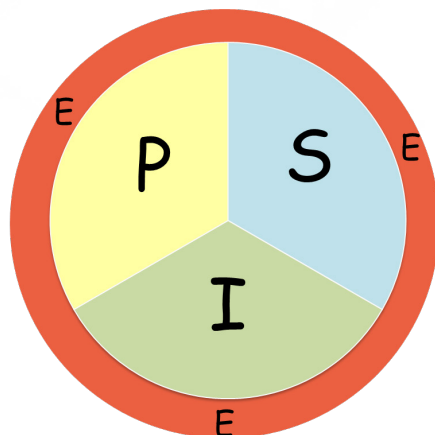
(3) สีเขียว และอักษรย่อ I แทนการต้นตัวทางสติปัญญา หรือ Intellectual Active และ

(4) สีฟ้าและอักษรย่อ S แทนการต้นตัวทางสังคม หรือ Socially Active

การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต้นตัว 4 ลักษณะ มีรายละเอียดดังนี้

1. การเรียนรู้อย่างต้นตัวแบบสมดุลทั้ง 4 ด้าน

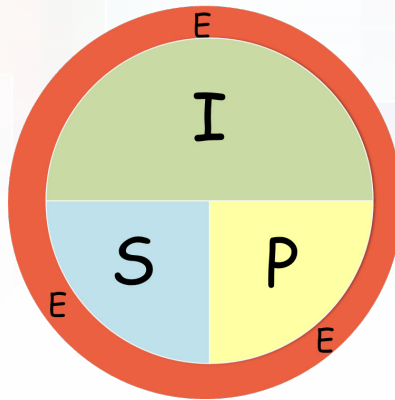
การเรียนรู้อย่างต้นตัวแบบสมดุลทั้ง 4 ด้านเป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เลือก
ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทางร่างกาย สติปัญญา และ สังคม อย่างสมดุล โดยใน
การพัฒนาผู้เรียนในแต่ละด้านนั้นมุ่งเน้นการพัฒนาความต้นตัวทางอารมณ์ร่วมด้วย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การเรียนรู้อย่างต้นตัวแบบสมดุลทั้ง 4 ด้าน

2. การเรียนรู้อย่างตื่นตัวแบบเน้นทางด้านสติปัญญา

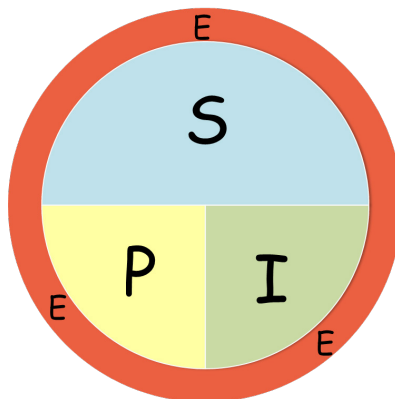
การเรียนรู้อย่างตื่นตัวแบบเน้นทางด้านสติปัญญานี้ ผู้ออกแบบให้ความสำคัญกับการพัฒนาสติปัญญา การคิดของผู้เรียนมากกว่าด้านอื่น ๆ ผู้เรียนจึงใช้เวลา และเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา และการคิด มากกว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาทางร่างกาย และ สังคม โดยยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาความตื่นตัวทางอารมณ์ในการพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การเรียนรู้อย่างตื่นตัวแบบเน้นทางด้านสติปัญญา

3. การเรียนรู้อย่างตื่นตัวแบบเน้นทางด้านสังคม

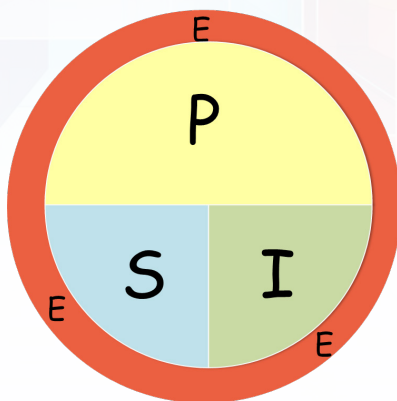
การเรียนรู้อย่างตื่นตัวแบบเน้นทางด้านสังคมนี ผู้ออกแบบให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน เป็นทีมมากกว่าด้านอื่นๆ ผู้เรียนจึงใช้เวลาและเรียนรู้จากกันและกัน การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิด มากกว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาทางร่างกาย และ สติปัญญา โดยยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาความตื่นตัวทางอารมณ์ในการพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การเรียนรู้อย่างตื่นตัวแบบเน้นทางด้านสังคม

4. การเรียนรู้อย่างตื่นตัวแบบเน้นทางด้านร่างกาย

การเรียนรู้อย่างตื่นตัวแบบเน้นทางด้านร่างกายนี้ ผู้ออกแบบให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวร่างกาย ทั้งกล้ามเนื้อมัดใหญ่ และกล้ามเนื้อมัดเล็ก ตลอดจนการใช้ร่างกายในการสื่อสารความคิด ความรู้สึก มากกว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาทางสังคม และ สติปัญญา โดยยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาความตื่นตัวทางอารมณ์ในการพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การเรียนรู้อย่างตื่นตัวแบบเน้นทางด้านร่างกาย

ในการออกแบบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างตื่นตัวโดยเน้นหนักที่วิธีการสอนหรือกิจกรรมที่มีความตื่นตัวในด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษนั้น สิ่งที่คุณออกแบบต้องคำนึงถึงคือลักษณะธรรมชาติวิชา ธรรมชาติของศาสตร์ เช่น วิชาทางวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มีธรรมชาติวิชาที่เอื้อในการออกแบบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เน้นหนักด้านสติปัญญา ส่วนวิชาทางพลศึกษาจะมีธรรมชาติวิชาจะเอื้อต่อการออกแบบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เน้นหนักด้านร่างกายเป็นต้น ซึ่งผู้ที่ออกแบบกิจกรรมสามารถออกแบบกิจกรรมเพื่อให้เกิดความตื่นตัวด้านอื่น ๆ เพิ่มขึ้นด้วย

ส่วนที่ 2 การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุก

การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกเป็นการนำแนวคิด แนวทาง และกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาต่อยอด โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถทำได้ (able to do) โดยการผสมความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน แก้ปัญหาต่าง ๆ จนเกิดความสำเร็จ

ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ/คุณลักษณะที่จำเป็นต่อการพัฒนาสมรรถนะนั้น รวมไปถึงได้รับการฝึกฝนให้นำไปใช้ในการแก้ปัญหา หรือใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของครู คือ การจัดประสบการณ์ และกิจกรรมการเรียนรู้ให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ซึ่งก็ต้องอาศัยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกนั่นเอง

การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ มีลักษณะที่เป็นการเรียนรู้เชิงรุกอยู่แล้วตามธรรมชาติ การจัดการเรียนรู้ ฐานสมรรถนะเอื้อให้ครูมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เนื่องจากการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเน้น การปฏิบัติ การทำได้ หรือการลงมือทำซึ่งการเรียนรู้เชิงรุกจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มตัวทั้ง 4 ด้าน ในขณะที่ลงมือปฏิบัติโดยผู้เรียนต้องมีการเคลื่อนไหวร่างกายในอิริยาบถต่าง ๆ ได้ใช้แรง หนักบ้าง เบาบ้าง ใช้ความคิด มีความรู้สึกที่ต้องการจะทำหรือสนุกที่จะทำและผู้เรียนมีโอกาสที่จะปรึกษาหารือ และร่วมมือทำงานกับเพื่อน การเรียนรู้เชิงรุกที่ทำให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวใน 4 ด้าน ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกมีแนวคิดสำคัญมาจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผสมผสานกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency-based Instruction) ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. การเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้นครูมีมาตรฐานสมรรถนะ และจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะที่จัดไว้อย่างเป็นลำดับ เป็นกรอบในการจัดการเรียนการสอน ครูมีเป้าหมายที่จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนทำอะไรได้ (ในระดับที่กำหนด)
2. ในการออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้นจะต้องวิเคราะห์ว่าผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอะไร จึงจะช่วยให้ทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ ซึ่งเอื้อให้มีการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์และลดสาระการเรียนรู้ที่ไม่จำเป็น ผู้เรียนต้องได้รับความรู้และฝึกใช้ความรู้ในการทำงาน รวมทั้งพัฒนาคุณลักษณะที่ควรจะต้องมีในการทำสิ่งนั้น ให้ประสบผลสำเร็จได้ในระดับที่กำหนด
3. ครูมีการเสริมสร้าง A (attitude/attribute) สร้างแรงจูงใจ แรงบันดาลใจ กระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำตนเองและกำกับการเรียนรู้ของตนเองได้ (self-directed learning) เนื่องจาก A (attitude/attribute) เป็นปัจจัยสำคัญ
4. ครูจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) โดยการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบรู้จริง (mastery learning) ทั้งในด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นต่อเกิดสมรรถนะที่ต้องการ

5. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงลึก (deep learning) ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องที่เรียนรู้ให้ถึงระดับที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ และเกิดการเรียนรู้แบบรู้จริง (Mastery) คือเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดได้จริง

6. ครูจัดประสบการณ์/สถานการณ์ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ได้เผชิญสถานการณ์/ปัญหา/อุปสรรค และได้ฝึกนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประยุกต์จนเกิดสมรรถนะที่ต้องการ

7. ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตน โดยสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้แตกต่างกันสามารถไปได้เร็ว ช้าตามจังหวะการเรียนรู้ (self-pacing) ของตน

8. ครูมีบทบาทในการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) และให้ความช่วยเหลือตามความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลในการเรียนการสอนประจำวัน

9. ผู้เรียนต้องสามารถแสดงสมรรถนะหรือพฤติกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ในบริบทหรือสถานการณ์ใหม่ ๆ ก่อนที่จะก้าวสู่การเรียนรู้ขั้นต่อไป

10. หากผู้เรียนยังไม่ผ่านการทดสอบว่า เกิดสมรรถนะที่ต้องการ ครูจำเป็นต้องออกแบบการเรียนรู้และสอนซ่อมเสริม (remedial teaching) ให้ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้เรียน

แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก

ในปี พ.ศ. 2564 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง “ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยดังกล่าวพบแนวทางในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกสามารถดำเนินการได้ 8 แนวทาง ซึ่งมีลักษณะ และขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

แนวทางที่ 1 ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ

การออกแบบการสอนตามแนวทางนี้เป็นการสอนตามปกติที่สอดแทรกสมรรถนะ ซึ่งครูเห็นว่าสอดคล้องกับบทเรียนนั้นเข้าไปและอาจปรับกิจกรรม หรือกิจกรรมต่อยอด ซึ่งเหมาะกับครูที่เริ่มนำสมรรถนะมาทดลองใช้บูรณาการเข้าไปในแผนการสอนเดิมที่ตนมีอยู่ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะนั้นยิ่งขึ้น หรือได้สมรรถนะอื่นเพิ่มมากขึ้นช่วยเพิ่มการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เข้มข้นและมีความหมายยิ่งขึ้น

การออกแบบการสอนแนวทางนี้เหมาะสมสำหรับครูที่เน้นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ชั้นปีของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยระบุเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูยังสามารถใช้แผนการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการสอนของตนเองที่มีอยู่เดิม เพียงแต่พิจารณาว่ามีสมรรถนะตัวใดที่สอดคล้องกับการสอนของตน เช่น สมรรถนะหลักด้านทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร เป็นต้น แล้วนำสมรรถนะด้านนั้นมาบรรจุไว้ในแผนการจัดการเรียนการสอนของตน การทำเช่นนี้จะช่วยกระตุ้นให้ครูตระหนักในสมรรถนะนั้น และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดสมรรถนะนั้นในระหว่างเรียนไปพร้อมกับการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีตามหน่วยการเรียนรู้ปกติของตนมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางที่ 1 ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ

(1) ทบทวนสมรรถนะให้เข้าใจและพร้อมนำไปใช้ในการออกแบบกิจกรรม (สำหรับครูที่เริ่มทำอาจทำเป็นตารางวิเคราะห์และวิเคราะห์ที่ละกิจกรรม เพราะจะช่วยให้วิเคราะห์ได้ง่ายขึ้น แต่เมื่อคล่องขึ้น ก็อาจเพียงแค่วิเคราะห์ในใจ หรือเขียนโน้ตสั้น ๆ กำกับไว้โดยไม่ต้องระบุอย่างเป็นทางการในแผนการจัดการเรียนการสอนก็ได้)

(2) นำสมรรถนะที่ได้จากการทบทวนในข้อ (1) เทียบกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ชั้นปีจุดประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอนของตนที่ออกแบบไว้แล้ว

(3) เลือกสมรรถนะที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดชั้นปี จุดประสงค์การเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนการสอนของตนมาระบุไว้ในตอนต้นของแผนการจัดการเรียนการสอนของตน

แนวทางที่ 1 ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะนี้ เป็นแนวทางที่ออกแบบเพื่อนำมาใช้ในช่วงรอยต่อที่ผู้ใช้หลักสูตรสถานศึกษาและแผนการเรียนการสอนปัจจุบันของครูตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยครูเริ่มต้นจากการทบทวนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เดิมของตนและเพิ่มความตระหนักให้แก่ตนเองด้วยการเพิ่มสมรรถนะที่สอดคล้อง เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดเข้าไปในแผนของตนเอง ทั้งนี้เมื่อครูเริ่มวิเคราะห์สมรรถนะได้อย่างชำนาญขึ้น จึงไม่จำเป็นต้องระบุการวิเคราะห์กิจกรรมที่ละกิจกรรม แต่สามารถคิดในใจ หรือบันทึกสั้น ๆ ก็เพียงพอ

อย่างไรก็ตาม ครูจำนวนมากมักเป็นห่วงเนื้อหาสาระและตัวชี้วัด จนบางครั้งอาจละเลยหรือไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตให้แก่ผู้เรียน และเมื่อวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนการสอนของตน โดยเทียบกับสมรรถนะหลักต่าง ๆ แล้ว ครูหลายท่าน

ก็จะพบว่า ตนสามารถปรับการเรียนการสอนบางส่วนของตนให้เข้มข้นยิ่งขึ้น และสามารถประเมินสมรรถนะหลักของผู้เรียนที่ออกแบบไว้ไปพร้อม ๆ กับตัวชี้วัดชั้นปีที่สอดคล้องกันในระหว่างการจัดการเรียนการสอนและเมื่อสิ้นสุดหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทุก ๆ ด้านไปพร้อมกันอย่างสมดุล นั่นก็คือครูสามารถก้าวเข้าสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีความเข้มข้นในการใช้สมรรถนะเป็นฐานตามแนวทางอื่น ๆ ได้ต่อไป

แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ

การออกแบบการสอนตามแนวทางนี้เป็นการออกแบบการจัดการเรียนการสอนตามปกติที่สอดคล้องกับสมรรถนะ ซึ่งครูเห็นว่าสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้หรือบทเรียนนั้นเข้าไป มีการวิเคราะห์กิจกรรมในแผนการสอนและเลือกสมรรถนะที่สอดคล้องมาเพิ่มเติม เพื่อเน้นการพัฒนาสมรรถนะที่เกี่ยวข้องให้ผู้เรียนมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ทักษะได้จริงในสถานการณ์ที่หลากหลายและพัฒนาคุณสมบัติที่ช่วยให้ใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพยิ่งขึ้น

การสอนแนวทางนี้เป็นการต่อยอดและพัฒนาจากแนวทางที่ 1 กล่าวคือเมื่อครูเริ่มคุ้นเคยกับสมรรถนะมากขึ้นแล้วและต้องการให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากสมรรถนะมากยิ่งขึ้นครูก็สามารถตัดสินใจว่าตนจะนำสมรรถนะบางตัวเข้ามาในบทเรียน โดยปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มกิจกรรมบางกิจกรรมให้สอดคล้องและส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะที่ครูนำมาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้มากขึ้น

ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ

- (1) วิเคราะห์กิจกรรมแต่ละกิจกรรมในแผนการจัดการเรียนการสอนว่า มีกิจกรรมใดที่สามารถต่อยอดหรือควรปรับเปลี่ยนเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนยิ่งขึ้น
- (2) พิจารณาเลือกสมรรถนะที่น่าจะนำมาใช้ในการเรียนครั้งนี้ (สำหรับครูบางท่าน ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 อาจทำไปพร้อมกัน หรือบางท่านอาจทำขั้นที่ 2 ก่อน ขั้นที่ 1 ก็ได้)
- (3) ปรับหรือเพิ่มกิจกรรมและสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเกิดสมรรถนะกับผู้เรียน
- (4) ปรับหรือเพิ่มวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่ปรับเพิ่มใหม่
- (5) ปรับหรือเพิ่มการประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้
- (6) เขียนวัตถุประสงค์เชิงสมรรถนะซึ่งครอบคลุมทั้งเนื้อหาสาระ ทักษะและคุณสมบัติ / เจตคติ ไว้เป็นภาพรวม เหนือวัตถุประสงค์ย่อยต่าง ๆ

ขั้นตอนการออกแบบการพัฒนาแผนการจัดการเรียนการสอนที่เสนอแนะนี้จะทำจากบนลงล่าง หรือทำย้อนจากล่างขึ้นบนก็ได้ สำหรับครูที่สามารถมองเห็นภาพรวมของวัตถุประสงค์เชิงสมรรถนะได้ตั้งแต่ต้น อาจเริ่มจากวัตถุประสงค์เชิงสมรรถนะ และใช้เป็นแนวทางในการปรับ/เพิ่มวัตถุประสงค์การเรียนรู้ย่อย กิจกรรม และการประเมินผลการเรียนรู้ ตามลำดับ

ครูควรระวังให้มีความสมดุลระหว่างเนื้อหาสาระ ทักษะ และคุณสมบัติที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนและการฝึกให้เกิดสมรรถนะที่เลือกมา เพื่อให้แน่ใจว่า นักเรียนจะได้ประโยชน์อย่างครบถ้วน ดังนั้นจึงไม่ควรกำหนดสมรรถนะหลายข้อ หรือเพิ่มกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะบางข้อจนกระทั่งไม่สามารถสอนได้เสร็จทันตามกำหนด ทั้งนี้ในความเป็นจริงแล้ว ครูอาจสอนโดยสอดแทรกสมรรถนะต่างๆ มากมาย อย่างไม่เป็นทางการในระหว่างการเรียนการสอน แต่เลือกระบุให้เป็นวัตถุประสงค์และประเมินผลเพียงไม่กี่สมรรถนะ เพื่อไม่ให้เป็นการแกล้งครูซึ่งต้องสอนตามเนื้อหาในหลักสูตรจนเกินไป

แนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ

การออกแบบการสอนตามแนวทางนี้เป็นการนำรูปแบบการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะ เป็นการสอนตามปกติที่มีการนำรูปแบบการเรียนรู้หรือนวัตกรรมการสอนที่ใช้อยู่เดิมมาวิเคราะห์เชื่อมโยงโดยใช้สมรรถนะที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ที่ครูนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และเกิดสมรรถนะที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน

การสอนตามแนวทางที่ 3 นี้ เป็นการสอนที่มีรูปแบบการสอนที่ครูพิจารณาแล้วว่า สามารถพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้ โดยมีการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของรูปแบบการสอน แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานและขั้นตอนการสอนของรูปแบบการสอนกับสมรรถนะที่มุ่งพัฒนา และพิจารณาว่าสามารถปรับหรือเพิ่มขั้นตอนย่อย ๆ ในรูปแบบการสอน เพื่อเพิ่มหรือเน้นทักษะสำคัญของสมรรถนะได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมเป้าหมาย

รูปแบบการสอนเป็นชุดของความสัมพันธ์ของความรู้ต่าง ๆ ที่อธิบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการสอนที่เน้นการศึกษาพัฒนาขึ้นส่วนใหญ่มีองค์ประกอบสำคัญคือ จุดหมาย แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ หลักในการแสดงออกของครู ระบบสังคมในการเรียน ระบบสนับสนุนรูปแบบ และผลที่เกิดกับผู้เรียน โดยองค์ประกอบต้องสัมพันธ์กัน ครูผู้ใช้รูปแบบจึงต้องเข้าใจกระจ่างว่ารูปแบบการสอนต่างๆ ล้วนมีจุดหมายหลักต่างกัน การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้บรรลุจุดหมายต้องใช้แนวคิดทฤษฎีและมีขั้นตอนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกัน และทำให้เกิดผลที่ผู้เรียนได้ตามจุดหมาย อาทิ รูปแบบชิปปา (CIPPA) ใช้ทฤษฎี Constructivism

เป็นพื้นฐาน สามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรมได้ รูปแบบสะเต็มศึกษามีแนวคิดพื้นฐานให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้หลายวิชา ทักษะหลายด้านในการเรียนที่เน้นประสบการณ์ มีผลผลิตจากการเรียน ใช้ในชีวิตประจำวันหรือในการทำงานได้ จึงสามารถใช้รูปแบบนี้พัฒนาทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตนได้นอกจากนี้ครูยังสามารถปรับหรือเพิ่มขั้นตอนหรือใช้แหล่งเรียนรู้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ทักษะอาชีพและผู้ประกอบการ ทักษะการคิดระดับสูงและนวัตกรรมได้ เป็นต้น

ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะ

(1) ศึกษาทำความเข้าใจรูปแบบการสอนต่าง ๆ พิจารณาร่วมกับสมรรถนะที่มุ่งพัฒนาในการทำความเข้าใจรูปแบบต้องเข้าใจทั้งขั้นตอนแนวคิดพื้นฐานและหลักในการแสดงออกของครู พิจารณาว่าจะก่อให้เกิดผลกับผู้เรียนเป็นทักษะหรือความสามารถต่าง ๆ ของสมรรถนะที่มุ่งพัฒนา

(2) เมื่อการออกแบบกิจกรรมการสอนอาจมีการปรับหรือเพิ่มขั้นตอนในการฝึกทักษะหรือสมรรถนะย่อยที่เน้นการให้ผู้เรียนแสดงความสามารถออกมาให้เห็นผลจริง เช่น เพิ่มขั้นตอนการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือในชีวิตจริง

(3) เนื่องจากตามรูปแบบการสอนมีความเป็นระบบแบบแผนสูง ครูจึงต้องมีเตรียมการทั้งสื่อ เทคโนโลยี วัสดุอุปกรณ์ เอกสาร คำถามสำคัญที่ครูใช้ รวมทั้งเครื่องมือวัด เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามรูปแบบ มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะได้

แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ผลส่วนตัวบ่งชี้

การออกแบบการสอนแนวทางที่ 4 นี้ เป็นการนำสมรรถนะมาเป็นฐานในการวางแผน ออกแบบการจัดการเรียนการสอน โดยการพิจารณาความสอดคล้องของสมรรถนะกับตัวชี้วัดที่สอดคล้องกันมาใช้ในการออกแบบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระ ทักษะและเจตคติ ค่านิยมตามที่ตัวชี้วัดกำหนด ไปพร้อมกับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่จำเป็นต่อชีวิตของเขา วิธีการนี้เหมาะสมสำหรับครูที่ได้ทดลองนำสมรรถนะเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนปกติตามแนวทางที่ 1-2 มาระยะหนึ่ง จนมีความมั่นใจมากขึ้น และพร้อมที่จะก้าวออกจากการสอนแบบเดิม ๆ ไปสู่การสอนที่เน้นสมรรถนะอย่างเต็มตัว หรือครูที่เห็นประโยชน์ของสมรรถนะและต้องการจะออกแบบแผนการสอนของตน โดยใช้สมรรถนะเป็นตัวนำในการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน แต่ขณะเดียวกันก็ครอบคลุมตัวชี้วัดที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนดไว้อย่างครบถ้วน

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ คือ การเขียนแผนการจัดการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการสมรรถนะสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสิ่งที่ครูต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการประยุกต์ใช้ความรู้ ฝึกทักษะ และพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ผ่านการปฏิบัติจริงในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ผลงานตัวบ่งชี้

(1) กำหนดสมรรถนะหลักและสมรรถนะฉลาดรู้พื้นฐานที่ต้องการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจากหน่วยการเรียนรู้ หัวเรื่อง ประเด็นปัญหาที่กำหนด และพิจารณาความสอดคล้องของสมรรถนะที่ต้องการกับตัวชี้วัดชั้นปี สารการเรียนรู้ ที่สอดคล้องตามรายวิชาที่หลักสูตรสถานศึกษาได้กำหนดไว้

(2) กำหนดหัวข้อ/หัวเรื่อง จากปัญหา แนวคิด จุดเน้น หรือเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยเริ่มจากแนวคิด ความรู้สำคัญที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สร้างองค์ความรู้มีประสบการณ์ตรง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายสามารถเชื่อมโยงแนวคิดหรือความรู้นั้น ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง

(3) ออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ตรงจากการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เสริมสร้างสมรรถนะ และเป็นไปตามจุดประสงค์ที่วางไว้ โดยมีขั้นตอนย่อยดังนี้

(3.1) กำหนดหัวข้อ / หัวเรื่อง และแนวคิดสำคัญ และวิเคราะห์ว่าเกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระใดในรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ใดมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ 2-3 กลุ่มสาระก็เป็นได้

ในขั้นต้น หากครูมีภาระการสอนที่แยกแต่ละรายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และยังไม่คุ้นเคยกับการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ การเลือกวิธีการจัดการเรียนการสอนบูรณาการภายในรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันอาจง่ายกว่า แต่ถ้าครูมีประสบการณ์การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาแล้วหรือมีภาระงานสอนของตนเองหลายรายวิชาการบูรณาการหลาย ๆ กลุ่มสาระการเรียนรู้เข้าเป็นหัวข้อ/หัวเรื่องเดียวกัน จะช่วยการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะหลายด้านเป็นองค์รวมและเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายยิ่งขึ้น การสอนตามเนื้อหาสาระในหัวข้อ/หัวเรื่อง แต่ละรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ก็จะกลมกลืนกันยิ่งขึ้นด้วย

(3.2) กำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระ ทักษะ เจตคติ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ในแต่ละกลุ่มสาระที่สัมพันธ์กับหัวข้อ / หัวเรื่อง que เลือกมาออกแบบการจัดการเรียนการสอน และควรพิจารณาว่าสมรรถนะหลักใดที่สัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ ทักษะ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้น ๆ ในขั้นตอนนี้เมื่อเริ่มทำใหม่ ๆ ครูอาจต้องพิจารณากลับไปกลับมาระหว่างตัวชี้วัดชั้นปีตามหลักสูตรกับสมรรถนะหลัก แต่เมื่อชำนาญขึ้นก็จะสามารถคิดทั้งสองเรื่องไปพร้อมกันได้โดยอัตโนมัติ

(3.3) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงสมรรถนะที่เลือกมาซึ่งสัมพันธ์กับขอบเขตเนื้อหา ทักษะ เจตคติ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดชั้นปีตามรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับหัวข้อ / หัวเรื่องที่กำหนด ครูควรทำความเข้าใจให้ชัดเจนเกี่ยวกับสมรรถนะหลักและสมรรถนะย่อยที่เลือกมาว่า สมรรถนะนั้น ต้องการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อะไร แล้วจึงเริ่มออกแบบกิจกรรมการสอนโดยนำสมรรถนะมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมและงานที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนด

(3.4) กำหนดคำถามสำคัญ ๆ ที่จะใช้ในการถามนำความคิดและเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียน เพื่อสร้างความตระหนักและให้แนวทางแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้แต่ละหัวข้อย่อย โดยครูช่วยอาจถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตั้งเป้าหมายในการหาคำตอบจากบทเรียนนั้น ๆ ด้วยตนเองด้วยวิธีการและสื่อสารสนเทศ ที่หลากหลาย

นอกจากนี้ เนื่องจากการสอนแบบสมรรถนะเป็นฐาน เน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริงอย่างหลากหลาย ครูจึงต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าลอง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ความรู้และทักษะของตน ในการลงมือปฏิบัติจริงจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ตนยังไม่คุ้นเคยหรือมั่นใจ โดยรับฟังและพร้อมให้ข้อคิดและคำแนะนำเพิ่มเติม โดยไม่ด่วนตัดสินหรือบอกว่าผิด คิดไม่เป็น จึงเห็นได้ว่าการสอนแบบสมรรถนะเป็นฐาน ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้และทักษะตามที่กำหนดไว้ในตัวชี้วัดชั้นปีของหลักสูตร ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลายนั้น มีความสัมพันธ์กับทักษะการคิดและการทำงานร่วมกันที่เป็นการส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา

(3.5) วางแผนการวัดผลประเมินผล โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ แสดงว่ามีความรู้ความสามารถหรือมีการเรียนรู้เรื่องนั้นแล้ว โดยให้สอดคล้องและตอบรับจุดประสงค์เชิงสมรรถนะและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น โดยวางแผนให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้หลายด้านและผู้เรียนได้แสดงสมรรถนะที่หลากหลายเป็นงาน ที่ชัดเจน ยึดหยุ่นได้ สามารถทำได้หลายวิธี และอยู่ในความสนใจของผู้เรียน ซึ่งครูควรระบุเงื่อนไขความสำเร็จของงานอย่างชัดเจน เพื่อให้เอื้อต่อการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่ใช้สมรรถนะเป็นฐานและสัมพันธ์กับตัวชี้วัดชั้นปีที่ครูได้วิเคราะห์ความสอดคล้องไว้

แนวทางที่ 5 บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ

แนวทางที่ 5 เป็นการสอนโดยนำสมรรถนะเป็นตัวตั้ง และวิเคราะห์ตัวชี้วัดชั้นปีที่เกี่ยวข้อง แล้วออกแบบการสอนที่มีลักษณะเป็นหน่วยบูรณาการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติที่เหมาะสมตามช่วงวัยและเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชา/กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

การบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมที่นำสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชีวิต สังคม และโลก เช่น สถานการณ์ ประเด็นสำคัญในสังคม ปรากฏการณ์ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้เรียนมาเชื่อมโยงกับเนื้อหา ทักษะ และเจตคติในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถเชื่อมโยง การเรียนและประยุกต์ใช้กับประสบการณ์ในชีวิต สร้างประสบการณ์ ความรู้และความสามารถ เพื่อให้เกิดสมรรถนะและสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีความสุข และเป็นพลเมืองไทยผู้ใส่ใจสังคม การสอนแบบบูรณาการจึงเป็นแนวทางการสอน ที่สอดคล้องกับปรัชญาการสอนแบบสมรรถนะเป็นฐานมากที่สุด

ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางที่ 5 บูรณาการผสมหลายสมรรถนะ

(1) ทบทวนสมรรถนะ และวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ความรู้ ทักษะที่กำหนดเป็นตัวชี้วัดชั้นปีของของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

(2) กำหนดหน่วยการเรียนรู้ ที่สามารถสร้างความเชื่อมโยงกับเนื้อหาการเรียนรู้ที่สัมพันธ์และน่าสนใจเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน หรือเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญา วิธีการคัดเลือกหน่วยการเรียนรู้ สามารถทำได้หลายวิธี เช่น

(2.1) เริ่มจากสิ่งที่คุณเรียนสนใจหรือสิ่งที่สามารถกระตุ้นให้สนใจได้ง่าย

(2.2) เริ่มจากปัญหาที่พบในผู้เรียน ในโรงเรียน ในสังคม และออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์จากกิจกรรมที่ครูออกแบบและเป็นไปตามจุดประสงค์ที่วางไว้

(2.3) เริ่มจากปัญหาสังคม ประเด็นทางสังคม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในระดับโรงเรียน ระดับชุมชนระดับชาติ หรือระดับโลก

(2.4) เริ่มจากแนวคิด (Concept) สำคัญที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ และนำแนวคิดนั้นไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

(3) กำหนดแนวคิดและคำถามสำคัญให้สอดคล้องกับแนวคิด เนื้อหา และตั้งคำถามที่โต้แย้งได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์จากสถานการณ์/ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง

(4) กำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ทักษะ เจตคติ ที่เป็นตัวชี้วัดชั้นปี แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ และการประเมินผล

(5) กำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยนำสมรรถนะมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมที่จัดให้นักเรียน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์

ในการวางแผนนั้น เนื่องจากครุ้มักคิดถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของการจัดการเรียนการสอนไปพร้อม ๆ กัน โดยคำนึงถึงผู้เรียน สื่อ ทรัพยากรที่มีอยู่บริบทของตน การเรียงลำดับการออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอน จึงอาจสลับหรือยืดหยุ่นได้ตามความถนัดของครู สื่อที่มีและบริบทของโรงเรียน

(6) ดำเนินการจัดการเรียนการสอนและนำข้อมูล ข้อเสนอแนะจากการสอนมาประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาแผนการสอนระหว่างทำการสอนและปรับปรุงหลังการสอน เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือพัฒนาสมรรถนะได้มากขึ้น

การสอนแบบบูรณาการนี้ เป็นแนวทางการสอนที่ให้ความสำคัญกับความสนใจและความต้องการจำเป็นของผู้เรียนในชีวิตจริงเป็นสำคัญ จึงอาจมีการปรับ เพิ่มหรือลด เนื้อหาสาระ กิจกรรม สื่อ และวิธีการวัดผลประเมินผล หลังจากสอนไปสักระยะ ซึ่งครูสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

แนวทางที่ 6 สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน

สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน เป็นการสร้างสรรค์การเรียนรู้อย่างสอดคล้องสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตประจำวันปกติของนักเรียนและสอดคล้องกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เรียนจะต้องเผชิญในสถานศึกษา บ้าน และชุมชน ตามบริบทของผู้เรียน โดยสามารถจัดเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบอย่างเป็นทางการและการพัฒนาตามธรรมชาติ นับเป็นการฝึกพัฒนาสมรรถนะในสถานการณ์ในชีวิตประจำวันในลักษณะต่าง ๆ 3 ประการ ประกอบด้วย

1. กิจกรรมเสริมหลักสูตร (Co-curriculum activities) เป็นกิจกรรมที่กำหนดเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร มีการออกแบบโครงสร้างของกิจกรรม การดำเนินการ และการประเมินผล การร่วมกิจกรรมและนับเป็นหนึ่งในหลักสูตร ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมชุมนุม/ชมรม กิจกรรมลูกเสือ/ยุวกาชาด กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์

2. กิจกรรมพิเศษ (Extra-curriculum activities) เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดเป็นวาระตามเหตุการณ์ เทศกาล และโอกาส ที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์หรือได้พัฒนาสมรรถนะหลัก ได้แก่ การทัศนศึกษา การร่วมกิจกรรมในชุมชน การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การชมภาพยนตร์ การทำงานหรือเรียนรู้จากวิทยากรที่เป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น การฝึกงานในสถานประกอบการหรือชุมชน

3. หลักสูตรแฝง (Hidden Curriculum) การออกแบบสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ ในสถานศึกษา และแบบอย่างการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะหลัก รวมทั้งความสัมพันธ์บ้านและชุมชน ได้แก่ แบบอย่างของการเป็นผู้พัฒนาสมรรถนะ สภาพแวดล้อม เอื้อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะ

ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางที่ 6 สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน

- (1) ศึกษากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน
- (2) วิเคราะห์กิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้เรียนทั้งที่เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมพิเศษ และหลักสูตรแฝง เพื่อกำหนดประเด็นที่สามารถจัดให้เป็นจุดเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะ
- (3) คัดเลือกกิจกรรมสำคัญหรือเงื่อนไขในกิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมพิเศษ และหลักสูตรแฝงที่สถานศึกษาใช้เป็นสถานการณ์หรืองานที่เอื้อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะ
- (4) ออกแบบแนวทางการพัฒนาโดยขยายรายละเอียดงานและการปฏิบัติกิจกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือพัฒนาอย่างเป็นระบบขั้นตอน แล้วกำหนดแนวทางดำเนินการเพื่อให้ผู้ที่รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีแนวทางการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน
- (5) กำหนดแนวทางการประเมินสมรรถนะหลักของผู้เรียนในแนวทางสมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน โดยเป็นการประเมินแบบไม่เป็นทางการหรือการประเมินสภาพจริง เช่น การสะท้อนการเรียนรู้ การเขียนบันทึกประจำวัน การสะท้อนจากมุมมองหรือความคิดเห็นของเพื่อน ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง (การประเมิน 360 องศา)

แนวทางที่ 7 การเรียนรู้สมรรถนะแบบผสมผสาน

การออกแบบการสอนแนวทางที่ 7 นี้ เป็นการสร้างสรรค์การเรียนรู้สมรรถนะในหลากหลายรูปแบบผสมผสานกัน (Hybrid Competency Learning) โดยการพิจารณาในบริบทของที่บ้าน และโรงเรียน ความพร้อมของนักเรียน ผู้ปกครอง และครูผู้สอน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์และเหตุการณ์ในชีวิตจริง เป็นการออกแบบภายใต้ข้อจำกัดที่ต้องมีความยืดหยุ่น และยังคงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการเรียนรู้ในสถานการณ์ที่มีความเหมาะสม และสามารถผสมผสานวิธีการเรียนการสอนได้หลากหลาย การใช้แนวทางนี้ในการส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนจะทำให้ครูเปลี่ยนมุมมองและสามารถออกแบบการเรียนรู้ในสถานการณ์ใหม่ ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ และมีความสัมพันธ์กับบริบทและชีวิตจริงของผู้เรียน ทั้งที่บ้านและโรงเรียน เกิดเป็นสมรรถนะที่มีฐานของความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางที่ 7 การเรียนรู้สมรรถนะแบบผสมผสาน

(1) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีความเป็นไปได้ เมื่อเกิดสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น

(1.1) การสอนแบบ On Site คือให้มาเรียนในโรงเรียนได้ตามปกติ แต่ยังคงต้องปฏิบัติตามมาตรการการเฝ้าระวังและเว้นระยะห่างทางสังคม

(1.2) การสอนแบบ On Air คือการให้นักเรียนศึกษาผ่าน DLTV ทั้งรายการที่ออกตามตาราง และรายการที่ดูย้อนหลังโดยใช้โรงเรียนวังไกลกังวลเป็นฐานในการจัดการเรียนการสอน

(1.3) การสอนแบบ Online ให้ครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ผ่านเครื่องมือที่ทางโรงเรียนกระจายไปสู่นักเรียน

(1.4) การสอนแบบ On Demand เป็นการใช้งานผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ครูกับนักเรียนใช้ร่วมกัน

(1.5) การสอนแบบ On Hand คือการจัดวัสดุ อุปกรณ์ ใบงาน แบบเรียน ให้กับนักเรียน โดยครูเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้หรือให้ผู้ปกครองทำหน้าที่เป็นครูคอยช่วยเหลือ

(2) สำรวจความพร้อมและบริบทของที่บ้านและโรงเรียน พร้อมเลือกแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีความเป็นไปได้และมีความเหมาะสม

(3) ศึกษากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้

(4) กำหนดบทเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ และสิ่งสนับสนุนในการเรียนรู้ และพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน

(5) วิเคราะห์สถานการณ์จริงตามบริบทที่บ้านและโรงเรียน เพื่อกำหนดประเด็นที่สามารถจัดให้เป็นจุดเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะ (Core Competency)

(6) ออกแบบแนวทางการพัฒนาผู้เรียนร่วมกันระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการ และจัดให้มีความยืดหยุ่นในวิธีการ และเวลาที่ใช้ในการดำเนินการแต่ละกิจกรรม

(7) กำหนดแนวทางการประเมินสมรรถนะหลักของผู้เรียนในแนวทางที่มีความหลากหลายตามสภาพจริงโดยเป็นการประเมิน ร่วมกันระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยอาจเป็นการสะท้อนการเรียนรู้ การเขียนบันทึกประจำวัน การสะท้อนจากมุมมองหรือความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

แนวทางที่ 8 การเรียนการสอนฐานสมรรถนะเพื่อร่วมกันพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนทั้งโรงเรียน โดยใช้ประเด็นการเรียนรู้ร่วมกัน (Whole - School Learning)

การส่งเสริมสมรรถนะหลักของผู้เรียนสามารถทำได้ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน นอกโรงเรียน ที่บ้าน ในชุมชน อีกทั้งผ่านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยการเรียนรู้จากเรื่องราว/ ประเด็น/ เนื้อหา/ ต้นทุนของโรงเรียนหรือชุมชน / บทเรียนที่มีความหมายร่วมกันที่เป็นจุดเน้นสำคัญของโรงเรียน และนำสู่การพัฒนาผู้เรียนทั้งโรงเรียน (Whole - School) โดยการกำหนดสมรรถนะที่จะพัฒนา ออกแบบสาระการเรียนรู้ และงานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนทุกชั้น ทุกกลุ่ม ตามลักษณะพื้นฐานความรู้ที่มีระดับพัฒนาการ และประเด็นที่เป็นความสนใจทั้งรายบุคคล รายกลุ่ม และชั้นเรียน

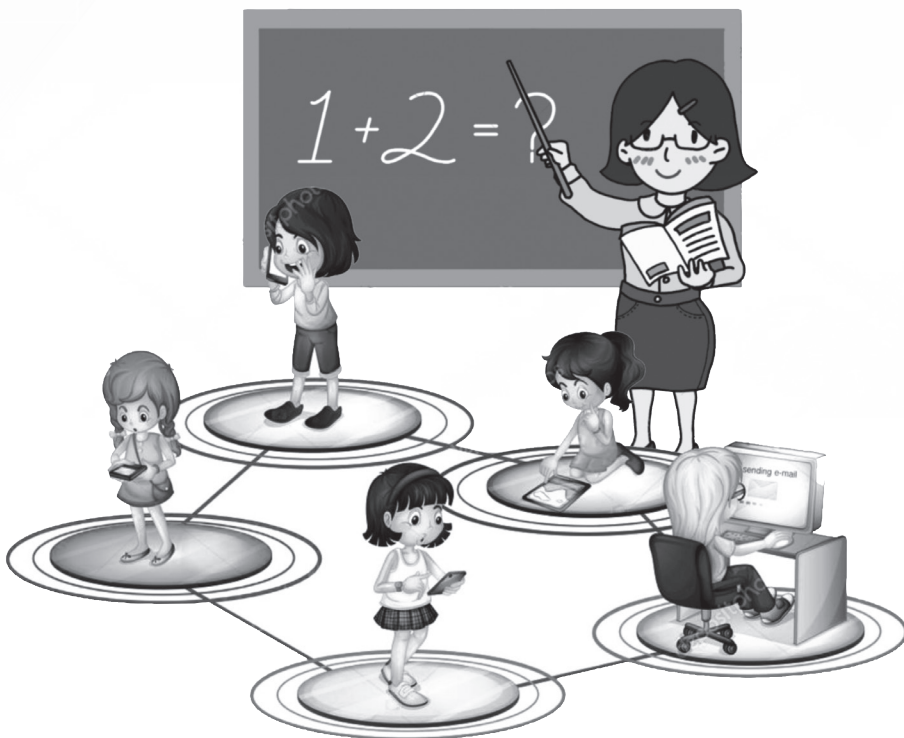
การใช้แนวทางนี้ในการส่งเสริมสมรรถนะจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องเดียวกัน แต่ต่างกัน ในประเด็นย่อย และความลุ่มลึกในสิ่งที่เรียน ส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ ระหว่างกัน เกิดการเรียนรู้เชิงลึกที่สำคัญคือสามารถเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ได้จริงผ่านสถานการณ์หลากหลายทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน และชีวิตจริง ช่วยปลูกฝังสมรรถนะสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางที่ 8 การเรียนการสอนฐานสมรรถนะเพื่อร่วมกันพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนทั้งโรงเรียน โดยใช้ประเด็นการเรียนรู้ร่วมกัน (Whole - School Learning)

- (1) ศึกษากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน
- (2) สำรวจสิ่งที่เป็นประเด็นร่วมที่เป็นจุดเน้นสำคัญของโรงเรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนมีส่วนร่วมในการคัดเลือก
- (3) กำหนด บทเรียน/หน่วยการเรียนรู้ย่อย สำหรับผู้เรียนแต่ละชั้น แต่ละกลุ่ม ตลอดจน กิจกรรม/งานการเรียนรู้ที่ทุกกลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน และกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- (4) ร่วมกันออกแบบบทเรียน/หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่มีลักษณะบูรณาการ สำหรับผู้เรียนแต่ละชั้น แต่ละกลุ่ม โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เชิงรุก ผ่านรูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน นอกโรงเรียน ที่บ้าน ในชุมชน อีกทั้งผ่านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน กิจกรรมชุมนุม ชมรม กิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับประเด็นร่วมที่กำหนด โดยแต่ละบทเรียน/หน่วยการเรียนรู้ย่อยกำหนดรายละเอียด เกี่ยวกับ จุดเน้น สาระสำคัญ สมรรถนะที่ต้องการพัฒนา ผลลัพธ์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กลยุทธ์/หลักการการจัดการเรียนรู้ งานการเรียนรู้ และแนวทางการวัดและประเมินผล

(5) ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งครูผู้สอนรายวิชาต่าง ๆ ผู้ปกครอง และผู้รู้ในชุมชนร่วมกันพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน วัดและประเมินผลสมรรถนะ ซ่อมเสริม เติมเต็ม ร่วมกันถอดบทเรียน และนำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนางาน

จากแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนทั้ง 8 แนวทางข้างต้น ผู้สอนสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียน จุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ ความพร้อมของผู้สอน ลักษณะผู้เรียนและบริบทรอบตัว ซึ่งอาจจะเลือกแนวทางใดแนวทางหนึ่ง หรือหลายแนวทางก็ได้ โดยแนวทางสำคัญที่สามารถนำมาใช้แล้วเกิดผลชัดเจนเป็นรูปธรรมคือ แนวทางที่ 5 6 7 และ 8 ซึ่งเอื้อต่อการเกิดสมรรถนะของผู้เรียนมากกว่าแนวทางอื่น ๆ ถ้าหากโรงเรียนได้จัดให้ผู้สอนได้มีโอกาสร่วมกันออกแบบและเตรียมการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างการจัดการเรียนรู้และนำข้อมูลมาใช้ในการปรับเปลี่ยนวิธีการ/แนวทางการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมนอกจากจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะตามเป้าหมายแล้ว ผู้สอนจะมีโอกาสพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะด้วย

ถอดบทเรียน

แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก

หลังจากได้นำเสนอข้อมูลในส่วน **หลักการพื้นฐานและแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)** ซึ่งเป็นแนวคิดหรือมโนทัศน์สำคัญเกี่ยวกับ **การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุก** ที่เป็นพื้นฐานในการถอดบทเรียน ที่มีการประมวล รวบรวมข้อมูล เทียบเคียง วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลการทำงานของโรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียน แล้ว ในส่วนนี้จึงนำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก โดยนำเสนอเกี่ยวกับแนวคิด แนวทาง ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกให้แก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ มีสมรรถนะต่าง ๆ โดยการสังเคราะห์ข้อมูลและถอดบทเรียนจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รวมทั้งการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุก จำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วย 1) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ 2) โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ 3) โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ และ 4) โรงเรียนสุจิตปูลิ และแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ
 2. แนวทางการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนทุ่งมหาเมฆ
 3. แนวทางการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ
 4. แนวทางการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนโรงเรียนสุจิตปูลิ
- แต่ละส่วนมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ มีนโยบายให้ครูได้พัฒนาและจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ใช้เวลาในการเรียนรู้ในการคิด ลงมือปฏิบัติ สร้าง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมเป็นนวัตกรรมในสังคมอนาคต และ ได้กำหนดเป็นแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Step เป็นฐาน ในการขับเคลื่อน ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นการรวบรวมและเลือกข้อมูล (G: Gathering) ขั้นการจัดกระทำข้อมูล (Processing: P) ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ (Applying: A) และ ขั้นการกำกับตนเองหรือการเรียนรู้ได้เอง (Self – Regulating: S)

โดยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามกลุ่มสาระวิชา และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบข้ามศาสตร์วิชา ซึ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้ง 2 ลักษณะดังกล่าว เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียน มีบทบาทมากกว่าผู้สอน โดยผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ และเป็น การเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความตื่นตัวในการจัดกระทำข้อมูล และสร้างความเข้าใจในข้อมูล หรือความรู้นั้น ๆ ให้แก่ตนเองเพื่อทำให้สิ่งที่เรียนรู้มีความหมายต่อตนเอง อันจะส่งผลให้สามารถ นำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ได้

ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้ง 2 ลักษณะ มีดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามกลุ่มสาระวิชา

การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการ GPAS 5 Step มีการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการ อย่างชัดเจนว่าในแต่ละขั้นครูจะจัดการเรียนรู้ในรูปแบบหรือลักษณะใด โดยในแต่ละขั้นสามารถ เลือกรูปแบบ วิธีการ กลยุทธ์ เทคนิควิธีสอนต่าง ๆ มาเสริมให้การจัดการเรียนรู้ในขั้นนั้น ๆ มีความน่าสนใจ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น เช่น Mapping , Gamify, Think-Pair-Share, Gallery walk, นิทาน , การปฏิบัติจริง กระบวนการกลุ่ม, คำถามกระตุ้นการคิด หรือ Story telling เป็นต้น โดยมีการดำเนินการในรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 G = Gathering : การรวบรวมและเลือกข้อมูล

ขั้นนี้เป็นขั้นของการเริ่มต้นในการสืบค้นข้อมูล รวบรวม และคัดเลือกข้อมูลที่มีความหลากหลาย ตัวอย่างเช่น

แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ชั้น ป.1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่องการบวกจำนวน สองจำนวนที่ผลบวกไม่เกิน 10 เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก ซึ่งต้องการให้ผู้เรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหา การบวก ซึ่งอาจใช้กระบวนการแก้โจทย์ปัญหา 4 ขั้น คือ ทำความเข้าใจโจทย์ วางแผน ลงมือทำ และตรวจสอบ สามารถนำการแก้โจทย์ปัญหาการบวกไปใช้ในการแก้ปัญหการบวกจำนวนต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ โดยในขั้นนี้ ครูเลือกใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลผ่านคำถามกระตุ้นความคิด ได้แก่

- นักเรียนทบทวน เรื่อง ความหมายของการบวก โดยใช้เกมลูกโป่งบ่งบอกตัวฉนั้น
ให้นักเรียนเลือกลูกโป่งที่บอกถึงความหมายของการบวกลงในกระถางให้ถูกต้อง

- ขั้นเข้าสู่บทเรียน ครูเล่าสถานการณ์ “ในวันหยุดสัปดาห์ที่ผ่านมา นักเรียนชั้น ป.1 ได้ไปเล่นที่สนามเด็กเล่นด้วยกัน ซึ่งในสนามเด็กเล่นมีเครื่องเล่นหลายชนิด นักเรียนแต่ละกลุ่มก็เลือก เครื่องเล่นแตกต่างกันไป” จากนั้นนักเรียนครูใช้คำถามกระตุ้นความคิดนักเรียน ดังนี้

Q1: นักเรียนสังเกตเห็นอะไรบ้าง

Q2: นักเรียนเล่นในกระบะทรายมีกี่คน

Q3: นักเรียนเล่นนอกกระบะทรายมีกี่คน

Q4: รวมนักเรียนมีทั้งหมดกี่คน

Q5: นักเรียนมีวิธีการหาคำตอบอย่างไร

ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวด้านสติปัญญา (intellectually active) โดยการยกสถานการณ์ เหตุการณ์ ขวนคิด พิจารณา และไตร่ตรองถึงความรู้ที่แฝงอยู่ และพัฒนากระบวนการคิดไปพร้อมๆ กับคำถามชวนคิดที่สร้างขึ้น

ขั้นที่ 2 P = Processing : การจัดกระทำข้อมูล

เป็นขั้นตอนในการนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ที่รวบรวมได้มาจัดกระทำด้วยกระบวนการที่หลากหลายเป็นขั้นตอนการออกแบบ/วางแผนเพื่อรวบรวมข้อมูล สารสนเทศ จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อการออกแบบข้อมูลด้วยตัวผู้เรียนเอง

ตัวอย่างเช่น แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ชั้น ป.1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การบวกจำนวนสองจำนวนที่ผลบวกไม่เกิน 10 เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก

1. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก โดยนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นดังนี้

(1) นักเรียนร่วมกันพิจารณาภาพสถานการณ์ที่สนามเด็กเล่น โดยครูใช้คำถามกระตุ้นความคิดนักเรียน ดังนี้

Q6: นักเรียนสังเกตเห็นอะไรบ้าง

แนวคำตอบ: เด็กกำลังเล่นเครื่องเล่นและกระบะทราย

จากนั้นครูนำเสนอแถบข้อความให้นักเรียนได้ร่วมกันพิจารณา

“เด็กเล่นในกระบะทราย 3 คน เล่นนอกกระบะทราย 5 คน รวมมีเด็กทั้งหมดกี่คน”

Q7: ปัญหาที่เป็นสถานการณ์ หรือเรื่องราวซึ่งต้องการคำตอบ เราเรียกว่าอะไร

แนวคำตอบ: โจทย์ปัญหา

Q8: จากโจทย์เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร

แนวคำตอบ: จำนวนเด็กที่เล่นในสนามเด็กเล่นทั้งหมด

Q9: เด็กเล่นในกระบะทรายมีกี่คน

แนวคำตอบ: 3 คน

Q10: เด็กเล่นนอกกระบะทรายมีกี่คน

แนวคำตอบ: 5 คน

Q11: โจทย์ถามอะไร

แนวคำตอบ: รวมมีเด็กทั้งหมดกี่คน

Q12: จำนวนของกลุ่มเด็กทั้งหมด มากขึ้นหรือลดลง

แนวคำตอบ: เพิ่มขึ้น

Q13: ต้องใช้วิธีใดในการหาคำตอบ

แนวคำตอบ: การบวก

Q14: เขียนเป็นประโยคสัญลักษณ์ได้อย่างไร

ผู้แทนนักเรียน 1 คน ออกมาเขียนบนกระดาน ดังนี้ $3 + 5 = \square$

Q15: รวมมีเด็กทั้งหมดกี่คน

ผู้แทนนักเรียน 2 คน ออกมาหาคำตอบและเขียนคำตอบบนกระดาน คือ

$3 + 5 = 8$ ตอบ มีเด็กทั้งหมด 8 คน

Q16: คำตอบที่ได้สมเหตุสมผลหรือไม่

แนวคำตอบ: สมเหตุสมผล เพราะจำนวนของกลุ่มใหม่มีจำนวนเด็กมากกว่าจำนวนกลุ่มเดิม และเมื่อนำ 5 มาลบออกจากคำตอบคือ 8 ก็จะเท่ากับ 3

Q17: ถ้าใช้การลบ จะได้คำตอบเท่าไร

ผู้แทนนักเรียน 1 คน ออกมาหาคำตอบและเขียนคำตอบบนกระดาน คือ

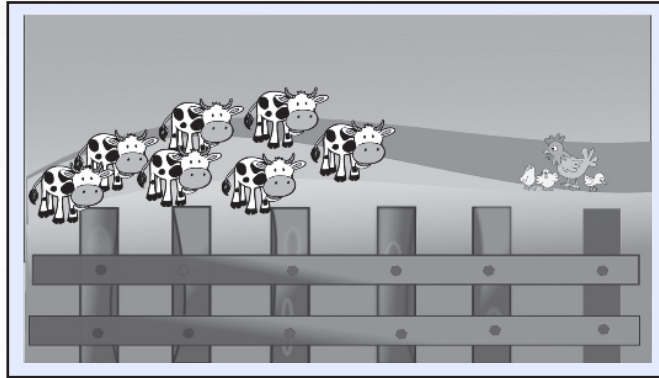
$5 - 3 = 2$

Q18: คำตอบที่ได้สมเหตุสมผลหรือไม่

แนวคำตอบ: ไม่สมเหตุสมผล เพราะจำนวนของกลุ่มใหม่มีจำนวนลดลง

2. นักเรียนฝึกทักษะการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาและหาคำตอบ โดยร่วมกันสังเกต

ภาพสถานการณ์ เช่น

จากนั้นร่วมกันสร้างสถานการณ์การบวก ผู้แทนครึ่งละ 2 คน ออกมาบอกส่วนที่ โจทย์กำหนดให้ และส่วนที่โจทย์ถามด้วยวาจา แล้วเขียนคำตอบบนกระดาน โดยมีนักเรียนและครู ร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง ดำเนินกิจกรรมนี้อีก 1- 2 ครั้ง

ตัวอย่างภาพสถานการณ์ ดังนี้

(1) ภาพฟาร์มเลี้ยงวัว 7 ตัว ไก่ 4 ตัว

จากนั้นนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น

Q19: จากภาพ นักเรียนสังเกตเห็นอะไรบ้าง

แนวคำตอบ: วัว 7 ตัว และ ไก่ 4 ตัว

Q20: นักเรียนสามารถสร้างเป็นสถานการณ์การบวกได้อย่างไร

แนวคำตอบ: ฟาร์มแห่งนี้เลี้ยงไก่ 4 ตัว เลี้ยงวัว 7 ตัว รวมในฟาร์มแห่งนี้มีสัตว์

ทั้งหมดกี่ตัว

Q21: ลำดับขั้นแรกของกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคืออะไร

แนวคำตอบ: ทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา

Q22: โจทย์เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร

แนวคำตอบ: จำนวนสัตว์ในฟาร์ม

Q23: โจทย์กำหนดอะไรมาบ้าง

แนวคำตอบ: ฟาร์มแห่งนี้เลี้ยงไก่ 4 ตัว เลี้ยงวัว 7 ตัว

Q24: โจทย์ถามอะไร

แนวคำตอบ: รวมในฟาร์มแห่งนี้มีสัตว์ทั้งหมดกี่ตัว

Q25: ลำดับขั้นต่อไปของกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคืออะไร

แนวคำตอบ: วางแผน

Q26: ใช้วิธีการใดในการหาคำตอบ

แนวคำตอบ: การบวก

Q27: เขียนประโยคสัญลักษณ์ได้อย่างไร

แนวคำตอบ: $4 + 6 = \square$

Q28: ลำดับขั้นตอนไปของกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคืออะไร

แนวคำตอบ: ลงมือทำ

Q29: ในฟาร์มแห่งนี้มีสัตว์ทั้งหมดกี่ตัว

แนวคำตอบ: $4 + 6 = 10$ ในฟาร์มแห่งนี้มีสัตว์ทั้งหมด 10 ตัว

Q30: ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคืออะไร

แนวคำตอบ: ตรวจสอบ

Q31: คำตอบที่ได้สมเหตุสมผลหรือไม่

แนวคำตอบ: สมเหตุสมผล เพราะผลบวกที่ได้คือ 11 มากกว่า 4 และ 7 เมื่อใช้ความสัมพันธ์ระหว่างการบวกและการลบจะได้ $11 - 7 = 4$ แสดงว่าคำตอบถูกต้อง

(2) น้องมีสมุด 4 เล่ม พี่มีสมุดมากกว่าน้อง 3 เล่ม

Q32: จากภาพ นักเรียนสามารถสร้างเป็นสถานการณ์การบวกได้อย่างไร

แนวคำตอบ: น้องมีสมุด 4 เล่ม พี่มีสมุดมากกว่าน้อง 3 เล่ม พี่มีสมุดกี่เล่ม

นักเรียนร่วมกันเขียนข้อมูลลงตารางลำดับขั้นการแก้โจทย์ปัญหา

1. ทำความเข้าใจโจทย์

(1) โจทย์กำหนดอะไร: น้องมีสมุด 4 เล่ม

พี่มีสมุดมากกว่าน้อง 3 เล่ม

(2) โจทย์ถามอะไร: พี่มีสมุดกี่เล่ม

2. วางแผน

สมุดของน้อง 4 เล่ม

สมุดของพี่ 4 เล่ม

มีมากกว่าน้อง 3 เล่ม

สมุดของพี่ต้องมากกว่า 4 เล่ม จึงใช้วิธีการบวก
เขียนเป็นประโยคสัญลักษณ์ได้ $4 + 3 = \square$

3. ลงมือทำ: $4 + 3 = 7$

พี่มีสมุด 7 เล่ม

4. ตรวจสอบ: ผลบวกที่ได้คือ 7 มากกว่า 4 และ 3 ซึ่งสมเหตุสมผล หรือใช้
ความสัมพันธ์ระหว่างการบวกและการลบ $12 - 4 = 8$ แสดงว่าคำตอบถูกต้อง

จากนั้นนักเรียนร่วมกันสรุปขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหา โดยใช้กระบวนการ
แก้โจทย์ปัญหา 4 ขั้น เป็นแผนภาพความคิด

ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจโจทย์

ขั้นที่ 2 วางแผน

ขั้นที่ 3 ลงมือทำ

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบ

ซึ่งในขั้นนี้จะเห็นว่าครูใช้วิธีการตั้งคำถามกระตุ้นความคิด พร้อมเรื่องเล่า
Story Telling เพื่อนำและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ จากนั้น จึงให้สะท้อนกระบวนการคิด
ของตน ผ่านสรุปขั้นตอนในการแก้โจทย์ปัญหา ซึ่งตรงกับหลักการการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่ทำให้
ผู้เรียนมีความตื่นตัวด้านสติปัญญา และ เกิดการตื่นตัวด้านอารมณ์ ที่ทำให้สนใจอยากเรียนรู้ด้วย

ขั้นที่ 3 และ 4 คือขั้น A = Applying : การประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น

ขั้นที่ 3 A1 = Applying and Constructing the Knowledge : **ขั้นปฏิบัติ
และสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ**

ในขั้นนี้เป็นการสรุปองค์ความรู้หลังการปฏิบัติ โดยในรายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้น ป.1 นี้
ครูให้นักเรียนฝึกทักษะการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาและหาคำตอบ โดยแบ่งนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม แต่ละ
กลุ่มได้รับภาพสถานการณ์ นักเรียนร่วมกันสร้างสถานการณ์การบวก จากนั้นผู้แทนกลุ่มครั้งละ 2 คน

ออกมาบอกส่วนที่โจทย์กำหนดให้ และส่วนที่โจทย์ถามด้วยวาจา แล้วเขียนคำตอบบนกระดาน โดยมีนักเรียนและครูร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง และให้คะแนนกลุ่ม จากนั้นครูยกตัวอย่างแบบฝึก เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตรงกัน เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่เข้าใจเป็นความรู้ร่วมกัน โดยร่วมสรุปกระบวนการแก้โจทย์ปัญหา 4 ขั้นตอน เป็นแผนภาพความคิด

ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจโจทย์ โจทย์กำหนดอะไร และถามอะไร

ขั้นที่ 2 วางแผน ใช้วิธีการใดหาคำตอบ และประโยคสัญลักษณ์คืออะไร

ขั้นที่ 3 ลงมือทำ

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบ โดยใช้ความสมเหตุสมผล หรือ ความสัมพันธ์ของการบวกและ

การลบ

ขั้นที่ 4 A2 = Applying the Communication Skill : ขั้นสื่อสารและนำเสนอ

ในขั้นนี้เป็นขั้นของการสื่อสารและการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย โดยจากตัวอย่างในคาบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของชั้น ป.1 หลังจากครูได้ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก โดยให้นักเรียนสร้างสถานการณ์ปัญหาจากภาพและแสดงวิธีแก้โจทย์ปัญหา แล้วจากนั้นนักเรียนนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน โดยมีครูและเพื่อนในชั้นเรียนร่วมกันตรวจทานความถูกต้อง จากนั้นนำผลงานไปติดที่มุมผลงานของนักเรียน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ทั้งนี้ในขั้นที่ 3 และ 4 จะพบว่า ครูได้จัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะกระบวนการคิด จัดกระทำข้อมูล และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนกับเพื่อนนักเรียนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งตรงกับหลักการของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งส่วนของการตื่นตัวทางร่างกาย การตื่นตัวทางสติปัญญา และการตื่นตัวทางสังคม

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Self-Regulating)

ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะสามารถทบทวนและสะท้อนผลการทำงานของตนเองที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้ในขั้นตอนต่าง ๆ ร่วมกันกับครูผู้สอน ผ่านเครื่องมือต่าง ๆ อาทิเช่น แบบประเมิน การพูดคุยสะท้อน แบบทดสอบ ผลงานนักเรียน เป็นต้น โดยจะเป็นการตรวจสอบกระบวนการทำงาน พิจารณาจุดด้อย จุดเด่น และทบทวน มูลค่า คุณค่า เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับสังคม และปรับปรุงสำหรับการทำงานในครั้งต่อไป

โดยในการวัดและประเมินผลบทเรียน สามารถดูรายละเอียดได้จากตาราง

สิ่งที่วัดและประเมินผล (จุดประสงค์การเรียนรู้)	วิธีการวัดและประเมินผล	เครื่องมือที่ใช้วัดและ ประเมินผล	เกณฑ์ในการวัดและ ประเมินผล
1. ประเมินความรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก	การตอบคำถามในใบ กิจกรรมกลุ่ม	ใบกิจกรรมกลุ่ม	ร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์
2. ประเมินกระบวนการ การทำงานกลุ่ม	การให้ความร่วมมือและเข้า ร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม	แบบประเมิน	ร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์
3. ประเมินคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ ด้านใฝ่เรียนรู้	ความกระตือรือร้นในการเข้า ร่วมในชั้นเรียน	แบบประเมิน	ร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์

2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบข้ามศาสตร์วิชา

นอกจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามกระบวนการ GPAS 5 Step ในรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระวิชาแล้ว โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้จัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบข้ามศาสตร์วิชาใน 2 ลักษณะ ได้แก่

2.1 การจัดการเรียนรู้บูรณาการระหว่างวิชา

ในการบูรณาการระหว่างวิชา สืบเนื่องมาจากสถานการณ์ Covid -19 ซึ่งผู้บริหารมีนโยบายในการบูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และดำเนินการในรูปแบบของ Module โดยมีการวิเคราะห์สมรรถนะ ตัวชี้วัด เป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน และกำหนดเป็นหน่วยการเรียนรู้จากนโยบายของโรงเรียน คณะครูเลือกที่จะจับกลุ่มและเลือกหัวข้อในการบูรณาการด้วยความสนใจ และใช้ความสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรในการทำงานร่วมกัน โดยยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับเด็กเป็นสำคัญ ทั้งนี้เมื่อได้หัวข้อเรื่องและหน่วยบูรณาการแล้ว มีการเสนอกลับไปยังผู้อำนวยการเพื่อให้คำแนะนำเบื้องต้น ก่อนการดำเนินการในรายละเอียดด้วย เมื่อได้วางแผนร่วมกันแล้ว ครูแต่ละสาระวิชาจะนำกลับไปสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ของตนต่อไป

2.2 การจัดการเรียนรู้บูรณาการในรูปแบบของกิจกรรมชุมนุม

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในกิจกรรมชุมนุม มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยผนวกพร้อมกับกิจกรรมที่โรงเรียนได้ดำเนินการไปก่อนหน้านี้ อาทิเช่น โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้โคกหนองนาโมเดล เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษา รวมถึงโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมชุมนุม และการเรียนรู้ในการค้นคว้าอิสระ (IS) ครูผู้สอนจึงนำหลักการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุกด้วย GPAS 5 Step มาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้โดยในชุมนุมต้องให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ แสวงหาความรู้ และฝึกทักษะกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ด้วยตนเอง และฝึกประสบการณ์การสื่อสารและการนำเสนอด้วยวิธีการนำเสนอที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับผลงาน และการประยุกต์ใช้ที่หลากหลาย ดังตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ เรื่องแพนเค้กกล้วยน้ำว้า และชาสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งทั้งสองหน่วยการเรียนรู้ได้บูรณาการ สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ การงานอาชีพและเทคโนโลยี คณิตศาสตร์ และภาษาไทยไว้ด้วยกัน โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรายละเอียด 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คือ G = Gathering : การรวบรวมและเลือกข้อมูล

เป็นการสังเกตและรวบรวมข้อมูล โดยมีการสำรวจพืชในโคกหนองนา แล้วจึงเลือกพืชที่ชอบ มีการศึกษาข้อมูลประโยชน์ของพืชที่เลือกไว้ และทดลองทำจากสิ่งที่สนใจ เช่น การทำแพนเค้กจากพืชที่เลือกหลาย ๆ ชนิดจนได้ แพนเค้กจากกล้วยน้ำว้า หรือการทดลองทำเครื่องดื่มหลายชนิดจากพืชที่เลือกมา จนได้ชาสร้างภูมิคุ้มกัน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 คือ P = Processing : การจัดกระทำข้อมูล

เป็นขั้นตอนของการคิดวิเคราะห์และสรุปความรู้ โดยนักเรียนจะสรุปวิธีทำที่ดีที่สุดที่ได้จากการทดลอง เพื่อกำหนดเป็นสูตรในการทำแพนเค้กกล้วยน้ำว้า หรือ สูตรในการทำชาสร้างภูมิคุ้มกัน

ขั้นตอนที่ 3 และ 4 คือ A = Applying : การประยุกต์ใช้ความรู้

A1 = Applying and Constructing the Knowledge : ขั้นปฏิบัติและสรุปความรู้ หลังการปฏิบัติ โดยในขั้นนี้นักเรียนจะได้ปฏิบัติ ลงมือทำด้วยตนเอง เพื่อเป็นการพิสูจน์สูตรที่ค้นพบ ทั้งแพนเค้กกล้วยน้ำว้า และ การทำชาสร้างภูมิคุ้มกัน และอื่นๆ

A2 = Applying the Communication Skill : ขั้นสื่อสารและนำเสนอ โดยในขั้นนี้ หลังจากที่ได้ดำเนินการแล้ว จะมีการนำเสนอผลงานด้วยการบันทึกคลิปวิดีโอ

ขั้นตอนที่ 3 คือ S = Self-Regulating : การกำกับตนเอง หรือการเรียนรู้ได้เอง

นักเรียนมีการตรวจสอบผลงานและการทำงานของทีมในทุกขั้นตอน เมื่อพบข้อบกพร่องก็จะดำเนินการแก้ไขปรับปรุง ก่อนที่จะมีการเผยแพร่คลิปวิดีโอผ่านช่องทาง YouTube ต่อไป

ซึ่งจากการดำเนินการพบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ GPAS 5 Step นักเรียนมีการตื่นตัวทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การตื่นตัวทางร่างกาย การตื่นตัวทางด้านอารมณ์ การตื่นตัวทางด้านสติปัญญา และการตื่นตัวทางสังคม ครบทั้ง 4 มิติ

ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนทุ่งมหาเมฆ

โรงเรียนทุ่งมหาเมฆออกแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะ โดยเลือกใช้ **แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิมต่อเติมสมรรถนะ** จากแนวทางในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก 8 แนวทาง ที่นำเสนอผ่านการวิจัยเรื่อง “ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษา ปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ซึ่งสาเหตุที่ **โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ** เลือกใช้แนวทางที่ 2 นี้ เนื่องจากโรงเรียนพิจารณาแล้วว่า แนวทางที่ 2 **ใช้งานเดิมต่อเติมสมรรถนะ** เป็นรูปแบบพื้นฐาน ไม่ซับซ้อน สามารถนำไปได้ง่าย เหมาะสำหรับคณะครูที่เริ่มปรับการสอนอิงมาตรฐานสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

จุดเริ่มต้นของการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนทุ่งมหาเมฆ คือ คณะครูเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ตามปกติ ยังสามารถใช้จัดการเรียนรู้ได้ดี เพราะมีการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 แล้ว ดังนั้น การสอดแทรกสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาเข้าสู่แผนการจัดการเรียนรู้เดิม ทำให้ครูไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นภาระที่หนักเกินไป อีกทั้งสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน เพราะโรงเรียนยังจำเป็นต้องมีการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

คณะครูโรงเรียนทุ่งมหาเมฆได้มีการดำเนินการในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกตามวิธีการทำงานของโรงเรียนผนวกกับ **แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิมต่อเติมสมรรถนะ** ทำให้ได้แนวทางในการออกแบบการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) พิจารณาแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำไว้แล้ว ในส่วนของสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2) พิจารณา/คัดเลือกสมรรถนะหลักที่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้เดิม
- 3) เพิ่มจุดประสงค์เชิงสมรรถนะ
- 4) เสริมงานหรือกิจกรรมเข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเอื้อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะควบคู่ไปกับการเรียนการสอนตามปกติ โดยเพิ่มหัวข้อใหม่ในแผนการจัดการเรียนรู้เป็น “งาน/ภาระงาน/ชิ้นงาน”
- 5) ปรับกิจกรรมที่สามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์เชิงสมรรถนะ

โดยแนวทางการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนทุ่งมหาเมฆประกอบด้วย 4 ลักษณะที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ การตื่นตัวทางสติปัญญา (Intellectually active) การตื่นตัวทางกาย (physically active) การตื่นตัวทางอารมณ์ (emotionally active) กระบวนการเรียนรู้ที่ตื่นตัวทางสังคม (socially active) ผ่านกระบวนการ/วิธีการ ต่าง ๆ ที่ล้วนแล้วแต่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ตื่นตัวของนักเรียน เช่น การใช้เกม การใช้บทบาทสมมติ การใช้การอภิปราย การสืบค้นด้วยตนเอง เป็นต้น โดยสรุปได้ 3 กระบวนการ คือ **“ชวนให้ทำ นำให้ตรอง ลองให้คุย”** ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกเน้นการตื่นตัวทางกาย (physically active)

คณะครูได้มีการจัดกิจกรรมในลักษณะ **“ชวนให้ทำ”** โดยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย เปลี่ยนอิริยาบถ เพื่อให้ตื่นตัวทางกาย และประสาทสัมผัสทั้งการให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวเพื่อร่วมกิจกรรมในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน ทั้งการเป็นตัวแทนออกมาเล่นเกม การนำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน การประดิษฐ์ชิ้นงานที่นำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะทั้งงานที่เป็นกลุ่มและงานรายบุคคล อีกทั้งยังมีการฝึกการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อเล็ก ผ่านการพูด เขียน วาดภาพ ดังตัวอย่างกิจกรรม

ตัวอย่างกิจกรรม

วิชาภาษาไทย

- ใช้เกมทบทวนบทเรียน เช่น นำบัตรคำมาติดบนกระดาน แล้วให้นักเรียนออกมาหยิบบัตรคำบนกระดาน แล้วความหมายของบัตรคำ
- ฝึกออกเสียงตามการนำเสนอการสืบค้นคำศัพท์ใหม่ของเพื่อน
- แสดงบทบาทสมมติ ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้

วิชาภาษาอังกฤษ

- ให้นักเรียนออกมาทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียน เช่น การออกมาถือบัตรคำ (flashcard) และอ่านออกเสียงคำนั้นหน้าชั้นเรียน
- ให้นักเรียนได้ประดิษฐ์ชิ้นงานโดยในชิ้นงานจะประกอบด้วย การเขียน วาดภาพ ระบายสี การตัด การประกอบชิ้นงาน เป็นต้น

วิชาคณิตศาสตร์

- ให้นักเรียนทำชิ้นงานที่ประยุกต์ใช้ความรู้จากที่เรียนไป เช่น การทำบ้านสุนัขจากรูปสามเหลี่ยม นักเรียนต้องช่วยกันต่อเติม และสร้างให้บ้านสุนัขออกมาเป็นชิ้นงานที่สมบูรณ์ใช้ทักษะทั้งการวัด การวาดภาพ การเจาะ การตัด ต่าง ๆ

- ให้นักเรียนนำเสนอผลงาน ทั้งที่เป็นผลการอภิปราย/ออกแบบ และผลงานที่สมบูรณ์แล้ว

2. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกเน้นการตื่นตัวทางสติปัญญา (intellectually active)

การแสดงออกด้านต่างของผู้เรียนนั้น จะต้องมีความยืดหยุ่นกับการตื่นตัวทางสติปัญญา ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนคณะครูจึงออกแบบกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งด้านความรู้ โดยใช้กระบวนการย้ำ ซ้ำ ทวน ผ่านวิธีสอนโดยการใช้เกม การสอนโดยการอภิปราย การสอนการฝึกปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังฝึกกระบวนการคิดที่สัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การคิดวางแผนอย่างเป็นระบบ ผ่านกิจกรรมในลักษณะ “**นำให้ตรง**” โดยการยกสถานการณ์ เหตุการณ์ ขวนคิด พิจารณา และไตร่ตรองถึงความรู้ที่แฝงอยู่ และพัฒนากระบวนการคิดไปพร้อม ๆ กัน เช่น การสอนโดยการใช้กรณีตัวอย่าง การอภิปราย การให้เผชิญหน้ากับปัญหา การเรียนรู้ผ่านการทำโครงการ กระบวนการเหล่านี้ ต้องอาศัยโจทย์ที่ท้าทายและน่าสนใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังตัวอย่าง

วิทยาการคำนวณ

- การคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา เพื่อสร้างโค้ด “เกมเก็บผลไม้” โดยใช้ โปรแกรม Scratch จนเกิดเป็นเกมที่สำเร็จ

วิชาสุขศึกษา และพลศึกษา

- ออกแบบวิธีการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19

วิชาภาษาไทย

- เปิดคลิปรกระตุ้นความสนใจ ให้สังเกต และอภิปรายถึงสิ่งที่ได้รับชมในคลิป
- ให้ผู้เรียนได้สืบค้นคำศัพท์ภาษาถิ่นเพิ่มเติม โดยไม่ได้กำหนดคำ แต่ให้ผู้เรียนได้เลือกเองว่าจะศึกษาคำใดเพิ่มเติม
- ให้อภิปรายผลการทำงานกลุ่ม และประเมินให้คะแนนตนเอง
- ทำใบงานเพื่อสรุปบทเรียนในทุกคาบเรียน

วิชาวิทยาศาสตร์

- วิเคราะห์หาแนวทางในการลดค่าน้ำประปา
- วิเคราะห์เลือกแนวทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูล

3. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกเน้นตื่นตัวทางสังคม (socially active)

การเรียนรู้ไม่สามารถเกิดขึ้น ได้เพียงคนเดียว แต่การเรียนรู้ร่วมกัน และการเรียนรู้ในห้องเรียนจะช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น คณะครูโรงเรียนทุ่งมหาเมฆ จึงได้ออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่ม และส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์กับองค์ความรู้รอบตัว ในลักษณะ “ลองให้คุย” ซึ่งครูแนะนำแนวทางการทำงานกลุ่ม

การแบ่งงาน การมีความรับผิดชอบต่องานที่ทำ จากนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รวมกลุ่มอย่างเป็นอิสระ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามความถนัด ความพร้อมของนักเรียนแต่ละคนเอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตาม เมื่อพบปัญหาร่วมกันหาวิธีและแนวทางในการแก้ไข เพื่อให้ผลงานออกมาสมบูรณ์ที่สุด ทำให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของสมาชิกในกลุ่ม โดยครูทำหน้าที่เพียงให้ความช่วยเหลือ เสนอแนะ ชวนคิด แต่ไม่เป็นผู้ตัดสินหรือแก้ปัญหา ตัวอย่างกิจกรรม ดังนี้

วิชาภาษาไทย

- สัมภาษณ์บุคคลรอบข้างนอกห้องเรียน ไม่ว่าจะเป็น บุคคลในครอบครัว ญาติ ครู หรือคนรู้จักอื่น ๆ
- ทำงานกลุ่ม ออกแบบบทบาทสมมุติ แบ่งหน้าที่ในการเตรียมอุปกรณ์ แบ่งหน้าที่ในการแสดง
- ให้นักเรียนร่วมกันแก้ปัญหา ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตามในการทำงาน

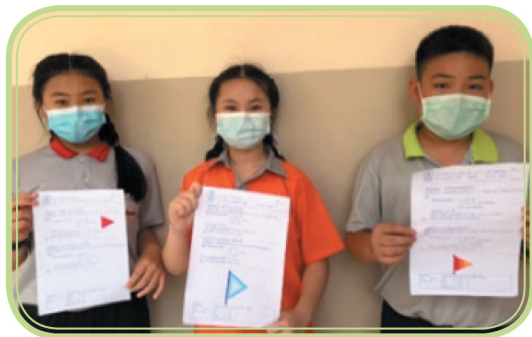
วิชาคณิตศาสตร์

- ทำงานกลุ่มร่วมกันในออกแบบและสร้างบ้านสุนัข ให้นักเรียนแบ่งหน้าที่ร่วมกันทำงาน แสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนในการออกแบบ สร้าง และแก้ปัญหาในระหว่างทำงาน

4. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกเน้นการตื่นตัวทางอารมณ์ (emotionally active)

การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้เท่าทันถึงอารมณ์ตนเองจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แต่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของคณะครูโรงเรียนทุ่งมหาเมฆ อาจจะยังไม่นำไปสู่การกระทบต่ออารมณ์หรือความรู้สึกมากนัก เนื่องจาก จุดมุ่งหมายหนึ่งของโรงเรียนมุ่งเน้นสู่วิชาการและทางสติปัญญา อย่างไรก็ตามในบางเนื้อหา ครูได้สอดแทรกการให้ผู้เรียนได้สะท้อนถึงสำคัญของสิ่งที่ได้เรียนรู้ เชื่อมโยงไปสู่เหตุการณ์ที่พบเห็นได้ในลักษณะของ “นำไปตรง” เช่น กิจกรรมของวิชาภาษาไทย เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ คำ และการใช้ภาษาถิ่นแล้ว ครูได้ต่อยอดในการชวนผู้เรียนให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาถิ่น กระตุ้นให้เกิดเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างทั้งทางวัฒนธรรม และเชื้อสาย เนื่องจากโรงเรียนมีนักเรียนที่มาจากหลากหลายเชื้อสาย จึงเป็นกรณีตัวอย่างที่ดีที่ครูนำมาใช้ให้ผู้เรียนให้ผู้เรียนได้อภิปราย ซึ่งทำให้ภาษาถิ่นมีความหมายต่อผู้เรียนและเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติตนได้

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดสมรรถนะ ผ่านกิจกรรมที่ให้เกิดการตื่นตัวทั้ง 4 ด้าน คณะครูโรงเรียนทุ่งมหาเมฆออกแบบกิจกรรมทั้งในลักษณะรายหน่วย มีระยะเวลา 6 – 10 ชั่วโมง และจัดกิจกรรมในรายคาบ ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวข้างต้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมดเท่านั้น

ส่วนที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ

โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญมีพันธกิจสำคัญช่วยสร้างการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) หนุนนำให้ ผู้บริหาร ครูมองภาพเป้าหมายเดียวกัน ส่งเสริมให้เกิดแนวคิด กระบวนการ กลยุทธ์ต่าง ๆ สู่การปฏิบัติทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน สร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อ ผู้เรียน ได้แก่ โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญเป็น 1 ใน 29 โรงเรียนใน **โครงการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร** ตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ **นโยบายทางการศึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร** สู่การวางนโยบายเชิงปฏิบัติของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครมาสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน รวมทั้ง **ผู้บริหารใช้หลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วม** กล่าวคือให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา ได้แก่ คณะครู ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกันวางแผนพัฒนาคุณภาพตามศักยภาพ และบริบทของสถานศึกษาไปสู่สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน ความต้องการของชุมชน นโยบายของกรุงเทพมหานคร และโครงการต่าง ๆ ที่สอดคล้องตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนโรงเรียนพระราชธาณบุรีบำเพ็ญจึงนำปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานได้แก่ ความพร้อมของครู บริบทของโรงเรียน ความเหมาะสมต่อรายวิชาที่สอน คุณลักษณะของผู้เรียน มาพิจารณา กำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะให้แก่ผู้เรียน โดยจัดประชุมวางแผนร่วมกันภายในโรงเรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิธีการปฏิบัติ บนพื้นฐานของแนวทางในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก 8 แนวทาง ที่นำเสนอผ่านการวิจัยเรื่อง “ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

จากการร่วมปรึกษาหารือสามารถสรุปแนวทางการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนพระราชธาณบุรีบำเพ็ญ 6 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 ครูวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้เดิมตามหลักสูตร และสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทเรียน ปรับกิจกรรมการเรียนรู้ หรือคิดกิจกรรมใหม่เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดสมรรถนะ

แนวทางที่ 2 ครูวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้เดิม และวิเคราะห์สมรรถนะที่เหมาะสม สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะอันจะนำไปสู่สมรรถนะที่ตั้งไว้

แนวทางที่ 3 ครูวิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหา/หน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ พิจารณาความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนรู้กับสมรรถนะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ปรับ/เพิ่มขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้อันจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่ตั้งไว้

แนวทางที่ 4 วิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนเดิม วิเคราะห์ตัวชี้วัดกับสมรรถนะที่สอดคล้อง มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ ส่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระครบตามตัวชี้วัดของหลักสูตร และเกิดสมรรถนะหลักที่กำหนด

แนวทางที่ 5 ครูในสายชั้นปรึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันในทุกกลุ่มสาระ เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ตรงตามหลักสูตรและเกิดสมรรถนะหลักมากที่สุด โดยกำหนดเรื่องที่เรียนร่วมกันให้แต่ละกลุ่มสาระคิดหากิจกรรม/รูปแบบการเรียนรู้ ผสานเนื้อหาการเรียนรู้เน้นเป็นการลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนได้สัมผัส เพื่อเกิดประสบการณ์ตรงอันจะนำไปสู่การเกิดสมรรถนะที่ต้องการ

แนวทางที่ 6 กำหนดจุดเด่นของโรงเรียน แล้ววิเคราะห์สมรรถนะหลัก สร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เผชิญกับประสบการณ์ตรงตามความเป็นจริง แทรกกิจกรรมที่เสริมให้เกิดสมรรถนะตามความเหมาะสมของช่วงวัยของผู้เรียน

ในระยะแรก พบว่าครูจะเลือกใช้แนวทางที่ 1-3 เพราะครูมีหลักในการคิดที่ว่า ใช้แผนการจัดการเรียนรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว และนำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะมาประยุกต์ปรับใช้ เข้าไปกับแนวทางเดิม แต่หลังจากที่ได้มีการทดลองเขียนแผนการเรียนรู้ตามแนวทางที่เลือก และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า **แนวทางที่ 3 - 5 น่าจะมีความเหมาะสม** สามารถนำไปใช้ได้จริง **เพราะเป็นแนวทางที่ตรงกับบริบทของแต่ละกลุ่มสาระ สามารถนำของเดิมที่มีอยู่มาปรับปรุง ประยุกต์ใช้และนำไปสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดสมรรถนะตามที่ครูวางแผนได้จริง**

แนวทางการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนพระราชราษฎร์บำรุง เพ็ญ จึงมีดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกผ่านการออกแบบการสอนเป็นโครงเรื่อง (Theme)

เมื่อโรงเรียนพระราชราษฎร์บำรุงเข้าร่วมเป็นโรงเรียนนำร่องในโครงการวิจัยกรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเลือกใช้โครงการที่ดำเนินการออกแบบเป็นโครงเรื่อง (Theme) คือ **“สหกรณ์โรงเรียน”** เพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ให้เกี่ยวข้องกับทุกกลุ่มสาระ จากนั้นจึงจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่มีลักษณะบูรณาการทุกกลุ่มสาระ โดยครูจะพิจารณาว่าแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีหัวข้อการสอนเรื่องใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับโครงเรื่อง (Theme) ที่ตั้งขึ้น สามารถพัฒนาสมรรถนะที่คาดหวังได้ และครอบคลุมตัวชี้วัดของแต่ละรายวิชาตามหลักสูตรแกนกลาง ฯ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุดจากนั้นแบ่งกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครูแต่ละกลุ่มสาระเป็นผู้รับผิดชอบสอน

การออกแบบการเรียนการสอนในลักษณะนี้ พบว่าทำให้ 1) ครูได้รับรู้แนวทางการจัดการเรียนรู้ร่วมกันทำให้ดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เรื่องเดียวกันสอนได้ทุกกลุ่มสาระ 2) ครูได้พิจารณาสมรรถนะที่ต้องการวัดและตัวชี้วัดที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระอย่างรอบคอบ 3) การเรียนรู้ตอบสนองความสามารถของผู้เรียนที่มีหลากหลายด้าน เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ ทักษะชีวิต และกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นลักษณะของการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (active learning) ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

การตื่นตัวทางกาย (physically active) คือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกายจำลองบทบาทในฐานะผู้บริโภค ได้พูดคุย ตอรองกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน

การตื่นตัวทางสติปัญญา (intellectually active) การใช้สติปัญญาตระหนักถึงประโยชน์ทางโภชนาการอาหาร สามารถประมาณการสารอาหารที่ตนเองควรได้รับในแต่ละวันได้อย่างสอดคล้องกับหลักโภชนาการนำไปสู่การเปลี่ยนวิถีชีวิตประจำวัน

การตื่นตัวทางสังคม (socially active) ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกิจกรรมกลุ่มร่วมกันเพื่อน ได้แลกเปลี่ยน หาข้อสรุปในประเด็นเรียนรู้ร่วมกันเพื่อน

การตื่นตัวทางอารมณ์ (emotionally active) ผู้เรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้รับ การเสริมแรงทางบวกจากครูในการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารที่มีประโยชน์ มีความกระตือรือร้นในการ นำความรู้ไปปรับใช้จริงที่บ้าน

2. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกผ่านกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย

2.1 การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกผ่านกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย ในชั้นเรียน

ลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย จะเน้นกระบวนการผ่านกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะ (P) แล้วเกิดทัศนคติที่ดี หรือความรู้สึก นึกคิดทางบวกต่อความรู้ที่ได้รับ โดยลดการสอนเนื้อหา (K) ให้น้อยลง โดยวิเคราะห์กิจกรรมที่ให้ นักเรียนมีส่วนร่วมว่ามีผลต่อการพัฒนาความรู้ (K) ทักษะ (S) เจตคติ/คุณลักษณะ (A) เกิดเป็น การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อชีวิตนักเรียนและกำหนดงาน กิจกรรม สถานการณ์ที่ท้าทาย

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียนจึงสะท้อนแผนการเรียนรู้ตามรายวิชาที่ครูออกแบบ แผนการเรียนรู้ดังกล่าวนั้นนอกจากเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ฉายชัดกลยุทธ์ที่นำไปสู่การเรียนรู้เชิงรุก และการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกในระดับชั้นเรียนยังเป็นการเชื่อมครูเข้าหาครูด้วยกัน อีกทั้ง เชื่อมครูเข้าหาผู้เรียนมากขึ้น

การเชื่อมครูเข้าหาครูด้วยกัน คือ การแลกเปลี่ยนมุมมองในการออกแบบการเรียน การสอน ให้ความคิดเห็นเพื่อให้เกิดแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน เกิดแผนการเรียนรู้ แบบบูรณาการข้ามสาระการเรียนรู้ที่มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน

การเชื่อมครูเข้าหาผู้เรียน คือ การที่ครูมีความละเอียดละไม ใช้สายตาพิจารณา ผู้เรียนอย่างรอบคอบ รอบด้านมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านความแตกต่างด้านความสามารถ ความสามารถ พิเศษของแต่ละบุคคล ไปใช้เป็นฐานคิดในการออกแบบการเรียนการสอน

การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนพระราชธาณบุรีบำเพ็ญ จะมีการเคลื่อนที่ของกิจกรรมที่มี การตื่นตัวทางกาย (physically active) การตื่นตัวทางสติปัญญา (intellectually active) การตื่นตัว ทางสังคม (socially active) การตื่นตัวทางอารมณ์ (emotionally active) แทรกซึมตามแต่ละ ชั่วโมงการเรียนรู้ ดังแสดงให้เห็นได้ตามภาพตัวอย่าง ดังนี้

ชั่วโมงที่ 1 สถานการณ์ : ศึกษาเกี่ยวกับการดูแลรักษาและทำความสะอาดสมบัติภายในบ้าน ได้แก่ เครื่องเรือนและเครื่องใช้ไฟฟ้า
1. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับสมบัติภายในบ้าน โดยครูนำภาพที่เป็นสมบัติภายในบ้านและไม่ใช่สมบัติภายในบ้านให้นักเรียนดูทีละภาพ โดยใช้คำถามคือ 1. นักเรียนคิดว่าภาพใดบ้างเป็นสมบัติภายในบ้าน 2. นักเรียนคิดว่าภาพใดบ้างเป็นเครื่องเรือน และภาพใดบ้างเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้า
2. นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ศึกษาใบความรู้ เรื่องการดูแลรักษาและทำความสะอาดสมบัติในบ้าน สรุปความรู้เป็นแผนภาพความคิด
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอความรู้ที่ได้จากการศึกษาความรู้เรื่องการดูแลรักษาและทำความสะอาดสมบัติภายในบ้าน
4. ครูช่วยเติมเต็มความรู้ให้กับนักเรียนกลุ่มที่ออกมานำเสนอความรู้ หากสรุปประเด็นความรู้ยังไม่ครบถ้วน
ชั่วโมงที่ 2 สถานการณ์ : ศึกษาเกี่ยวกับมารยาทในการทำงานกับสมาชิกในครอบครัวและผู้อื่น
1. ครูชวนนักเรียนสนทนาเกี่ยวกับการทำงานกับสมาชิกในครอบครัวและผู้อื่นโดยใช้คำถามว่า นักเรียนเคยทำงานร่วมกับใครบ้าง/เคยทำงานอะไรร่วมกับสมาชิกในครอบครัวบ้าง/เคยทำงานอะไรร่วมกับเพื่อนบ้าง/นักเรียนชอบทำงานร่วมกับสมาชิกในครอบครัวหรือไม่เพราะเหตุใด/นักเรียนชอบทำงานร่วมกับเพื่อนหรือไม่เพราะเหตุใด
2. นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ศึกษาใบความรู้ เรื่องมารยาทในการทำงานกับสมาชิกในครอบครัวและผู้อื่น
3. นักเรียนจับสลากหัวข้อที่กำหนดให้ กลุ่มละ 1 ใบ ซึ่งมี 2 หัวข้อ คือ 1. บทบาทสมมุติเกี่ยวกับมารยาทในการทำงานร่วมกับสมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง เป็นต้น 2. บทบาทสมมุติเกี่ยวกับมารยาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น เพื่อน เป็นต้น แล้วให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมุติตามหัวข้อที่กลุ่มของตนเองจับสลากได้
4. นักเรียนออกมาแสดงบทบาทสมมุติหน้าชั้นเรียนทีละกลุ่มแล้วให้เพื่อน ๆ กลุ่มอื่นช่วยกันวิพากษ์ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน
5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความรู้เกี่ยวกับมารยาทในการทำงานกับสมาชิกในครอบครัวและผู้อื่น
ชั่วโมงที่ 3 สถานการณ์ : ออกแบบและสร้างนวัตกรรมสำหรับนำมาใช้ดูแลรักษาและทำความสะอาดสมบัติภายในบ้าน ด้วยกระบวนการทำงานเป็นทีม และมีมารยาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
1. นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่พบในการดูแลและทำความสะอาดเครื่องใช้ในบ้านแล้วจดบันทึกปัญหาต่าง ๆ แล้วเลือกปัญหาที่สมาชิกในกลุ่มตกลงที่จะแก้ปัญหามากที่สุด
2. นักเรียนศึกษาข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น หนังสือ อินเทอร์เน็ต แล้วออกแบบนวัตกรรมสำหรับนำมาใช้ดูแลรักษาและทำความสะอาดบ้าน โดยมีรายละเอียดของวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างนวัตกรรม และแสดงเป็นภาพร่างนวัตกรรมนั้น
3. นักเรียนนำเสนอการออกแบบนวัตกรรมหน้าชั้นเรียนทีละกลุ่ม แล้วช่วยกันวิพากษ์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และนำข้อวิพากษ์ไปปรับปรุงแก้ไขก่อนจะนำไปลงมือสร้างนวัตกรรม
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มกลับไปสร้างนวัตกรรมตามที่ออกแบบไว้
ชั่วโมงที่ 4 สถานการณ์ : นำเสนอผลงานจากการสร้างนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างภาคภูมิใจ
1. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับการดูแลและทำความสะอาดเครื่องใช้ในบ้าน โดยการนำเสนอหน้าชั้นเรียนและสาธิตวิธีการใช้นวัตกรรม
2. นักเรียนแต่ละกลุ่มสาธิตวิธีการใช้นวัตกรรมที่สร้างขึ้นให้เพื่อน ๆ ดูแล้วช่วยกันวิพากษ์ว่านวัตกรรมที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสม สามารถใช้ได้จริงหรือไม่ เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาให้ดีขึ้น
3. นักเรียนประเมินผลงานของตนเอง และประเมินผลงานของเพื่อน ร่วมชื่นชมความสำเร็จร่วมกัน

การตื่นตัวทางกาย
 การตื่นตัวทางสติปัญญา
 การตื่นตัวทางสังคม
 การตื่นตัวทางอารมณ์

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการเรียนรู้การสอนหน่วยการเรียนรู้บ้านน่าอยู่ กลุ่มสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง 2
ที่แสดงพลวัตการตื่นตัวในด้านต่าง ๆ ผสมผสานในแผน ๆ จนเกิดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก

ชั่วโมงที่ 4 สถานการณ์ : นิทานประสาณคุณธรรม

1. ให้นักเรียนดูภาพวาดเกี่ยวกับธรรมชาติ แล้วสนทนาเกี่ยวกับความรู้สึกเมื่อดูภาพนั้น
2. ให้นักเรียนดูภาพสถานที่ที่มีขยะเลอะเทอะ ที่ครูติดบนกระดาน (หรือแสดงภาพทางอินเทอร์เน็ต) แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็น หรืออาจให้นักเรียนช่วยกันหาภาพมาจากบ้านซึ่งสะท้อนเป็นปัญหาที่นักเรียนสนใจ
3. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เลือกมากลุ่มละ 1 เรื่อง ที่นักเรียนคิดว่าจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข
4. ให้นักเรียน แต่ละกลุ่มช่วยกันร่างข้อความลงในกระดาษชาร์ต โดยใช้แผนภาพความคิด ซึ่งกำหนดหัวข้อ ดังนี้ 1) ชื่อเรื่อง 2) ข้อมูลด้านต่างๆ 3) สิ่งที่นักเรียนจะปฏิบัติหรือแก้ปัญหา โดยมีเหตุผลสนับสนุน
5. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกผลงานที่น่าสนใจ มีความคิดสร้างสรรค์ ออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน เช่น เหตุผลทำไมเลือกนำเสนอเรื่องนี้ มีวิธีการคิดทำงานอย่างไร ได้ข้อคิดอะไรที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้บ้าง ฯลฯ

ชั่วโมงที่ 5 สถานการณ์ : วางแผนงานนิทานสร้างสรรค์

1. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน (กลุ่มเดิมชั่วโมงที่ 6) ใช้แผนภาพโครงเรื่อง วางโครงเรื่องนิทานคุณธรรม เพื่อช่วยแก้ปัญหาสังคมด้านที่นักเรียนเลือก โดยใช้ข้อมูลจากแผนภาพความคิดจากชั่วโมงที่ 6
2. ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง และให้คำแนะนำ

ชั่วโมงที่ 6 สถานการณ์ : มาเขียนนิทานกันเถอะ

1. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำแผนภาพโครงเรื่อง นิทานคุณธรรมมาพัฒนางานเขียนตามรูปแบบนิทาน โดยคำนึงว่าจะเขียนให้ใครอ่านใช้ภาษาให้เหมาะสม
2. ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงให้สมบูรณ์
3. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำงานเขียนนั้นมาเขียนให้สมบูรณ์ด้วยลายมือที่สวยงามเป็นระเบียบ หรือจัดพิมพ์ วาดภาพประกอบตามต้องการ หรือจัดตกแต่งตามความคิดของกลุ่ม

ชั่วโมงที่ 7 สถานการณ์ : วางแผนงานนิทรรศการของหนู

1. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนนำเสนอผลงานด้วยวิธีการหลากหลายตามความคิดของกลุ่ม เพื่อให้มีการนำเสนอที่น่าสนใจ
2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเตรียมงานการจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงาน และฝึกซ้อมการนำเสนอ

ชั่วโมงที่ 8 สถานการณ์ : จัดนิทรรศการนิทานสร้างสรรค์

1. นักเรียนร่วมกันจัดเตรียมนิทรรศการเผยแพร่ผลงาน
2. นักเรียนต้อนรับผู้เข้าร่วมงาน พร้อมทั้งร่วมกันนำเสนอผลงาน
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มสำรวจข้อมูลความพึงพอใจจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาร่วมอภิปรายและพัฒนางานต่อไป
4. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมหน่วยการเรียนรู้

● การตื่นตัวทางกาย ● การตื่นตัวทางสติปัญญา ● การตื่นตัวทางสังคม ● การตื่นตัวทางอารมณ์

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้นิทาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ที่แสดงพลวัตการตื่นตัวในด้านต่าง ๆ ผสมผสานในแผน ฯ จนเกิดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก

2.2 การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกผ่านกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย นอกชั้นเรียน

ในปี 2564 โรงเรียนพระราชราษฎร์บำรุงเป็นโรงเรียนหนึ่งใน 29 โรงเรียนของกรุงเทพมหานครที่ได้มีโอกาสสนองพระราชดำริ ในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการดำเนินโครงการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ต่อเนื่องมาเป็นปีที่ 13 เพื่อพัฒนาภาวะโภชนาการของเด็กให้ดีขึ้นและพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนและชุมชน จึงจัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาภาวะโภชนาการ การปลูกฝังค่านิยม “การประหยัดอดออม” และการสร้างอาชีพ โรงเรียนได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ครบทุกด้าน ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และได้รับการสนับสนุนอย่างดียิ่งด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และด้านความรู้ การอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน จากสำนักงานโครงการสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สวนจิตรลดา ส่วนประมงกรุงเทพ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู นักเรียน และบุคลากรด้านต่างๆ ทำให้การดำเนินโครงการสำเร็จเป็นอย่างดี

ปัจจุบัน ทางโรงเรียนพระราชราษฎร์บำรุง ได้ดำเนินงานตามโครงการเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 กิจกรรม คือ (1) กิจกรรมการเกษตรเพื่อการเรียนรู้และสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ (2) กิจกรรมเคลื่อนไหว มั่นใจ ร่างกายแข็งแรง (3) กิจกรรมโภชนาการดี ชีวิตมีสุข (4) กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน

นอกจากกิจกรรมโครงการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในพระราชดำริแล้ว โรงเรียนยังจัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรอีกมากมาย เช่น กิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย กิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพ ได้แก่ คณิตศิลป์สร้างสรรค์ ส่งเสริมวัฒนธรรม การปั้นแบ่งข้าวเหนียวสร้างสรรค์ 1 ผลิตภัณฑ์ 1 สายชั้น

กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นไม่ได้เป็นเฉพาะกิจกรรมที่จัดขึ้นเสริมหลักสูตรเท่านั้น แต่ยังเป็นกิจกรรมที่สะท้อนการจัดการศึกษาร่วมกันของชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยกิจกรรมแฝงคุณค่า และความหมายต่อผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาไว้อย่างครบถ้วน กิจกรรมถูกสอดแทรกกลมกลืนไปกับการเรียนการสอนตามปกติ ผู้เรียนมีโอกาสรู้ ได้เผชิญปัญหาที่ท้าทายผ่านกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนสะท้อนสัมฤทธิ์ผลผ่านผลงานที่เป็นรูปธรรม เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนเอง เช่น ปลูกพืชผัก ก็ได้รับประทานผักนั้น ออกกำลังกายก็สร้างสุขภาพกายที่ดี เป็นต้น

เมื่อพิจารณารูปแบบของกิจกรรม เป้าหมายของกิจกรรม บรรยากาศการปฏิบัติ กิจกรรมการมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องก็อาจจะกล่าวได้ว่าปัจจัยเกื้อหนุนเหล่านี้ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุก และการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก ด้วยเหตุที่ว่า

1) เป็นกิจกรรมที่มีการวางแผนระยะยาวมีการกำหนดบทบาทผู้รับผิดชอบ ตัวชี้วัด ผลสำเร็จ ไว้อย่างชัดเจน ทำให้การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้เป็นไปได้อย่างราบรื่น

2) เป็นกิจกรรมที่ผสมกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกับการเรียนการสอนปกติ สอดคล้อง กับวิถีชีวิตในโรงเรียนของผู้เรียน ผู้เรียนไม่รู้สึกว่า เป็นกิจกรรมพิเศษเฉพาะกิจ แต่รู้สึกเป็นกิจวัตร ที่พึงปฏิบัติร่วมกันเมื่อมาโรงเรียน

3) ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างทั่วถึง เท่าเทียม เกิดความสนุกสนาน ได้สร้างผลงาน ของตนเอง ได้รับการเสริมแรงทางบวกจากครู อนึ่งในกรณีที่กิจกรรมสอดคล้องกับการแข่งขัน ระดับพื้นที่ จังหวัด ก็ได้เข้าร่วมจนได้รับรางวัลจากการแข่งขัน หรือประสบการณ์เพิ่มขึ้น

ส่วนที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนสุจีปูลิ

โรงเรียนสุจีปูลิ เริ่มต้นจากวิสัยทัศน์ในการก่อตั้งโรงเรียน ที่ต้องการให้เป็นโรงเรียน แนวคิดใหม่ในฉะเชิงเทรา เป็นโรงเรียนทางเลือกที่ใช้การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นตัวตั้งในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้และการพัฒนานักเรียน ซึ่งมีหลักการบริหารโรงเรียน ที่มีผู้บริหาร เป็นผู้นำทางวิชาการ มีระบบการทำงานที่เข้มแข็งและมุ่งมั่นเป้าหมายที่ต้องการพัฒนานักเรียน ให้มีสมรรถนะที่จำเป็นที่จะดำรงชีวิตในโลกอนาคตได้อย่างมีความสุข และเป็นเป้าหมายร่วมในการพัฒนานักเรียนร่วมกันของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง โดยได้มีการกำหนดหลักสูตรที่เน้นการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และมีวัฒนธรรมการทำงานตามกระบวนการทำงานร่วมกันแบบชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

1. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกผ่านการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา เน้นการพัฒนาสมรรถนะ

หลักสูตรโรงเรียนสุจีปูลิ มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของคนไทยที่สมบูรณ์อันประกอบไปด้วยคนไทยที่ดี มีคุณธรรม และความสุข คนไทยที่มีความสามารถสูง และพลเมืองไทยที่ใส่ใจสังคมและมีจิตสำนึกสากล บนพื้นฐานของการเป็นคนไทยที่ฉลาดรู้ ซึ่งมีค่านิยมร่วมและคุณธรรมเป็นพื้นฐาน สมรรถนะหลักที่สำคัญนี้ประกอบไปด้วย (1) สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน (Life Skills and Personal Growth) (2) สมรรถนะหลักด้านทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ (Career Skills and Entrepreneurship) ซึ่งเป็นสมรรถนะที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนเป็นคนไทยที่ดี มีคุณธรรม และความสุข ส่วน (3) สมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและการพัฒนาวัตกรรม (Higher-Order Thinking Skills and Innovation) (4) สมรรถนะหลักด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (Media Information and Digital) (5) สมรรถนะหลักด้านการสื่อสาร (Communication) เป็นสมรรถนะที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนเป็นคนไทยที่มีความสามารถสูงสำหรับ (6) สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และมีภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) และ (7) สมรรถนะหลักด้านการเป็นพลเมืองต้นรู้ที่มีสำนึกสากล (Active Citizenship with Global Mindedness) เป็นสมรรถนะที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองไทยที่ใส่ใจสังคมและมีจิตสำนึกสากล ทั้งนี้ สมรรถนะดังกล่าวมีพื้นฐานมาจากสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐานและค่านิยมร่วมและคุณธรรม เพื่อการเป็นพลเมืองไทยในฐานะพลเมืองโลกที่มีคุณภาพในโลกอนาคต

โรงเรียนสุจีปูลิได้จัดให้ความฉลาดรู้ทางภาษา (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เป็นพื้นฐานสำคัญที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน และได้นำสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้

(Learning Tools) สมรรถนะเหล่านี้เป็นสมรรถนะสำคัญซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดรู้ในด้านนั้นๆ หรือเรียกได้ว่าเป็นความฉลาดรู้ (Literacy) ที่ต้องพัฒนาแก่ผู้เรียนให้ถึงระดับที่เรียกว่าเป็น “สมรรถนะ” โดยสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน ประกอบด้วย 4 สมรรถนะ ได้แก่ (1) สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Thai Language for Communication) (2) สมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษ/ ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร (English/ Foreign language for Communication) (3) สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (Mathematics in Everyday Life) และ (4) สมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry and Scientific Mind) โดยได้มีการนำหลักการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรไปดำเนินการในการสร้างโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียน โดยได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก กลุ่มสาระเพื่อการพัฒนาทักษะและชีวิตของผู้เรียน และกลุ่มการเรียนรู้แบบบูรณาการตามขอบข่าย ซึ่งเหมาะสมตามบริบทของโรงเรียน และสภาพของผู้เรียน ดังนี้

- กลุ่มสาระการเรียนรู้หลักพื้นฐาน ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ ภาษาจีน

- กลุ่มสาระเพื่อการพัฒนาทักษะและชีวิตของผู้เรียน ได้แก่ ดนตรี วิทยาการคำนวณ ว่ายน้ำ 7 Habits และการคิดเชิงออกแบบ

- กลุ่มการเรียนรู้แบบบูรณาการตามขอบข่าย ได้แก่ ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านสุขภาวะกายและจิต ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านโลกของงานและการประกอบอาชีพ ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และขอบข่ายการเรียนรู้ด้านสังคมและความเป็นมนุษย์

2. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกผ่านหน่วยการเรียนรู้บูรณาการและการกำหนดงานเพื่อการเรียนรู้ (Learning Task)

ในแต่ละสัปดาห์ โรงเรียนสุจริตปรับรูปแบบตารางการเรียนของนักเรียนออกเป็น 2 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงคาบเรียนปกติในภาคเช้า ได้แก่ กลุ่มสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน และกลุ่มทักษะเพื่อการพัฒนาทักษะและชีวิตของผู้เรียน ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ เป็นต้นโดยแต่ละวิชาครูจะเป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ และในภาคบ่ายจะเป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) ผ่าน “หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ” ซึ่งเกิดขึ้นมาจากแนวคิดการเรียนรู้ของโรงเรียนที่ต้องการให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีมาสู่การปฏิบัติผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ มองเห็นถึงความเชื่อมโยง

ความรู้จากหลากหลายสาระ การฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ผ่านการทำงานร่วมกันของนักเรียน ที่ไม่เพียง การบูรณาการสาระภายในระดับชั้นเท่านั้น แต่เป็นการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ ที่เชื่อมโยงสาระระหว่าง “นักเรียนต่างระดับชั้น” ให้สามารถเกิดการเรียนรู้ภายใต้ประเด็นร่วมกัน

กระบวนการในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกผ่านหน่วย การเรียนรู้บูรณาการ **ครูมีแนวทางการทำงานในรูปแบบ “การรวมพลัง” ผ่านรูปแบบชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)** โดยในแต่ละสัปดาห์ครู ผู้รับผิดชอบในหน่วยบูรณาการนั้น ๆ จะมีการนัดหมายประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน อย่างน้อย 1 ชั่วโมง หลังจากนั้นจะมีการประชุมร่วม เพื่อกำหนดหัวข้อ วัตถุประสงค์ กิจกรรมและ แนวทางการประเมินผล ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดหัวข้อหรือประเด็นของหน่วยการเรียนรู้

คุณครูร่วมกันกำหนดหัวข้อของหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ โดยจะพิจารณาจาก ปัญหา สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม รวมไปถึงความสนใจของนักเรียนในช่วงเวลานั้น โดยครูจะ ร่วมแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความสนใจร่วมกับนักเรียน เพื่อร่วมสรุปประเด็นที่จะนำมาสู่การออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ

เมื่อครูได้ประเด็นของหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ ขั้นตอนต่อมาคือการกำหนด จุดประสงค์การเรียนรู้ โดยครูจะร่วมกันวิเคราะห์ว่าสิ่งที่นักเรียนควรจะมี “เรียนรู้” จากกิจกรรม คืออะไร และสิ่งใดที่นักเรียนจะ “ทำได้” อุปนิสัย 7 ประการ เพื่อนำมาสู่การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เชิงสมรรถนะ

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และ จิตพิสัย ที่เกี่ยวข้อง

ภายหลังจากกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ กระบวนการต่อมาครู จะร่วมกันวิเคราะห์สาระ ทักษะและคุณลักษณะที่จะส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ เชิงสมรรถนะ

ขั้นที่ 4 การออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้อง ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตาม จุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ

ในขั้นตอนของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ครูจะร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ต่อการจัดกิจกรรม ภายใต้กิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนปฏิบัติ (Performance Task) ผ่านสถานการณ์จริง สถานการณ์จำลองที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง กระตุ้นให้นักเรียนได้ประยุกต์ความรู้ ทักษะ ส่งเสริม คุณลักษณะ จนกระทั่งนำไปสู่การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติตามจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ

ขั้นที่ 5 การกำหนดสื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้

ครูกำหนดสื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้

ขั้นที่ 6 การกำหนดสถานการณ์หรือวิธีการประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริง

เมื่อครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ออกแบบสื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ ครูจะร่วมกันออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลนักเรียน โดยมุ่งเน้นการวัดประเมินนักเรียนตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

จากกระบวนการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการและการกำหนดงานเพื่อการเรียนรู้ (Learning Task) จึงทำให้เกิดการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุก โดยต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของหน่วยการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุก

2.1 ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ “เค้า เจอ ไทย Thai's Culture” ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง เค้า เจอ ไทย Thai's Culture ของระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ริเริ่มจากความคิดของครูที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม ผ่านการทำกิจกรรมตามประเพณีในวันสำคัญต่าง ๆ ที่นักเรียนคุ้นเคยหรือมีประสบการณ์เดิมมาก่อน รวมถึงต้องการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกหัวข้อในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูจึงจัดการอภิปรายในประเด็นที่ครูกำหนดให้นักเรียนได้เรียนรู้ไว้คร่าวๆ จากนั้นครูจึงนำประเด็นที่คิดไปบอกเล่ากับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ร่วมแลกเปลี่ยนกิจกรรมที่สนใจศึกษา ก่อนนำมาสู่การกำหนดหัวข้อการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้บูรณาการร่วมกัน

“ในส่วนของแผนวัฒนธรรม กิจกรรมวันสงกรานต์ ที่จริงเป็นสิ่งที่นักเรียนเลือกเอง คือ เกณฑ์ของครูที่ตั้งนั้นต้องการให้นักเรียนเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรม โดยนักเรียนสนใจเรื่องวันสงกรานต์ นักเรียนก็จะเสนอมาว่า จะทำกิจกรรมอะไร ครูจะมีหน้าที่รับฟังและชี้แนะถึง ความสำคัญของประเด็น และกิจกรรมเป็นอย่างไร วัฒนธรรมเป็นอย่างไร เพื่อให้ความต้องการของครูกับนักเรียนไปด้วยกันได้”

เมื่อครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดหัวข้อของหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะร่วมกันกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะผ่านกระบวนการตั้งคำถามในวงการทำงานแบบรวมพลังว่า “นักเรียนจะเรียนรู้อะไร จะพัฒนาสมรรถนะใด และนักเรียนจะสามารถทำสิ่งใดได้” ภายได้หัวข้อการเรียนรู้กิจกรรมวันสงกรานต์ ก่อนนำมาสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

และกำหนดสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการร่วมกัน จึงนำมาสู่รูปแบบของกิจกรรมที่ให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นผู้ปฏิบัติงานจัดวันสงกรานต์ให้น้อง ๆ ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 ได้เรียนรู้วันสงกรานต์ผ่านกิจกรรมที่นักเรียนเป็นผู้จัดขึ้น

“ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน คือ การให้นักเรียนร่วมกันจัดงานสงกรานต์ให้มีความเหมาะสมและสื่อสารกิจกรรมกับน้อง ๆ ได้ ดังนั้น นักเรียนจะต้องคิด วางแผน ร่วมกันจัดงานเพื่อที่จะให้น้อง ๆ ป.1-3 ได้เรียนรู้วันสงกรานต์ ดังนั้น สมรรถนะที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมนักเรียนผ่านกิจกรรม คือ การโต้แย้งโดยใช้การอ้างอิงประกอบ นักเรียนจะต้องโต้แย้งประเด็นสำคัญอย่างมีข้อมูล เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ การทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง การรับผิดชอบ

ในบทบาทหน้าที่ผ่านการร่วมกันจัดงานสงกรานต์ เพื่อให้เกิดความสำเร็จของงาน ก่อนนำมาสู่การกำหนดสาระที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วิชาภาษาไทย นักเรียนจะใช้ภาษาผ่านโปสเตอร์อย่างไรเพื่อสื่อสารให้น้อง ๆ เข้าใจในงานสงกรานต์ วิชาศิลปะ นักเรียนจะเลือกใช้โทนสีใดในโปสเตอร์ วิชาเทคโนโลยี การสืบค้นข้อมูล วิชาดนตรี เรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีแต่ละท้องถิ่น และวิชาสังคมศึกษา

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่อง “เค้า เจอ ไทย Thai's Culture” ใช้ระยะเวลากว่า 4 ชั่วโมง ในการเรียนรู้ และ จำนวน 2 ชั่วโมงในการวัดและประเมินผล ภายในระยะเวลา 4 ชั่วโมงในการเรียนรู้ ครูจะกำหนดกิจกรรมที่จะส่งเสริมความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็น ที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดสมรรถนะ สามารถที่จะ “ปฏิบัติการจัดงานสงกรานต์” ได้ ดังนั้น ในจุดเริ่มต้นของการจัดการเรียนการสอน ครูจึงมุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมสงกรานต์ให้กับนักเรียน เสริมทักษะการคิด สืบค้นข้อมูล และการแสดงความคิดเห็นผ่านการกำหนด “ประเด็นชวนคิด” ที่จะชวนให้นักเรียนตั้งข้อสังเกต แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และส่งเสริมให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรม ทั้งในด้านประเพณี การละเล่น มารยาทไทย และดนตรี โดยมีการนำเรื่องราวของสงกรานต์ในประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย เพื่อจุดประเด็นให้นักเรียนได้เกิดคำถามชวนคิดที่ว่า “ประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีของไทยจริงหรือไม่” “วัฒนธรรมและประเพณีมีความแตกต่างกันอย่างไร” “พหุวัฒนธรรมคืออะไร” จนกลายเป็นประเด็นในการชวนพูดคุยและอภิปรายสืบค้น หาข้อสรุปไปร่วมกัน

“การเรียน นักเรียนจะได้เริ่มเรียนวัฒนธรรมในเอเชียก่อน (ASIAN Culture) โดยจะให้นักเรียนมีการถกเถียงกันว่า สงกรานต์ใช่ของไทยหรือไม่ ประเทศต่าง ๆ มีประเพณีสงกรานต์หรือไม่ แต่ละประเทศแตกต่างกันอย่างไร

ตรุษจีนมาจากไหน จากนั้นจะเรียนเรื่อง Thai's Culture ดูว่าวัฒนธรรมไทยแต่ละภาคเหมือนกันหรือไม่ สงกรานต์ไทยกับเทศกาลโฮลี (holi) ซึ่งเป็นเทศกาลที่จัดช่วงปีใหม่เหมือนกันนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร ให้นักเรียนสังเกตความเหมือน ความแตกต่าง ในส่วนเพลง กิจกรรม การละเล่น ในแต่ละภูมิภาค ให้นักเรียนสังเกตว่าการเล่นดนตรีแต่ละภาคเหมือนกันหรือไม่ เกล็ดขันธ์ดนตรีของแต่ละภาคคืออะไร และเรื่องมารยาท ให้นักเรียนสังเกตว่าสิ่งที่เขาทำกับเพื่อน กับน้องเป็นมารยาทตามวิถีไทยหรือไม่”

จากนั้น ครูกำหนดสถานการณ์และแนวทางการวัดและประเมินผลของนักเรียนตามสภาพจริง ผ่าน “สถานการณ์จำลองการจัดงานสงกรานต์” และกำหนดการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้เชิงสมรรถนะที่ตั้งไว้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ประเมินความสำเร็จของการจัดงานวันสงกรานต์ ประเมินความเหมาะสมในการจัดงาน และประเมินการทำงานของกลุ่ม ในขณะที่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ซึ่งเป็นผู้ร่วมงานจะวัดประเมินผลผ่านการสื่อสาร คือ นักเรียนรับฟังและปฏิบัติตามกิจกรรมที่รุ่นพี่จัดได้หรือไม่ นักเรียนสามารถอธิบายเกี่ยวกับกิจกรรมให้ครูรับฟังและมีจิตสาธารณะที่ดีในการร่วมรักษาความสะอาดของบริเวณที่จัดกิจกรรม

2.2 ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ “อาหารดีมีประโยชน์” ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

หน่วยการเรียนรู้ “อาหารดีมีประโยชน์” ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เกิดขึ้นจากโครงการอาหารกลางวัน ที่นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดเมนูอาหารที่อยากรับประทาน และมีนักเรียนที่อยากทดลองทำอาหารกลางวันรับประทานด้วยตนเอง จึงนำมาสู่การออกแบบภารกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันของครู และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะของนักเรียน คือ นักเรียนสามารถเลือกซื้อสินค้าได้อย่างเหมาะสมและสามารถวางแผน ดำเนินการทำอาหารคาวและอาหารหวานได้อย่างถูกต้องตามหลักโภชนาการให้เพียงพอต่อจำนวน 30 คน ด้วยงบประมาณและเวลาที่จำกัด โดยระหว่างการดำเนินกิจกรรม ครูกำหนดอุปนิสัย 7 ประการ (7 Habits) ที่มุ่งส่งเสริมให้กับนักเรียน ได้แก่ อุปนิสัยที่ 1 Be Proactive อุปนิสัยที่ 4 คิดแบบชนะ-ชนะ (Think Win-Win) อุปนิสัยที่ 6 ผนึกพลังผสานความต่าง (Synergize) และอุปนิสัยที่ 7ลับเลื่อยให้คมอยู่เสมอ (Sharpen the saw)

เมื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะข้างต้น ขั้นตอนต่อไปครูจึงวิเคราะห์ความรู้ทักษะและคุณลักษณะที่จะนำมาสู่การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละคาบเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประกอบอาหารที่มีคุณภาพ ผ่านสถานการณ์จำลองที่จะต้องจัดเลี้ยงอาหารแก่นักเรียน จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นสถานการณ์หลักที่จะวัดประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริง โดยสาระที่ครูคัดเลือกมาเพื่อสอนนักเรียน ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ ได้แก่ แผนภูมิและการคิดคำนวณ เพื่อใช้

ในการคำนวณปริมาณของวัตถุดิบที่จะนำมาประกอบอาหาร วิชาภาษาไทย ได้แก่ การสื่อสารอย่างเหมาะสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คือ การเลือกซื้ออาหารที่มีคุณภาพ การอ่านสลากอาหาร และวิชาวิทยาศาสตร์ คือ ทักษะการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เลือกประกอบอาหารตามหลักโภชนาการอาหาร 5 หมู่ สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง มีรายละเอียด ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 กิจกรรมสำรวจตลาด

หลังจากที่ครูกำหนดประเด็นและพูดคุยกับนักเรียนถึงภารกิจที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ ในสัปดาห์แรกของการเรียน ครูมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหารอย่างเหมาะสม ครูจึงพานักเรียนออกไปเรียนรู้ ณ ตลาดนัดบริเวณใกล้เคียงโรงเรียน เพื่อสอนนักเรียนเกี่ยวกับการสังเกตวัตถุดิบของอาหาร การสังเกตและเปรียบเทียบราคา และคุณภาพของวัตถุดิบ การประเมินวัตถุดิบที่แต่ละกลุ่มต้องการที่จะนำมาประกอบอาหาร การพานักเรียนไปเรียนรู้ในพื้นที่จริง นอกจากจะส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ประสบการณ์โดยตรง ยังช่วยให้นักเรียนฝึกการสังเกต เปรียบเทียบราคาสินค้า การรับรู้ปริมาณของสินค้าและราคาในการนำไปวางแผนการประกอบอาหาร เชื่อมโยงความรู้จากในห้องเรียนมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง อีกทั้งส่งเสริมทักษะสื่อสารของนักเรียนที่จะรู้จักตั้งคำถามการต่อราคาจากพ่อค้าแม่ค้า ซึ่งทักษะที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการทัศนศึกษานอกสถานที่ล้วนเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับชีวิตและนักเรียนสามารถไปประยุกต์ใช้ต่อไปได้ในอนาคต

สัปดาห์ที่ 2 คิดเมนูอาหาร

สัปดาห์ที่ 2 ของกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ ครูให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับแผนภูมิ จากนั้นครูกำหนดให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดออกแบบเมนูอาหารที่จะจัดเลี้ยงแก่คนจำนวน 30 คน วิเคราะห์ปริมาณของวัตถุดิบในการประกอบอาหาร และวางแผนการใช้จ่ายเงินตามงบประมาณที่กำหนด โดยวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบแผนภูมิ ในกิจกรรมคิดเมนูอาหาร นักเรียนจึงได้เชื่อมโยงความรู้จากวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การคำนวณและแผนภูมิ มาใช้ในการคำนวณปริมาณวัตถุดิบและงบประมาณที่จะใช้ในการประกอบอาหาร โดยอ้างอิงข้อมูลราคาและปริมาณวัตถุดิบแต่ละชนิดจากประสบการณ์ที่สังเกตราคาและปริมาณวัตถุดิบที่ขายจากการทัศนศึกษาตลาดในสัปดาห์ที่ 1 อีกทั้งส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการวางแผนและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

สัปดาห์ที่ 3 สอบถามความต้องการเพื่อน

สำหรับสัปดาห์ที่ 3 ครูต้องการให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการรวบรวมข้อมูล ครูจึงกำหนดให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสำรวจความต้องการของเพื่อนด้วยการจัดทำรายการเมนูอาหารที่มีความหลากหลายและให้เพื่อน ๆ เลือกว่าต้องการรับประทานเมนูอาหารคาว อาหารหวานใด เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่จะกำหนดเมนูอาหารของกลุ่ม

สัปดาห์ที่ 4 คุณภาพสินค้า

ครูให้ความรู้เรื่อง คุณภาพอาหาร การเก็บรักษาอาหารและสอดแทรกเกี่ยวกับการเลือกอาหารให้กับนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ในการเลือกและประกอบอาหารที่มีคุณภาพแก่ผู้บริโภค และเป็นการปลูกฝังคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีความรับผิดชอบ

สัปดาห์ที่ 5 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

สำหรับสัปดาห์สุดท้ายของหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง อาหารดีมีประโยชน์ เป็นสัปดาห์การวัดประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านการปฏิบัติในสถานการณ์ “การประกอบอาหารเลี้ยงคนจำนวน 30 คน” ในสัปดาห์นี้เองจะสะท้อนว่านักเรียนแต่ละกลุ่มสามารถนำความรู้ทักษะที่ได้เรียนรู้ในสัปดาห์ที่ผ่านมา มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ ภายใต้งบประมาณและเวลาที่จำกัด และเมื่อดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้น ครูประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ด้วยกระบวนการสังเกตการทำงาน ผลสำเร็จของคุณภาพและปริมาณอาหารที่ถูกสุขลักษณะ และให้นักเรียนให้ผลสะท้อนกลับ (Feedback) การทำงานของกลุ่มและตนเอง รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนการดำเนินกิจกรรม

วิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง “อาหารดีมีประโยชน์” กับลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก

- ✓ ครูจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ได้ประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะ มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาหารเพื่อจัดเลี้ยงคนจำนวน 30 คน ให้สำเร็จและถูกต้องตามโภชนาการ

- ✓ ครูมีบทบาทในการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเอง

จุดประสงค์การเรียนรู้

นักเรียนสามารถเลือกซื้อสินค้าได้อย่างเหมาะสม และสามารถวางแผน ดำเนินการทำอาหารคาว และอาหารหวานตามหลักโภชนาการให้เพียงพอต่อจำนวน 30 คน ด้วยงบประมาณและเวลาที่จำกัด

- ✓ ครูกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนสามารถเลือกซื้ออาหาร คาคะเนปริมาณและประกอบอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการได้

การวัดและประเมินผล

สัปดาห์ที่ 5 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยกำหนดให้นักเรียนประกอบอาหารให้นักเรียนจำนวน 30 คน หลังการปฏิบัติการกิจ ครูให้นักเรียนประเมินผลผ่านรูปแบบที่หลากหลาย ตามจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะที่กำหนดไว้ ได้แก่

- ☐ การประเมินตนเอง
- ☐ การประเมินเพื่อน
- ☐ การประเมินการทำงาน
- ☐ การประเมินโดยครู

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง “อาหารดีมีประโยชน์”

การกำหนดสาระการเรียนรู้

ครูคัดเลือกสาระการเรียนรู้ ได้แก่

- ☐ วิชาคณิตศาสตร์ แผนภูมิและการคิดคำนวณ เพื่อใช้ในการคำนวณปริมาณของวัตถุดิบที่จะนำมาประกอบอาหาร
- ☐ วิชาภาษาไทย การสื่อสารอย่างเหมาะสม
- ☐ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การเลือกซื้ออาหารที่มีคุณภาพ การอ่านสลากอาหาร
- ☐ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทักษะการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เลือกประกอบอาหารตามหลักโภชนาการอาหาร

การออกแบบการจัดการเรียนรู้

- ✓ ครูจัดกระบวนการเชิงลึก (deep learning) โดยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะ ผ่านการลงมือปฏิบัติ
- ✓ การเผชิญประสบการณ์ในสถานที่จริง เพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง
- ✓ นักเรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง มีส่วนร่วมในการวางแผน ออกแบบเมนูอาหารของกลุ่ม ผ่านภารกิจที่ครูกำหนดไว้

- สัปดาห์ที่ 1 กิจกรรมสำรวจตลาด
- สัปดาห์ที่ 2 คิดเมนูอาหาร
- สัปดาห์ที่ 3 สอบถามความต้องการเพื่อน
- สัปดาห์ที่ 4 คุณภาพสินค้า

- ✓ ครูคัดเลือกความรู้ ทักษะและคุณลักษณะ ที่เอื้อให้นักเรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ ได้แก่

 1. คณิตศาสตร์ ส่งเสริมทักษะการคำนวณ ปริมาณอาหารและวัตถุดิบ การสรุปข้อมูลจากการสำรวจด้วยแผนภูมิ
 2. ภาษาไทย การสื่อสารผ่านการสอบถามราคาและการสำรวจความต้องการของเพื่อน
 3. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การอ่านสลากเพื่อเลือกซื้ออาหาร
 4. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หลักโภชนาการ เพื่อให้นักเรียนวางแผนประกอบอาหารได้อย่างเหมาะสม

การวิเคราะห์ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ขั้นต้นตัว

การเรียนรู้ขั้นต้นตัวแบบสมดุทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

ด้านร่างกาย

นักเรียนเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ ได้แก่ การเลือกซื้อวัตถุดิบ การตรวจสอบฉลากราคา/คุณภาพของวัตถุดิบในตลาด การปฏิบัติการสำรวจวางแผนและประกอบอาหารให้สำเร็จ เป็นต้น

ด้านอารมณ์

การเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจและดำเนินการตามการตัดสินใจของตนเองและกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินตนเองและรับฟังผลสะท้อนกลับของเพื่อน การตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการที่รับผิดชอบ คำนึงถึงคุณภาพและโภชนาการที่ดีของผู้บริโภค

ด้านสติปัญญา

นักเรียนเกิดกระบวนการคิด การวางแผนเพื่อประกอบอาหาร โดยประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะจากกิจกรรมที่ครูออกแบบในแต่ละสัปดาห์

ด้านสังคม

นักเรียนเรียนรู้จากการทำงานร่วมกับผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็น การร่วมกันแก้ปัญหาภายในกลุ่ม ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจเลือกประกอบเมนูอาหารที่พอเพียง

ภาพที่ 7 การวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่อง “อาหารดีมีประโยชน์” กับลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก

3. การจัดการเรียนรู้สมรรถนะเชิงรุกในช่วงการเรียนการสอนทางไกล รูปแบบ Home-based Learning

ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19 ส่งผลให้โรงเรียนสุจริตไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนได้ โรงเรียนจึงต้องปรับรูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนทางไกล (Remote Learning) และกำหนดโจทย์สำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมสมรรถนะตามหลัก 7 Habits แม้นักเรียนจะไม่ได้เรียนร่วมกันในสถานศึกษา

โรงเรียนเริ่มต้นจัดประชุมกลุ่มร่วมกับกลุ่ม Lighthouse คือ กลุ่มตัวแทนผู้ปกครองแต่ละระดับชั้น เพื่อร่วมกันออกแบบแพลตฟอร์ม (Platform) สำหรับการจัดการเรียนรู้ในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดของเชื้อโรค COVID-19 จนเป็นที่มาของ รูปแบบ Home-based Learning คือ การจัดการเรียนรู้โดยการประยุกต์การเรียนรู้เข้ากับกิจวัตรประจำวันของนักเรียนภายในบ้านที่เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

“ทางโรงเรียนแจกชุดการเรียนรู้แบบ Active learning จากที่บ้าน เรียกว่า Home-based Learning และมีการร่วมมือระหว่างครูกับผู้ปกครอง เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในการเรียนออนไลน์ ให้นักเรียนเรียนผ่านการปฏิบัติจากชีวิตจริง ครูพูดคุยกับนักเรียนรายบุคคล สดุดาห์ก็จะมีการสรุปการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้นักเรียนออกแบบการเรียนรู้ในสัปดาห์ต่อ ๆ ไป ร่วมกัน มีการประเมินพัฒนาการแบบ Home-based Development Report เพื่อให้ให้นักเรียนประเมินว่าตนเองได้ว่าตนมีพัฒนาการสมรรถนะอะไรบ้าง”

ในแต่ละสัปดาห์ ครูจะจัดชุดการเรียนรู้ (Sujipuli Home-Based Learning Box) ส่งให้กับนักเรียนทุกบ้าน ภายในจะประกอบด้วยอุปกรณ์สำคัญที่จะให้นักเรียนแต่ละระดับชั้นจะใช้ในการประกอบการเรียนรู้ ยกตัวอย่างเช่น วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่อง ถังสารปรสิณา ครูต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการแยกสาร จึงนำส่งถังสารปรสิณาให้นักเรียนผ่านชุดการเรียนรู้และตั้งโจทย์ให้นักเรียนใช้ความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ในการนำวัตถุดิบที่มีรอบตัวมาหาวิธีทดลองแยกสารประกอบให้ได้ตามที่โจทย์กำหนด และนำมาแลกเปลี่ยนวิธีการร่วมกัน นักเรียนจะเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่จะต้องสืบค้นความรู้ วางแผนและทดลองว่าวิธีการของตนเองจะสามารถแยกสารตามโจทย์ที่กำหนดได้หรือไม่ รวมทั้งเรียนรู้ผ่านวิธีการแยกสารที่หลากหลายจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

“ภารกิจนั้นจะออกแบบให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว และเปิดกว้างให้นักเรียนใช้กระบวนการที่หลากหลายในการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการคิด การตั้งสมมติฐาน กระบวนการสืบสอบ แล้วลงมือปฏิบัติจากอุปกรณ์ที่ครูเตรียมไว้ให้หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีภายในบ้าน และนำเสนอแนวความคิดหรือข้อค้นพบของตนเองแลกเปลี่ยนกับผู้สอนและเพื่อน ๆ”

สุจิตติ มีชุด Home-based Learning Box มีกิจกรรมภารกิจให้เด็กทำ เช่น เรื่อง แยกสารนักเรียนแต่ละระดับชั้นจะได้ภารกิจต่างกัน เช่น มีอุปกรณ์ผงเหล็กแล้วให้นักเรียนไปหาวิธีแยกสารแล้วมาแลกเปลี่ยนกัน แต่ปีนี้ที่มุ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง/ครอบครัวให้มากขึ้น

หรือในภารกิจ “อาหารหนึ่งเดียวของโลก” ครูจะตั้งโจทย์ให้นักเรียนคิดสูตรเมนูอาหารของตนเอง 1 ชนิด และให้นักเรียนแต่ละคนใช้วัตถุดิบที่มีในห้องครัวมาประกอบอาหารตามสูตรของตนเอง จนกระทั่งได้อาหารหนึ่งเดียวของโลกมาแลกเปลี่ยนร่วมกับเพื่อน ๆ ในห้องเรียน กระบวนการเรียนรู้ นักเรียนจะได้ฝึกกระบวนการวางแผน การกะสัดส่วนวัตถุดิบ ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้ห้องครัวเป็นสถานที่ในการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้ โรงเรียนมีการใช้รูปแบบ Home-based Development Report ในลักษณะของรายงานการประเมินการเรียนรู้ซึ่งแสดงข้อมูลพัฒนาการของนักเรียนรายบุคคลเพื่อให้นักเรียนได้รู้ว่าสิ่งที่ตนเองเรียนคืออะไร และตนเองพัฒนาการสมรรถนะด้านใดบ้างอย่างไร โดยการให้นักเรียนสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ตามด้วยการให้ครูและผู้ปกครองร่วมประเมินนักเรียน

ต้นน้ำ

การกำหนดหลักสูตร นโยบายการบริหารที่ส่งเสริม
การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก

- ☐ โรงเรียนกำหนดหลักสูตรฐานสมรรถนะ
- ☐ กำหนดควมสัมพันธ์ที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะ ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อชีวิต
- ☐ การกำหนดเป้าหมายการศึกษาและการออกแบบการเรียนรู้
- ฐานสมรรถนะร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครองและนักเรียน
- ☐ นโยบายกระบวนการทำงานร่วมกันแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)
- ☐ ความเป็นผู้นำทางวิชาการและผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน
- ☐ นโยบายการบริหารที่ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองและปฏิบัติงานสอนได้อย่างเต็มที่

สุ จิ ปุ ลิ
SUJIPULI SCHOOL

กลางน้ำ

การรวมพลังของครูในการออกแบบการเรียนรู้
และการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะ

- ☐ ครูร่วมกันออกแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก โดยใช้กระบวนการทำงานร่วมกันแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ดังนี้
- ขั้นที่ 1 กำหนดหัวข้อหรือประเด็นหน่วยการเรียนรู้
- ขั้นที่ 2 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ
- ขั้นที่ 3 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ทุกข้อ ทักษะที่สคัญและจิตพิสัยที่เกี่ยวข้อง
- ขั้นที่ 4 การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะ
- ขั้นที่ 5 กำหนดสื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้
- ขั้นที่ 6 กำหนดสถานการณ์และวิธีการประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริง

ปลายน้ำ

นักเรียนมีความสุขกับการเรียนรู้
เรียนรู้อย่างมีความหมาย
และสามารถนำไปประยุกต์ใช้
ในชีวิตประจำวันของแต่ละคนได้

กลางน้ำ

การจัดการเรียนรู้ฐาน
สมรรถนะเชิงรุก

1 นักเรียนมีส่วนร่วมนำเสนอหัวข้อ ประเด็น หรือกิจกรรมที่สนใจเรียนรู้

2 ครูจัดกระบวนการเชิงลึก (deep learning) โดยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ ผ่านการอภิปราย การลงมือปฏิบัติ การเผชิญประสบการณ์ในสถานการณ์จริง เพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การนำไปใช้ในชีวิตจริง

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้แบบตัวต่อตัวทั้งหมด 4 ด้าน

- ด้านสติปัญญา: นักเรียนมีความรู้ สืบค้น วิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอ
- ด้านอารมณ์: นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเอง มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้
- ด้านสังคม: นักเรียนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- ด้านร่างกาย: นักเรียนมีสุขภาพดี ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และปลอดภัย

3 มุ่งเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง (Summative Assessment) เน้นรายงานผลพัฒนาความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ประเมินผ่านสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงออกถึงสมรรถนะ ใช้วิธีการประเมินผลรอบด้าน เพื่อให้นักเรียนรับรู้ระดับสมรรถนะของตนเอง นำไปสู่การพัฒนาตนเอง

ภาพที่ 8 กระบวนการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนสุจิปุลิ

ปัจจัยเกื้อหนุน

การบริหารจัดการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกประสบความสำเร็จ โดยวิธีการในการบริหารจัดการมีความแตกต่างกันไปตามบริบท โครงสร้าง และจุดเน้นของสถานศึกษา แม้โรงเรียนจะมีจุดเริ่มต้นในการทำงานที่แตกต่างกัน ทั้งการเริ่มต้นจากนโยบายของหน่วยงานบังคับบัญชา และการเริ่มต้นจากการเกิดแรงบันดาลใจของครูและผู้บริหาร หลังจากได้ศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาฐานสมรรถนะอย่างจริงจัง พบว่า ปัจจัยสำคัญซึ่งนำมาสู่ความสำเร็จของโรงเรียน ได้แก่ การที่**ผู้บริหารเกิดความตระหนักในความสำคัญ** และ**มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ** สามารถสร้างและสนับสนุนให้เกิดความรู้ความเข้าใจหลักการ แนวคิด และแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกอย่างลึกซึ้งได้แล้ว **จะมีความพยายามปรับงานให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากรและผลงานที่เป็นต้นทุนที่มี** อีกทั้งเรียนรู้เพิ่มเติมต่อเนื่องตลอดเส้นทางจนเกิดผลสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนจนพร้อมเผยแพร่ ขยายผลสู่การเรียนรู้ในวงกว้างขึ้น ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนและออกแบบการทำงานให้เหมาะสมกับบริบทและต้นทุนที่โรงเรียนมีอยู่ สามารถสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมี**ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาและร่วมเรียนรู้กับครูอย่างใกล้ชิด ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ** ในบรรยากาศอิสระ เกื้อหนุนเสริมเติมพลังใจให้กันและกัน **สร้างเครือข่ายการเรียนรู้** ซึ่งอาจจะเป็นหน่วยงาน องค์กร นักวิชาการ โดยเน้นเครือข่ายที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ทำให้เกิดการทำงานอย่างต่อเนื่อง และใช้ผลการทำงานเป็นฐานในการพัฒนางานในโอกาสต่อไป โดยเฉพาะการใช้ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการวางแผนการพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และสามารถนำแนวคิดนี้สู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนอย่างเต็มรูปแบบต่อไป โดยรายละเอียดของการดำเนินการของสถานศึกษาทั้ง 4 แห่ง นำเสนอตามลำดับดังนี้

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีโครงการบริหารจัดการโรงเรียนสาธิตฯ เพื่อให้ได้มาตรฐานสากล ตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มุ่งพัฒนาการบริหารเพื่อความเป็นเลิศ ให้เป็นโรงเรียนที่เป็นตัวเลือกอันดับต้นของผู้ปกครองในพื้นที่ มีผลงานเชิงประจักษ์ด้านการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้และทักษะพื้นฐานสำหรับศตวรรษที่ 21 มีความสำนึกในความเป็นพลเมืองดี และพร้อมเข้าสู่สังคมแห่งอนาคต จึงได้นำระบบประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มาดำเนินการตาม**เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEX)** ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการ 7 หมวด ได้แก่ หมวด 1 การนำองค์กร หมวด 2 กลยุทธ์ หมวด 3 ลูกค้า หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ หมวด 5 บุคลากร หมวด 6 ระบบปฏิบัติการ และหมวด 7 ผลลัพธ์ (ผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนและด้านกระบวนการ ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นลูกค้า ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ผลลัพธ์ด้านการนำองค์กร และการกำกับดูแล และผลลัพธ์ด้านงบประมาณ การเงิน และตลาด)

“มีบริหารงานที่ยึดเอาลูกค้าเป็นหัวใจ มีการขับเคลื่อน EdPEX โดยหลอมรวมไปในแต่ละระดับ เป็นการบริหารจัดการแบบบูรณาการข้ามฝ่าย มากกว่าแบ่งตามฝ่าย จัดทีมเข้ามาร่วมกันทำงาน ตอบโจทย์การได้มาซึ่งผลลัพธ์”

ในการบริหารจัดการ โรงเรียนสาธิตฯ แบ่งเป็นฝ่ายปฐมวัยและประถมศึกษา ฝ่ายมัธยมศึกษา สำนักงานผู้อำนวยการโรงเรียน และโรงเรียนสาธิตหลักสูตรนานาชาติ โดยสำนักงานผู้อำนวยการโรงเรียนจะดูแลเรื่องงบประมาณ การเงิน อาคารสถานที่ ส่วนฝ่ายปฐมวัยและประถมศึกษา ฝ่ายมัธยมศึกษา และโรงเรียนสาธิตหลักสูตรนานาชาติ จะรับผิดชอบในการพัฒนาผู้เรียน และมีการเชื่อมโยงเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEX) กับขอบข่ายงานของแต่ละฝ่าย เกิดเป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการของโรงเรียน

สำหรับการนำเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEX) มาใช้ในการบริหารจัดการในโรงเรียนสาธิตฯ นั้น เริ่มจากผู้บริหารโรงเรียนเข้าร่วมรับฟังแนวทางในการดำเนินการจากมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างความเข้าใจ จากนั้นผู้บริหารร่วมประชุมหารือกับบุคลากรในโรงเรียนเพื่อจัดระบบภายในโรงเรียน จัดกลุ่มโครงสร้าง วิเคราะห์ความเชื่อมโยง กำหนดขอบข่าย และผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานในแต่ละส่วน และเน้นการสื่อสารภายในองค์กรเพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจ

การนำองค์การ

ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตฯ ทีมผู้บริหาร ครูและบุคลากร ได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและบริหารโรงเรียนสาธิตฯ ด้วยการบริหารโรงเรียนให้ก้าวหน้าเป็นโรงเรียนแห่งความสำเร็จ โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกาศนโยบายให้มีการดำเนินงานที่ถูกต้องตามกฎระเบียบและมีจริยธรรม สร้างบรรยากาศในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานและพัฒนางานได้อย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เน้นการบริหารองค์กรที่ยึดมั่นในพระปณิธาน “สืบสาน รักษา ต่อยอด ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาผู้เรียนและการเป็นโรงเรียนต้นแบบในท้องถิ่น” ที่มีประสิทธิภาพ และมีธรรมาภิบาล โปร่งใสตรวจสอบได้ ไม่เลือกปฏิบัติ พร้อมสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมด้านวิชาการและวิจัยอย่างมีจริยธรรม ทีมผู้บริหารระดับสูงถ่ายทอดวิสัยทัศน์สู่บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น website/Facebook ของโรงเรียน การประชุมคณะกรรมการระดับต่าง ๆ การจัดทำรายงานการประเมินและรับการประเมินภายในเพื่อประกันคุณภาพ ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน การวัดผลผ่านตัวชี้วัดในแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการประจำปี และสร้างช่องทางในการสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ แก่บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และมีการกำหนดค่านิยม VALAYA เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัย มีสาระหลักคือ V : Visionary เป็นผู้รอบรู้ และมีวิสัยทัศน์ A : Activeness ทำงานเชิงรุก ริเริ่มสร้างสรรค์ L : Like to learn สนใจใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง A : Adaptive ปรับตัวได้ดี พร้อมนำการเปลี่ยนแปลง Y : Yields สร้างผลงานเป็นที่ประจักษ์ A : Acceptance and Friendliness เป็นที่ยอมรับในการเป็นกัลยาณมิตร โดยคำนึงถึงเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ คือ การเป็นโรงเรียนที่มีผลงานเชิงประจักษ์ โดยคำนึงถึงการพัฒนาให้เป็นโรงเรียนแห่งความสำเร็จ คือ ทุกคนในโรงเรียนมีเรื่องเล่าความสำเร็จในการเรียนการทำงานตามศักยภาพ

กลยุทธ์

โรงเรียนสาธิตฯ ได้มีการกำหนดทิศทางการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมจากครู บุคลากร ผู้เรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทบทวนยุทธศาสตร์จากข้อมูลปัจจัยที่มีผลกระทบกับโรงเรียนจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและพิจารณาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ นำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมนำผลการดำเนินการไปทบทวนยุทธศาสตร์ในปัดไป และนำข้อมูลมาประกอบในการทบทวนและ ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ ได้กำหนดตัวชี้วัดระดับเป้าประสงค์ และได้ประชุมชี้แจงจัดทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อกำหนดค่าเป้าหมายและการรับผิดชอบดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายในแต่ละปี กลุ่มสาระที่รับผิดชอบมีหน้าที่ในการกระตุ้น และส่งเสริมให้บุคลากรสร้างนวัตกรรมจากการเรียนการสอน

ที่ตอบโจทย์ความต้องการของสังคม ท้องถิ่น และโรงเรียนสาธิตฯ จะต้องทำโครงการหรือกิจกรรมในการสร้างนวัตกรรมและนำเสนอผลงานนวัตกรรมจากการเรียนการสอนทุกปีการศึกษา พร้อมรายงานกิจกรรม โครงการ ผลการดำเนินงานสร้างนวัตกรรม ให้กับมหาวิทยาลัยรับทราบ

ลูกค้า

โรงเรียนสาธิตฯ มีกระบวนการ ขั้นตอนในการรับฟัง ปฏิสัมพันธ์ เสียงของลูกค้า ความผูกพันของลูกค้าเพื่อความสำเร็จด้านการตลาดอย่างต่อเนื่อง คลอบคลุมถึงวิธีการที่องค์กรรับฟังเสียงของลูกค้า และสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าในระยะยาว โดยมีการรวบรวมข้อมูล จากแบบสำรวจ แบบแสดงความคิดเห็น การประชุม และการเทคโนโลยีสื่อสังคม ออนไลน์ (Social Media) และเว็บไซต์ของโรงเรียนทั้งจากผู้เรียนปัจจุบัน ผู้เรียนในอนาคต ศิษย์เก่า ผู้ปกครอง พันธมิตร โรงเรียนเครือข่ายและผู้ให้ความร่วมมือ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำมาพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน แก้ไขได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียน และลูกค้ายุทธศาสตร์อื่น โดยมีการบวนการในการรับฟังผู้เรียนและลูกค้ายุทธศาสตร์อื่น ทั้งนี้ทางโรงเรียนสาธิตฯ ได้มีการจัดสร้างหลักสูตร Personalize Learning Pathway เป็นหลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียน ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกรายวิชาที่จัดอยู่ในกิจกรรมการเรียนตามความสนใจ ซึ่งผู้เรียนสามารถวางแผนทางการเรียนรู้ของตนเอง ที่จะตอบสนองความต้องการของตัวผู้เรียน เพื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ภายใต้การให้คำปรึกษาอย่างเข้มข้นจากครูที่ปรึกษา

การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้

โรงเรียนสาธิตฯ กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการกำกับดูแลเพื่อคุณภาพรวมของตัวชี้วัดแต่ละตัว โดยกลุ่มแผนงานจะทำหน้าที่สื่อสารตัวชี้วัดระดับองค์กรที่ได้รับการอนุมัติแล้วไปยังผู้รับผิดชอบตัวชี้วัดทุกคน ด้วยวิธีการประชุม และจัดทำเผยแพร่เป็นเล่มเอกสารถ่ายทอดลงสู่ระดับปฏิบัติการผ่านการจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการและประเมินผลการปฏิบัติงานตั้งแต่ระดับผู้บริหาร กลุ่มงานและรายบุคคล โดยใช้หลักการ PMS (Performance Management System) เพื่อทำให้มั่นใจว่าตัวชี้วัดระดับปฏิบัติการระดับบุคคลสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับระดับองค์กร และเป็นตัวชี้วัดที่สามารถขับเคลื่อนให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ได้

การกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินการของโรงเรียนสาธิตฯ ที่สำคัญ ประกอบด้วย ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย และด้านการบริการวิชาการ โดยใช้วงจร PDCA และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินการให้ดียิ่งขึ้น ด้านกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ รับผิดชอบโดยงานแผนงานและงบประมาณ วัดประเมินโดยใช้เทคนิค Balanced Score Card (BSC)

ดำเนินการติดตามตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างกลยุทธ์กับแผนปฏิบัติการ กลยุทธ์กับโครงการ และการดำเนินโครงการ กิจกรรม โดยการตรวจสอบการใช้เงินงบประมาณตามแผนปฏิบัติการ ของโครงการหรือกิจกรรมที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี มีการประเมินผลโครงการและกิจกรรม ที่ได้ดำเนินการทุกโครงการและกิจกรรม

บุคลากร

โรงเรียนสาธิตฯ กำหนดกรอบอัตรากำลังพนักงานมหาวิทยาลัย สายวิชาการ ปีการศึกษา 2561-2565 และกรอบอัตรากำลังพนักงานมหาวิทยาลัย สายสนับสนุน และลูกจ้างชั่วคราว โดยใช้จำนวนลูกค้ำ(นักเรียน) เป็นปัจจัยหลัก และใช้การคำนวณอัตราครูของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (อ้างอิงหนังสือสำนักงาน ก.ค. ที่ ศธ.1305/466 ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2545) และได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการบริหารพนักงานมหาวิทยาลัย (กบพ.) แสดงให้เห็นถึงมาตรฐาน ความเพียงพอระหว่างบุคลากรและจำนวนนักเรียน ทั้งนี้ได้มีการกำหนดคุณสมบัติ หรือคุณลักษณะ เฉพาะให้สอดคล้องกับสาขาวิชาเอกที่ต้องการ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อแผนปฏิบัติการ และสามารถบรรลุแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนโดยมีจำนวนนักเรียนใหม่ในท้องถิ่นและต่างพื้นที่ที่เพิ่มมากขึ้น นักเรียนเก่ายังคงเดิม นักเรียนที่จบการศึกษาเข้าศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง เป็นตัวบ่งชี้ ความสามารถทางวิชาชีพของบุคลากร และการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ครู นักเรียน และชุมชน ประกอบกับโรงเรียนจัดการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปี เพื่อพัฒนาให้สอดคล้อง ในการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติงาน และเกณฑ์การประเมินครั้งต่อไป

นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีการสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อให้บุคลากรเกิดความผูกพัน กับองค์กร มีการจัดระเบียบให้ครูโรงเรียน สาธิตมีศักดิ์ศรีเพิ่มขึ้น มีสวัสดิการต่างๆ เช่น ประกันสุขภาพ วิทยฐานะ การปรับค่าตอบแทน การยกย่อง เชิดชูเกียรติ การส่งเสริมการนำเสนอผลงานเชิงวิชาการ รวมทั้ง สร้าง Mindset ของครูโรงเรียนสาธิตฯ ให้ “เป็นครูต้นแบบที่ต้องถ่ายทอดประสบการณ์ และผลงานด้านวิชาการด้วย ไม่ใช่แค่สอนนักเรียนเพียงอย่างเดียว”

ระบบปฏิบัติการ

โรงเรียนสาธิตฯ มีกระบวนการทำงานที่สำคัญเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนด ประกอบด้วย ด้านการจัดการศึกษา ด้านการวิจัย ด้านบริการวิชาการ โดยทำงานภายใต้วงจรคุณภาพ PDCA เพื่อตอบสนองต่อพันธกิจของมหาวิทยาลัยและโรงเรียน ในด้านการจัดการศึกษา โรงเรียนดำเนินงาน ภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่าเป็นการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์โดยใช้แนวคิด Experiential Learning และ Constructivism โดยมีกระบวนการทำงานที่สำคัญที่เน้นทบทวนหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ สำรอง ความต้องการของลูกค้ำ ศึกษาเกณฑ์กระทรวงศึกษาเกณฑ์ประกันคุณภาพที่เกี่ยวข้อง ศึกษา พ.ร.บ.การศึกษา

ตรวจสอบคุณวุฒิของครู และบุคลากร และจัดทำสรุปข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลนำเข้ากระบวนการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ กระบวนการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาที่ผ่านการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา ของหลักสูตร ประชุมคณะกรรมการหลักสูตรแต่ละระดับ คณะกรรมการคุณภาพการศึกษา สัมมนาหลักสูตรหาข้อสรุป/เพื่อหาแนวทางพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์หลักสูตร สำหรับด้านการวิจัย มีกระบวนการทำงานที่สำคัญโดยร่วมกันคิดโจทย์วิจัย พัฒนาโครงการวิจัยเพื่อโจทย์ยุทธศาสตร์ แสวงหาแหล่งทุนพัฒนา ทีมนักวิจัย และสร้างพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ มีการรายงานความก้าวหน้าและสนับสนุนการนำเสนอ เผยแพร่ในงานประชุมวิชาการและตีพิมพ์ในวารสาร และจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งจัดทำเป็นคลังความรู้ เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะโดยผ่านทาง website ของโรงเรียน ในส่วนของด้านบริการวิชาการ มีกระบวนการทำงานที่สำคัญโดยมีการออกแบบหลักสูตร ฝึกอบรม/บริการวิชาการ การจัดการเครื่องมือ การรายงานผล การประเมินความพึงพอใจ การพัฒนา นวัตกรรมในการให้บริการวิชาการ หลังจากนั้นให้บริการลูกค้าตามกำหนด พร้อมทั้งประเมิน ความพึงพอใจ ข้อร้องเรียน และสรุปผลงานการจัดบริการวิชาการ หลังจากนั้นทำการประชุม คณะกรรมการเพื่อพิจารณาปรับปรุงบริการตามการประเมินของลูกค้า

จากข้อมูลข้างต้น เป็นภาพสะท้อนการบริหารจัดการของโรงเรียนอันเกิดจากความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจของบุคลากรโรงเรียนสาธิตฯ ทุกฝ่าย รวมทั้งนำข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจน จากหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยและองค์กรภายนอกอื่นๆ มาพิจารณาปรับปรุงและกำหนดแนวทาง ในการพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนสาธิตฯ อย่างสม่ำเสมอ จากการบริหารจัดการที่นำมาสู่การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนสาธิตฯ สามารถสรุปปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผลให้การดำเนินงาน ของโรงเรียนประสบความสำเร็จ ได้ดังนี้

การกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายของโรงเรียนที่ชัดเจน มหาวิทยาลัยมีการกำหนดภารกิจของโรงเรียนสาธิตฯ อย่างชัดเจน มีการสื่อสารถึงความคาดหวัง โรงเรียนมองเห็นปลายทาง พร้อมนำนโยบายไปกำหนดแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการดำเนินงานที่สอดคล้องกัน มหาวิทยาลัย มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนในการดำเนินงานของโรงเรียน

การสร้างความก้าวหน้าและขวัญกำลังใจให้ครู ผู้บริหารให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรพร้อมทั้งสร้างขวัญกำลังใจ มีเกียรติยศให้ครู สนับสนุนการนำเสนอผลงาน บทความ งานวิจัย นวัตกรรม และการเป็นครูต้นแบบ ทำให้ครูเกิดความรักและผูกพันกับองค์กร “เวลาเดิน ก็จะมีคนที่หกล้มไปบ้าง ต้องกลับไปประคองและให้เดินพร้อมเพื่อนใน Status เดียวกัน ในการทำงาน ครูต้องมี Story และนำ Story นั้นมาเชิดชู ขยายผล ให้ครูภูมิใจในความสำเร็จ ได้รับการชื่นชม”

การฟังเสียงและความต้องการของลูกค้า โรงเรียนเน้นความพึงพอใจของลูกค้า โดยต้องการพัฒนาโรงเรียนให้เป็น “สินค้าขายดีในท้องถิ่น” จึงมีการประเมินความคาดหวังและความพึงพอใจจากทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้ปกครอง นักเรียน ทำให้เห็นภาพและนำข้อมูลไปกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ในการสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยโรงเรียนสาธิตเป็น Magnet ที่สำคัญของมหาวิทยาลัย

การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง อธิการบดี ผู้อำนวยการ และครู มีการแบ่งปันข้อมูลการเปลี่ยนแปลง ด้านการศึกษาระหว่างกันอยู่เสมอ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการจัดการศึกษา ได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง “การเคลื่อนไหวของการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลาใครเห็นข้อมูลอะไรใหม่ๆ ต้อง share ข้อมูลกันอย่างสม่ำเสมอ เปิดรับ ไม่ Block ตัวเองอยู่ในกรอบ วิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลง ใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ”

การทำงานร่วมกันแบบ Collaborative และ การสร้างเครือข่าย โรงเรียนมีการประสานงาน และทำงานร่วมกันทั้งภายในโรงเรียน ภายในมหาวิทยาลัย และการสร้างความร่วมมือจากองค์กร ภายนอก “ต้องทำงานร่วมกันทั้งภายในมหาวิทยาลัยและเครือข่าย เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้ โรงเรียนสาธิตฯ และมีการพัฒนาอย่างเสมอ ทุกปีต้องมีสิ่งใหม่ๆ มานำเสนอ ถ้าไม่มี Product หรือ Service ใหม่ ๆ มานำเสนอ องค์กรจะอยู่ไม่รอด การทำงานร่วมกันทำให้เกิดการ design งานผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนและเกิดการเปลี่ยนแปลง”

โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ

รูปแบบการพัฒนางานและบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนทุ่งมหาเมฆ (TungMahamek School) ใช้อักษรย่อของชื่อโรงเรียน TMS มากำหนดหลักในการบริหารจัดการและคุณลักษณะ ของผู้เรียนที่เป็นเป้าหมายการจัดการศึกษา ดังนี้

T คือ Transparency ความโปร่งใส

M คือ Management การบริหารจัดการ

S คือ Smart Kids การพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ คุณลักษณะของผู้เรียนที่เป็นเป้าหมายการจัดการศึกษาคือ SMART KIDS ได้กำหนด รายละเอียดขยายความคุณลักษณะผู้เรียนเพิ่มเติม ประกอบด้วย

Skills ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ และมีทักษะชีวิต

Manner ผู้เรียนมีมารยาทงดงาม

Achievement ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

Reading habit ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน

Technology Literacy ผู้เรียนที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี

เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน ที่ผู้บริหารและทีมบริหารให้ความสำคัญคือ ทักษะการเรียนรู้ และทักษะชีวิตของนักเรียน ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ร่วมของบุคลากรในโรงเรียน ฝ่ายบริหารมีหน้าที่ออกแบบ และดำเนินการจัดปัจจัยเกื้อหนุนให้คุณลักษณะของผู้เรียนเกิดผลเป็นรูปธรรม กล่าวคือ

คุณลักษณะของการเป็นผู้รักการอ่าน (Reading Habit) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของผู้เรียนรู้ (Learner Person) จึงจัดให้มีกิจกรรมอ่านตอนเช้าจัดให้มีชั่วโมงรักการอ่าน จัดมุมหนังสือให้นักเรียน ใช้ศึกษาค้นคว้า จัด Reading Lounge สำหรับให้ผู้ปกครองมาอ่านหนังสือขณะที่รอรับลูกกลับบ้าน กิจกรรมยามเช้าออกแบบให้ช่วงเวลาที่ส่งเสริมการอ่าน ได้แก่ วันจันทร์กิจกรรม Monday Many Read นำเรื่องจากการอ่านมาเล่าให้เพื่อนฟัง

คุณลักษณะการเป็นผู้เรียนที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technology Literacy) ได้สนับสนุน ห้องเรียนวิทยาศาสตร์ เป็น Resource Center ให้สามารถเข้ามาสืบค้นข้อมูลได้ จัดหา Smart Board สำหรับให้ครูมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อมีนโยบายการสอน Coding ก็สามารถมาใช้แหล่ง เรียนรู้นี้ได้ด้วย

นอกจากเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนแล้ว ผู้บริหารตระหนักว่าคณะครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ครูจำเป็นต้องปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การประชุมและสื่อสารครูจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุกให้กับผู้เรียน ก็ต้องช่วยให้ครูได้ปรับกระบวนการเรียนรู้ ของตนเองให้เป็นการเรียนรู้เชิงรุกด้วย

โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ

โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญมีความมุ่งมั่นในการส่งเสริมผู้เรียนให้มีการพัฒนาอย่าง เต็มตามศักยภาพ มีคุณภาพทางวิชาการ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งความสามารถ ด้านการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดี พร้อมทั้ง จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มีความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าความเป็นไทย มีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย มีสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม โดยผู้บริหาร ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้คณะครู ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกันวางแผน พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ความต้องการ ของผู้เรียน ความต้องการของชุมชน นโยบายของกรุงเทพมหานคร และแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมีโครงการต่าง ๆ ที่สอดคล้องตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร และนโยบาย ของกรุงเทพมหานครมาสนับสนุน มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่ชัดเจน เหมาะสม

มีการนำผลการนิเทศติดตามและผลการประเมินโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ มาพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มีบรรยากาศในโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ได้รับการยอมรับและเกิดความร่วมมือกับชุมชน และองค์กรภายนอกสถานศึกษา

ด้านการบริหารหลักสูตร

โรงเรียนพระราชานุวัตรบำเพ็ญ เป็นโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ดำเนินงานในโครงการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีพร้อม ในด้านทักษะอาชีพ โดยทุกสายชั้นจะมีกิจกรรม 1 สายชั้น โดยเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ต่อเนื่องไปจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะอาชีพสามารถประกอบอาชีพได้ระหว่างเรียน และเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพในอนาคต อีกทั้งสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

ในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก ผู้บริหารได้ส่งเสริมให้โรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษาที่นำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องตามความสนใจ ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียน ท้องถิ่น มีความทันสมัย ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ส่งเสริมทักษะที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน โดยเป็นหลักสูตรที่ได้รับการเห็นชอบจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน โรงเรียนพระราชานุวัตรบำเพ็ญเป็นโรงเรียนนาร่องให้ครูผู้สอนนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ตามแนวทางของโรงเรียน และมีกระบวนการในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในโรงเรียนทั้งในระดับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกในระดับชั้นเรียน

ระดับหลักสูตร โรงเรียนมีการทบทวนหลักสูตรสถานศึกษาเดิมที่อิงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีครูแกนนำซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มาร่วมกันพิจารณา และทบทวนสมรรถนะ 5 ด้าน ของหลักสูตรแกนกลางฯ ได้แก่ 1) ความสามารถด้านการสื่อสาร 2) ความสามารถด้านการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี จากนั้นนำมาเทียบเคียงกับสมรรถนะหลักของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 10 ด้าน ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้อง และจับคู่กรอบสมรรถนะหลักทั้ง 10 ด้าน กับสมรรถนะ 5 ด้าน ที่มีความเหมือนหรือใกล้เคียงกัน และนำสมรรถนะต่างๆ ไปกำหนดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน เช่น กำหนดสมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในวิชาภาษาไทย กำหนดสมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในวิชาภาษาอังกฤษ เป็นต้น พร้อมกำหนดวิธีวัดและประเมินสมรรถนะ

สำหรับสมรรถนะที่ไม่สามารถจับคู่หรือเทียบเคียงกับสมรรถนะทั้ง 5 ด้าน ตามหลักสูตรแกนกลางฯ จะใช้วิธีการเพิ่มสมรรถนะในกิจกรรม และมีการวัดสมรรถนะจากกิจกรรมนั้น ๆ

ระดับชั้นเรียน เมื่อมีการวิเคราะห์และกำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้แล้ว ครูผู้สอนจะออกแบบและเขียนแผนโดยใช้สมรรถนะเป็นฐาน ประสานตัวชี้วัด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ด้านการบริหารบุคคล

ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ทั้งการพัฒนาตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะ เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน อยู่ร่วมกันในองค์กรอย่างมีความสุข โดยการพัฒนาครูผู้สอนให้เป็นผู้มีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเอง มีความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพในการเข้าร่วมอบรมสัมมนาจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก ครูสามารถจัดบรรยากาศในชั้นเรียนเชิงสร้างสรรค์ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ สามารถผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการดำเนินการกระบวนการ PLC เพื่อให้ครูได้สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพภายในโรงเรียนเป็นผู้นำ ครูมีการจับกลุ่มตามความสนใจ และจัดชั่วโมง PLC ที่ชัดเจน ครูออกแบบและจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ มีการจัดทำแผนการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning มีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย เช่น จัดปายนิเทศแสดงผลงานนักเรียน มีการประเมินผลงาน และนักเรียนประเมินตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและความภูมิใจในตนเอง ครูสามารถนำผลที่ได้มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและขยายผลร่วมกันในโรงเรียน รวมทั้งเป็นแบบอย่างได้รับการยกย่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกสังกัด ส่งผลให้ครูและผู้เรียนมีผลงานทั้งในระดับเครือข่าย และระดับกรุงเทพมหานคร เช่น การประกวด/แข่งขันกิจกรรมทักษะภาษาไทย กิจกรรมทักษะทางวิชาการและแนวปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษาในโครงการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผลการประกวดทั้งทางวิชาการ และทักษะทางวิชาชีพของนักเรียน ผลการประกวดแนวปฏิบัติที่ดีของครู ด้านที่ 1 โภชนาการสุขภาพอนามัย เป็นต้น

ด้านการบริหารงบประมาณ

การจัดสรรงบประมาณต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปตามระเบียบของกรุงเทพมหานคร มีการบริหารจัดการด้านงบประมาณที่รวดเร็ว ทันเวลา มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้รับผลประโยชน์สูงสุด

ด้านการบริหารอาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

โรงเรียนมีความสะอาด ปลอดภัย สร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีสื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สิ่งอำนวยความสะดวก มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย และพร้อมใช้งาน สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนร่มรื่น แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนได้รับการพัฒนา เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถให้บริการชุมชนได้

อาคารสถานที่ มีอาคารเรียน ห้องเรียน ห้องประกอบ ที่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย สะอาด บรรยากาศภายในโรงเรียนร่มรื่น สวยงาม เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

สิ่งอำนวยความสะดวก มีการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดผู้รับผิดชอบจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการของโรงเรียน โดยมีระบบสารสนเทศที่ใช้งานง่าย สะดวก ถูกต้อง ปลอดภัย พร้อมทั้งติดตั้งตัวกระจายสัญญาณอินเทอร์เน็ต WIFI ครอบคลุมทุกอาคารเรียน

แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอย่างหลากหลาย สอดคล้องตามความต้องการและความสนใจ ของนักเรียน เช่น ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด ห้องสหกรณ์ แปลงเกษตร ฯลฯ รวมทั้งส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอย่างหลากหลาย ส่งเสริมพัฒนาการดำเนินโครงการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ ผลงานเพื่อการเรียนรู้

จากการบริหารจัดการที่นำมาสู่การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ สามารถสรุปปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนประสบความสำเร็จ ได้ดังนี้

ผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการเป็น “ผู้นำ” ในการเรียนรู้ และเป็น “ผู้สนับสนุน” ให้ครูนำการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนและจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น จัดหาวิทยากรมาให้ความรู้ในการดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้การออกแบบการเรียนรู้ เป็นต้น อีกทั้งผู้บริหารมีความใส่ใจในการจัดการเรียนการสอนของครูให้ความสนับสนุน กำกับ ติดตาม การดำเนินการของครูอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้ครูเกิดกำลังใจในการจัดกิจกรรม มีความกระตือรือร้น และตระหนักถึงความสำคัญมากยิ่งขึ้น

ครู การที่ครูตระหนักถึงความสำคัญและลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ศึกษาหาข้อมูล ในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะอย่างจริงจัง มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติผ่านสถานการณ์ที่กำหนด

หน่วยงานต้นสังกัด นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียน เนื่องด้วยการดำเนินงานของโรงเรียนต้องสอดคล้องกับนโยบายจากหน่วยเหนือ รวมทั้งการให้การสนับสนุน ส่งเสริม กำกับ ติดตามอย่างใกล้ชิด จะช่วยให้โรงเรียนเกิดความมั่นใจและมีทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน

ผู้ชี้แนะด้านวิชาการ ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ความรู้และความเข้าใจของครูในเรื่องนั้นๆ เป็นสิ่งสำคัญ การที่โรงเรียนมีผู้ชี้แนะ (Coach) ที่สามารถให้คำแนะนำแก่ครูได้ เช่น ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก เข้ามาให้คำแนะนำ ติดตาม ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ จะช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติและมีการสะท้อนผลจากสิ่งที่ได้ปฏิบัติ ทำให้ครูมองเห็นแนวทางที่ชัดเจน และมีความเข้าใจที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

โรงเรียนสุจริต

ความสำเร็จจากการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนสุจริต เกิดจากปัจจัยสำคัญจากโครงสร้างการบริหารจัดการที่ช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะให้เกิดกับนักเรียน โดยให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมทั้งส่วนของผู้บริหารและครูผู้สอนก่อนการดำเนินการทำให้มีกรอบคิดในการเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงที่มีลำดับขั้นตอน ที่สามารถสร้างให้เกิดความตระหนัก เข้าใจในสิ่งที่ตนเองต้องพัฒนา และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึง การมีหลักสูตรที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก ระบบ การทำงานในการสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก รวมไปถึงการทำงานร่วมกับระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองตลอดจนภาคีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

การเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก

1) การเตรียมความพร้อมผู้บริหาร

ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นอย่างชัดเจน ปรับวิธีคิดและเปลี่ยนมุมมองสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความกล้าที่จะทำสิ่งใหม่ที่ไม่คุ้นเคยได้อย่างสร้างสรรค์ สามารถยอมรับความเสี่ยงและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ระหว่างทาง พร้อมยืดหยุ่นความคิดในการทำงานได้ เน้นการพัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership/ Instructional Leadership/ Learning Leadership) เพื่อจะได้หนุนเสริมการทำงาน ทั้งในส่วนการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมรรถนะนักเรียน และการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอเหมาะสม มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะอย่างชัดเจน ต่อเนื่อง เชื่อมโยงกันในทุกมิติ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วย

ในการขับเคลื่อนงานได้ ร่วมเรียนรู้กับครูในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะมากกว่าเป็นผู้สั่งการ ส่งผลให้มีความเข้าใจการทำงานของครู ยึดหยุ่นและหนุนเสริมครูได้ตรงตามความต้องการ บริหารสถานศึกษาอย่างมีส่วนร่วม เรียนรู้และทำงานร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนี้

การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารพัฒนาให้มีความพร้อมที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง มีความคิดยืดหยุ่นปรับตัวได้ในหลากหลายสถานการณ์ มีความสามารถในการคิดนอกกรอบ คิดสร้างสรรค์ มีความกล้าที่จะทำสิ่งใหม่ที่ไม่คุ้นเคย กล้าเสี่ยง และรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นโดยชื่นชมยินดีเมื่อสำเร็จและสามารถระบุปัญหา และค้นหาวิธีการในการแก้ปัญหาในกรณีที่ไม่สำเร็จตามเป้าหมายได้

การเป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งใหม่อย่างสม่ำเสมอ เป็นนักเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่นการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ และการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ รวมถึงทักษะที่มีความจำเป็นด้านวิชาการอื่น ๆ การพัฒนาทักษะการสังเกต การสอนและนิเทศการสอน เพื่อเป็นการพัฒนาให้ผู้บริหารมีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำทางวิชาการที่จะสามารถหนุนเสริมให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรได้ สร้างความเชื่อมั่นให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารจัดการงานที่มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาองค์กร และพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้นวัตกรรมใหม่ เป็นการทำงานที่คำนึงถึงเป้าหมายสำคัญคือการบรรลุผลตามที่กำหนดร่วมกันไว้ในวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ของโรงเรียนเป็นหลัก เรียนรู้และทำงานร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร

การสร้างทีมงาน ผู้บริหารมีความพยายามของผู้บริหารที่จะประสานพลังของผู้เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน ซึ่งผู้บริหารมีความเข้าใจพฤติกรรมของครู และบุคลากรที่ต้องมาปฏิบัติงานร่วมกัน และทำให้กลุ่มครูสามารถเรียนรู้ วิเคราะห์ปัญหา และหาทางออกในการปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างร่วมมือรวมพลังเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้

ทักษะการเป็นผู้ชี้แนะ (coach) และการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) การเป็นผู้ชี้แนะ (coaching) และการเป็นพี่เลี้ยง (mentoring) เป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหาร ซึ่งนอกจากต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่ต้องช่วยเหลือ แนะนำ แล้วผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมมีทักษะสามารถชี้แนะ หรือเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถรวมทั้งเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการเป็นผู้ฟังที่ดี การให้ข้อมูลย้อนกลับที่ต้องประเด็นที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และมีพลังในการทำงานต่อไป

ทักษะการสื่อสาร ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถสื่อสารให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้ในเป้าหมายของการพัฒนาได้อย่างชัดเจน เข้าใจ พร้อมรับฟังความคิดเห็น

ด้านการสร้างแรงจูงใจ ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองในการสร้างแรงจูงใจ ให้ครูเกิดพลังในการทำงาน กระตือรือร้น รู้สึกถึงการมีส่วนร่วม ซึ่งแรงจูงใจทำให้ครูร่วมกันทำงานด้วยความพึงพอใจ และมีความสุขกับการทำงาน เกิดพฤติกรรมเชิงบวก และจะสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ ผู้บริหารควรสร้างหลักการทั้งเชิงบวก เชิงรุกและวิธีการ ดูแลเอาใจใส่ ต้องใช้เวลาในการพบปะ พูดคุยกับนักเรียน ครูและผู้ปกครอง เพื่อให้รับรู้ในคุณค่าของแต่ละบุคคล โดยการพัฒนาความสัมพันธ์ที่แท้จริงให้เกิดขึ้น

การประสานและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน และองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน และองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง โดยผู้บริหารให้ความสำคัญเครือข่ายต่าง ๆ สร้างความตระหนักในการให้ความร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียน และมองความเชื่อมโยงในการทำงานในทุกส่วนเพื่อให้สามารถให้การสนับสนุน และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2) การเตรียมความพร้อมสำหรับครูผู้สอน

ครูผู้สอนเป็นกลไกในการขับเคลื่อนที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการเตรียมความพร้อมก่อนการนำไปใช้จริง โดยครูผู้สอนควรทำความเข้าใจกับบทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไป เข้าใจเรื่องที่จะพัฒนาและวิธีการในการพัฒนาสมรรถนะของตน เมื่อครูผู้สอนมีเป้าหมายที่จะจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดสมรรถนะที่จำเป็น จึงควรปรับแนวคิดและมุมมองในการออกแบบและจัดการเรียนรู้จากการเน้นที่เนื้อหาสาระมาเน้นสมรรถนะ ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นการพัฒนาศักยภาพนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นองค์รวม โดยครูผู้สอนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

การเป็นผู้มีกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ครูผู้สอนควรพัฒนาตนเองโดยเชื่อว่าความสามารถหรือสติปัญญาของบุคคลสามารถพัฒนาได้ตลอดเวลา การไม่หลีกเลี่ยงความท้าทาย การไม่ย่อท้อต่อความล้มเหลว การเห็นคุณค่าของความพยายาม การเรียนรู้จากคำวิจารณ์ และการมองหาบทเรียนและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น มีความพร้อมที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง มีความคิดยืดหยุ่นปรับตัวได้ในหลากหลายสถานการณ์ มีความสามารถในการคิดนอกกรอบ คิดสร้างสรรค์ มีความกล้าที่จะทำสิ่งใหม่ที่ไม่คุ้นเคย กล้าเสี่ยง และรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ชื่นชมยินดีเมื่อสำเร็จ และสามารถระบุปัญหา และค้นหาวิธีการในการแก้ปัญหา ในกรณีที่ไม่สำเร็จตามเป้าหมายได้

ความรู้ ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ ครูผู้สอนควรได้รับการพัฒนา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาสมรรถนะนักเรียน โดยมีจุดประสงค์การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นเป้าหมาย ซึ่งจะมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและการใช้ชีวิตได้

การสอนที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiated Instruction) ครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับตัวและจัดระบบการสอนจากแบบ “One Size Fits All” มาเป็นระบบที่ให้ความสำคัญกับการประเมินนักเรียนเป็นรายบุคคลมากยิ่งขึ้น มีการวิเคราะห์นักเรียน การรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล ธรรมชาตินักเรียน ประสบการณ์ พื้นฐานความรู้ วิธีการเรียนรู้ของนักเรียน รวมไปถึงเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียน

การบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ โดยครูต้องสามารถวิเคราะห์ได้ว่า นักเรียนจำเป็นต้องรู้อะไร จึงจะช่วยให้ทำสิ่งนั้นได้ ซึ่งเอื้อให้มีการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์และลดสาระการเรียนรู้ที่ไม่จำเป็น นักเรียนต้องได้รับความรู้และฝึกใช้ความรู้ในการทำงาน รวมทั้งพัฒนาคุณลักษณะที่ควรจะต้องมีในการทำสิ่งนั้น ให้ประสบผลสำเร็จได้ในระดับที่กำหนด

การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ครูจัดการเรียนรู้ที่เน้น “การปฏิบัติ” โดยมีชุดของเนื้อหาความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ จึงทำให้สามารถลดเวลาเรียนเนื้อหาจำนวนมากที่ไม่จำเป็น เอื้อให้นักเรียนมีเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และมีโอกาสได้ฝึกฝนการใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดสมรรถนะในระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญ ผ่านกลยุทธ์ในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ การเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัว ทั้งทางร่างกาย (physically active) การคิดและสติปัญญา (intellectually active) อารมณ์ และ จิตใจ (emotionally active) และทางสังคม (socially active) จะส่งผลให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ดีขึ้น

ด้านทักษะการเป็นผู้ชี้แนะ (Coach) และการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) โดยการพัฒนาให้ครูเป็นผู้ชี้แนะและเป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือผู้สนับสนุน การเรียนรู้ ทำหน้าที่คอยจัดเตรียมอุปกรณ์ และเครื่องมือต่างๆ เพื่อให้การจัดกิจกรรมนั้น ๆ ดำเนินไปได้ คอยส่งเสริมวิธีการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง คอยชี้แนะ และสะท้อนผลระหว่างทางจนนักเรียนเกิดการเรียนรู้ทำได้ด้วยตนเองจนสำเร็จ

ด้านการบริหารงานของผู้บริหาร

ปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ส่งเสริมให้ครูของโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเชิงรุก ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การได้รับการสนับสนุนจากคณะผู้บริหารโรงเรียนที่วางนโยบายการบริหาร

มุ่งเน้นการให้อิสระทางความคิดแก่ครู จึงทำให้ครูกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและแสดงศักยภาพของตนเองสู่การจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ ผู้บริหารมีความยืดหยุ่นในการปรับโครงสร้างการทำงานที่เหมาะสมกับบริบทของครูในโรงเรียน เช่น เมื่อผู้บริหารประเมินว่าครูในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นครูรุ่นใหม่ที่รักอิสระ กล้าแสดงความคิดเห็น ผู้บริหารจึงปรับโครงสร้างการทำงานที่เปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อโรงเรียน และการจัดการห้องเรียนของตนเองได้อย่างเต็มที่ เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้บริหารให้ความสำคัญต่องานสอนของครู โดยส่งเสริมให้ครูได้ให้เวลากับงานสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ในชีวิตอย่างสมดุล (Work-life balance) ด้วยการลดภาระงานเอกสารที่ไม่จำเป็น อาทิ การให้ครูเขียนแผนการสอน 1 หน้า เป็นต้น รวมทั้งผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการเป็นที่ปรึกษาทางด้านวิชาการ สามารถให้คำแนะนำทางด้านการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมเชิงรุกแก่ครูได้ โดยบทบาทสำคัญของผู้บริหารมีดังนี้

บทบาทของผู้บริหาร

1) บทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารเป็นผู้ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยผู้บริหารต้องทำความเข้าใจในหลักสูตรฐานสมรรถนะ ทั้งเรื่องของการออกแบบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการวัดและประเมินผล ให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนจึงจะสามารถดำเนินการต่อไปได้เป็นอย่างดี และสามารถส่งเสริมให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและเป็นรูปธรรม

2) บทบาทในการเป็นผู้นำทางความคิด ผู้บริหารเป็นผู้นำในการสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับการจัดศึกษาเพื่อสร้างสมรรถนะผู้เรียนให้แก่ครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย พร้อมชี้แจงชี้แนวทาง และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ต้องเปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นของครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

3) บทบาทในการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้บริหารทำหน้าที่ในการเป็นผู้ให้การชี้แนะ (Coaching) นิเทศติดตาม ให้กำลังใจและข้อเสนอแนะ เพื่อให้ครูมีความรู้ และมีความมั่นใจในการนำหลักสูตรไปใช้เป็นฐานในการออกแบบการเรียนการสอน จากนั้นเปิดพื้นที่ให้โอกาสแก่ครูได้ทดลองใช้การเรียนการสอนที่ออกแบบไว้ไปใช้ในห้องเรียนอย่างเต็มที่ มีการมอบหมายให้ครูที่มีความรู้และประสบการณ์สูงทำหน้าที่สอนงาน ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แนะนำ เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนางาน โดยเฉพาะงานสอนให้แก่ครูที่มีความรู้และประสบการณ์น้อยกว่า เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เมื่อปฏิบัติแล้วหากเกิดความสำเร็จหรือพบปัญหา ผู้บริหารจะสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จและปัญหาที่พบจากการเรียนการสอนของครูว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ โดยให้คำแนะนำในการเขียนแผนจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นมิตรและเสริมกำลังใจให้กับครูในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การปรับปรุง

พัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นไป นอกจากนี้ผู้บริหารควรมีการเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็น และร่วมกันออกแบบการจัดการเรียนการสอน มีการให้อิสระในความคิดของครูและใช้การเสริมแรงทางบวก โดยนำแผนหรือกิจกรรมที่เป็นต้นแบบให้ครูท่านอื่นเห็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น พยายามหาต้นแบบเพื่อกระตุ้นให้ผู้อื่นสามารถทำได้ ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้คิดต่อยอด

4) บทบาทในการส่งเสริมและให้การสนับสนุน ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในด้านการบริหารจัดการให้บุคลากรสามารถพัฒนาหลักสูตรและนำหลักสูตรควรให้การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียนการสอนให้แก่ครู อาทิ งบประมาณ อุปกรณ์การเรียนการสอน พาหนะ ฯลฯ อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดโครงสร้างการปฏิบัติงานที่ยืดหยุ่น สนับสนุนการทำงานของครูให้สามารถออกแบบและนำกิจกรรมการเรียนรู้บนฐานสมรรถนะไปใช้ในห้องเรียนได้จริง และลดภาระงานที่ไม่จำเป็นลง จัดสภาพแวดล้อม พื้นที่ และแหล่งการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้ผู้บริหารยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน ช่วยสนับสนุนการทำงานและสร้างแรงผลักดันให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี

ด้านการทำงานของครูผู้สอน

ครูในโรงเรียนมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก คือ ครูมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก พร้อมรับฟังความคิดเห็นทั้งจากเพื่อนครูและนักเรียน จึงมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายในการส่งเสริมสมรรถนะของนักเรียนได้ โดยครูมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

บทบาทของครูผู้สอน

1) บทบาทในการจัดการเรียนรู้ การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะเป็นการพัฒนาสมรรถนะให้กับนักเรียนโดยยึดโยงกับวิถีชีวิตของนักเรียน การนำหลักสูตรไปใช้จึงควรเป็นสิ่งเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน และต้องคำนึงถึงบริบทและนิเวศในการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นบทบาทของครูจึงต้องเปลี่ยนจากคุณครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็นการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ครูจัดประสบการณ์/สถานการณ์ที่หลากหลายให้นักเรียนได้ฝึกนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ได้เรียนรู้ไปใช้จนเกิดสมรรถนะที่ต้องการโดยพิจารณาจากวิถีชีวิตและนิเวศการเรียนรู้ของเด็กในชีวิตจริงมาออกแบบการเรียนรู้ที่มีความหมายให้กับนักเรียน ครูจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) โดยการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบรู้จริง (mastery learning) ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อเกิดสมรรถนะที่ต้องการ

2) บทบาทในการพัฒนานักเรียน ครูมุ่งพัฒนานักเรียนอย่างเป็นองค์รวมในทุกมิติของชีวิต ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้นักเรียนมีสมรรถนะ

ที่สะท้อนความสามารถของนักเรียน มีสุขภาวะที่ดี เรียนไปใช้งานได้ และสามารถยืดหยุ่นได้ โดยครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปลดปล่อยศักยภาพของนักเรียนและให้นักเรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง ให้อิสระในการออกแบบการเรียนรู้ที่มีความหมายและเป็นเป้าหมายร่วมระหว่างครูกับนักเรียน ครูจะเป็นผู้กระตุ้น หนุนเสริม สร้างแรงบันดาลใจ เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีความหมาย ครูเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้นักเรียนพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพโดยพัฒนาให้มีสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต รักการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนความคิดได้ง่าย และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3) บทบาทในการประเมินผลนักเรียน ครูเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ประเมินเพื่อตัดสิน เป็นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) ให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน โดยใช้การประเมินสมรรถนะผู้เรียนด้วยการประเมินตามสภาพจริง ครูมีบทบาทในการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) จากสิ่งที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง และให้ความช่วยเหลือตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนในการเรียนการสอนประจำวัน และประเมินจากความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน เช่น การประเมินจากการปฏิบัติ (Performance assessment) หรือการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) รวมถึงการประเมินตนเอง (Student Self-assessment) และการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตน โดยครูสื่อสารผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมาย กำหนดวิธีการเรียนรู้ของตนเองร่วมด้วย และสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้แตกต่างกันได้ โดยผู้เรียนแต่ละคนสามารถไปได้เร็ว ช้า (self pacing) ตามความถนัดและความสามารถของตนเองและสามารถแสดงสมรรถนะหรือพฤติกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่างๆ ในบริบทหรือสถานการณ์ใหม่ๆ ก่อนที่จะก้าวสู่การเรียนรู้ขั้นต่อไป ถ้าผู้เรียนยังไม่ผ่านการประเมินว่าเกิดสมรรถนะที่ต้องการ ครูจำเป็นต้องออกแบบการเรียนรู้และสอนซ่อมเสริม (remedial teaching) ให้ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้เรียน โดยครูอาจมีการเตรียมแนวทางการสนับสนุนเพื่อรองรับผู้เรียนที่หลากหลาย โดยการประเมินการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนตามปกติ มีลักษณะเป็นการประเมินแบบ Formative Assessment ซึ่งมีการเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้ความช่วยเหลือตามปัญหาและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน

4) บทบาทในการพัฒนาการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เริ่มจากแนวคิดที่ว่าการศึกษาเป็นเรื่องของทุกคน ดังนั้นในการปฏิบัติงานของครู จำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ในการทำงานแบบทำเอง คิดเองตามลำพัง บนพื้นที่ของตนเอง ครูจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นเครือข่ายในการทำงานอย่างเป็นระบบและเป็นกลยุธยมิตร จัดการเรียนรู้และพัฒนาแบบมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำงาน มีการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังมากขึ้น

■ ด้านวัฒนธรรมในการทำงาน ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ตลอดจนภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมีวัฒนธรรมในการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง เป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนาการศึกษาไปสู่เป้าหมายคือการสร้างคุณภาพของนักเรียนร่วมกัน

■ ด้านกระบวนการในการพัฒนาครู โดยใช้การทำงานผ่านแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ Professional Learning Community : PLC โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based) เพื่อให้เกิดการสนับสนุนและสร้างแรงผลักดันจากเพื่อนครูร่วมวิชาชีพ ทำให้เกิดการพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องในฐานะสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานและพัฒนาวิชาชีพครูที่ยั่งยืน

■ ด้านกระบวนการในการพัฒนานักเรียน โดยครูออกแบบการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมออกแบบการเรียนรู้เพิ่มเติมให้เป็นไปตามบริบทของนักเรียนนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับนักเรียนต่อไป

ด้านหลักสูตรและแนวทางการบริหารงานของโรงเรียน

โรงเรียนสุจีปูลี มีการออกแบบหลักสูตรที่มุ่งเน้นการส่งเสริมสมรรถนะตามหลักสูตรที่ส่งเสริมอุปนิสัย 7 Habits & The Leader in Me ของสถาบัน Franklin Covey สหรัฐอเมริกา ให้เกิดกับนักเรียน กำหนดแนวคิดในการจัดการเรียนรู้มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ศักยภาพ ได้เรียนรู้สิ่งที่รัก และพัฒนาจนเป็นความถนัดของตนเอง สามารถประยุกต์การเรียนรู้ไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิต ด้วยแนวคิดการศึกษาของโรงเรียน จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ การสะท้อนคิด การอภิปรายผ่านสถานการณ์ที่หลากหลาย การออกแบบหลักสูตรของโรงเรียนจึงเป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการทำงานร่วมกันของครูด้วยกระบวนการทำงานแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

โรงเรียนสุจีปูลีกำหนดกระบวนการทำงานร่วมกันของครูโดยใช้รูปแบบกระบวนการทำงานแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยครูจะร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน การออกแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกและการวัดประเมินผลร่วมกัน กระบวนการทำงานร่วมกันนี้จึงส่งเสริมให้ครูได้มีจุดมุ่งหมายต่อการพัฒนานักเรียนร่วมกัน เกิดการเรียนรู้ในการออกแบบการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมที่หลากหลายผ่านการแสดงความคิดเห็น การนำเสนอแลกเปลี่ยนความคิด จนกระทั่งได้แผนการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกในการพัฒนานักเรียน ครูจึงการพัฒนาสมรรถนะในการออกแบบกิจกรรมภายใต้การทำงานร่วมกัน และเกิดการแลกเปลี่ยนศักยภาพของครูแต่ละบุคคล นำมาสู่ความสำเร็จในการพัฒนานักเรียนให้เกิดสมรรถนะ

ด้านการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง

โรงเรียนสุจริตมีนโยบายส่งเสริมการทำงานร่วมกับโรงเรียนและผู้ปกครอง โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน อาทิ การจัดการเรียนการสอนรูปแบบ Home-based Learning ซึ่งมีการจัดให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมต่อการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจต่อแนวทางการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ตลอดจนการสร้างความร่วมมือมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนร่วมกับโรงเรียน โดยโรงเรียนใช้หลักการ 7 Habits ในการเลือกที่จะฟังเสียงของผู้ปกครองให้เกิดความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ มีการประชุมสะท้อนผลระหว่างครูและผู้ปกครองเป็นระยะ เพื่อพัฒนาแนวทางและบทเรียนในการพัฒนานักเรียนร่วมกัน

ปัจจัยที่ทำให้การจัดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกประสบผลสำเร็จนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีบทบาทในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ บทบาทในการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป รวมถึงการเป็นผู้กำหนด ทิศทาง เป็นนักจัดองค์กร เป็นผู้แก้ปัญหา เป็นผู้สร้างแรงจูงใจ และที่สำคัญคือบทบาทของการพัฒนาหลักสูตร และการเรียน การสอน จึงจะนำพาสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้

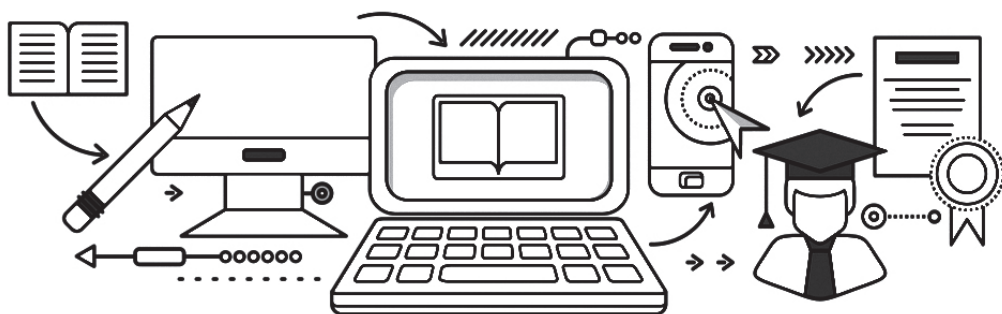

บทสรุป

และแนวทางการดำเนินการในอนาคต

การดำเนินการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีความแตกต่างกันตามบริบทและจุดเน้นของสถานศึกษาซึ่งมีจุดเริ่มต้นแตกต่างกัน โรงเรียนที่มีจุดเริ่มต้นจากการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดจากหน่วยงานต้นสังกัด/หน่วยงานที่ดูแลสนับสนุนนั้น การดำเนินการจะคล่องตัวเนื่องจากมีการสนับสนุนด้านต่างๆ ในการทำงานทั้งทรัพยากร งบประมาณ และแนวคิดทางวิชาการ อีกทั้งการสนับสนุนนักวิชาการจากภายนอกที่เข้ามาสนับสนุน แต่ทุกโรงเรียนที่ดำเนินการสำเร็จมีสิ่งสำคัญที่เป็นตัวช่วยสำคัญคือ 1) การตระหนักในความสำคัญ และการมีความรู้ความเข้าใจหลักการแนวคิด และแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกอย่างลึกซึ้ง 2) การปรับเปลี่ยนและออกแบบการทำงานให้เหมาะสมกับบริบทและต้นทุนที่โรงเรียนมีอยู่ 3) การเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะหากผู้บริหารตระหนักในการพัฒนางานวิชาการ และร่วมเรียนรู้กับครูอย่างใกล้ชิดต่อเนื่องสม่ำเสมอในบรรยากาศอิสระ เกื้อกูลหนุนเสริมเติมพลังใจให้กันและกัน 4) การทำงานอย่างต่อเนื่อง และใช้ผลการทำงานเป็นฐานในการพัฒนางานในอนาคตต่อไป โดยเฉพาะการใช้ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการวางแผนการพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น 5) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และทีมดำเนินการที่ให้การสนับสนุน โดยเฉพาะการเป็นผู้นำทางวิชาการ และ 6) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะเป็นหน่วยงาน องค์กร นักวิชาการ โดยเน้นเครือข่ายที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

สำหรับแนวทางในการดำเนินการในอนาคตของโรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียนมีลักษณะเหมือนกันที่ยังคงทำงานต่อเนื่อง และต่อยอดการทำงานให้ชัดเจนขึ้น โดยมีการปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมปัจจัยที่จะช่วยสนับสนุนการทำงานในด้านต่าง ๆ สำหรับทิศทางการทำงานของโรงเรียน 4 โรงเรียนมีดังนี้

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ในอนาคตโรงเรียนสาธิตฯ ยังคงจัดให้มีระบบบริหารจัดการภายในโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม และนำระบบประกันคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEX) มาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้ได้มาตรฐานสากลตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ นอกจากนี้มีการดำเนินการดังนี้

- 1) จัดระบบการสื่อสารให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันผ่านแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน
- 2) พัฒนาครูและบุคลากรอย่างเป็นระบบเพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้มาตรฐาน
- 3) นิเทศการเรียนการสอนแบบ Coaching and Mentoring เพื่อให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้นอกโรงเรียน
- 4) มีศูนย์ฝึกปฏิบัติการและการวิจัยต้นแบบให้กับโรงเรียนในท้องถิ่น
- 5) ส่งเสริมให้มีการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ พัฒนาความสามารถในการจัดเรียนการสอนแบบ Active Learning และสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหาการเรียนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
- 6) จัดให้มีครุต้นแบบที่พร้อมจะเป็นพี่เลี้ยงในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้กับโรงเรียนและภาคีเครือข่าย

โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ

โรงเรียนทุ่งมหาเมฆมีการดำเนินการในส่วนของการทำงานของคณะครู และผู้บริหารดังนี้

คณะครูเห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง โดยขยายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในทุกระดับ ทุกชั้นเรียน เพื่อให้เชื่อมโยงความรู้สู่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้เห็นความหมายของการเรียนรู้ และสามารถนำไปสู่การใช้งานจริง สิ่งสำคัญอีกอย่างคือ เป็นกิจกรรมที่ทำให้ครูและนักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

ในส่วนของการบริหารจัดการของผู้บริหารนั้นมุ่งเน้นการดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของโรงเรียน โดยเน้นการปรับเปลี่ยนในห้วงขึ้นอันจะทำให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจและปฏิบัติได้ ทำงานให้เป็นระบบมากขึ้นจนเป็นวิถีชีวิตของทุกฝ่ายในโรงเรียน โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเชิงรุก

โรงเรียนประชาราษฎร์พิทย

โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญมีความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนงานการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและตระหนักว่าในอนาคต บทบาทของครูต้องเปลี่ยนแปลงอีกมาก การทำงานของโรงเรียนเพื่อการหนุนเสริมการทำงานของครูจึงต้องปรับเปลี่ยนไป โดยโรงเรียนได้วางแนวทางการทำงานในอนาคตไว้ดังนี้

1. จัดทำ Road Map เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และใช้ในการทำงานของสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู ให้เป็นไปตามเป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน
2. อบรมพัฒนาครูให้เห็นความสำคัญ สามารถออกแบบการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะหลักตามหลักสูตร ผ่านการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากครูส่วนใหญ่ยังยึดติดกับการให้ความสำคัญกับเนื้อหาความรู้ตามหลักสูตรอยู่มาก การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการเชื่อมโยงบูรณาการเนื้อหาสาระ การสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ
3. ตรวจสอบทบทวนออกแบบการวัดประเมินผล ให้สอดคล้องกับการประเมินสมรรถนะผู้เรียน ให้สามารถประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีการพัฒนาในระหว่างการศึกษาตั้งแต่เริ่มต้น จนจบการศึกษา จากการสังเกต พูดคุย การสัมภาษณ์ การให้ทำงานที่ไม่ต้องมีการให้คะแนน หรือแม้กระทั่งการให้คำแนะนำ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อประมวลผล โดยในการออกแบบการประเมินผลต้องครอบคลุมพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตของผู้เรียนและคำนึงถึงกลุ่มสาระการเรียนรู้ควบคู่ไปด้วย
4. ส่งเสริมกระบวนการ PLC ในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนามากขึ้น การร่วมด้วยช่วยกัน จากครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ทำให้การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือการผสมผสานบูรณาการเนื้อหาเพื่อกิจกรรมแก่ผู้เรียนมีความหลากหลายมากขึ้น และสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน ซึ่งอาจต้องใช้ทักษะและสมรรถนะหลายสมรรถนะในการแก้ปัญหา
5. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน และความสามารถในการนำความรู้ที่ได้จากชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่าผลสัมฤทธิ์จากการทดสอบต่างๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต
6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์และสร้างสรรค์ ลดกระแสวัตถุนิยม และให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันไป ครูจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือให้มากกว่า การแข่งขัน การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้โดยเน้นการลงมือปฏิบัติโดยกระบวนการกลุ่มทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะ และมีความสุขในการเรียนรู้ไม่เน้นประเมินที่การทดสอบ การเปรียบเทียบคะแนน การจัดลำดับ ไม่สร้างความกดดันให้ผู้เรียนและครูผู้สอน

โรงเรียนสุจริต

ในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของโรงเรียนสุจริตในปัจจุบันนั้นมีการดำเนินการอย่างชัดเจนในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ซึ่งในอนาคตจะมีการพัฒนางานให้เกิดความชัดเจนให้มากขึ้นๆ และมุ่งหวังที่จะให้สิ่งที่ดำเนินการเป็นสิ่งที่สามารถใช้เป็นต้นแบบในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

1. การบริหารโรงเรียนที่เน้นวิชาการเป็นตัวตั้ง เป็นการดำเนินการที่เน้นหลักการบริหารโรงเรียน ที่มีผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ มีระบบการทำงานที่เข้มแข็งและมุ่งเน้นเป้าหมายที่ต้องการพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นที่จะดำรงชีวิตในโลกอนาคตได้อย่างมีความสุข และเป็นเป้าหมายร่วมในการพัฒนานักเรียนร่วมกันของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง คณะผู้บริหารจะมุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษาและมีนโยบายที่ยืดหยุ่นในการบริหารงาน โดยปรับโครงสร้างการบริหารงานให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของครู เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระทางความคิดปรับลดงานที่ไม่จำเป็นเพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูสามารถทุ่มเทต่อการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมอื่น ๆ อย่างสมดุล และให้ข้อเสนอแนะ คำปรึกษาที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนแก่ครูในโรงเรียนได้

2. การดำเนินการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกแนวทางเดิม แต่เพิ่มเติมการค้นหาแนวทางที่ยืดหยุ่น เหมาะสมกับบริบท ธรรมชาติวิชา และพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละวัยมากขึ้น ที่สำคัญคือการนำหลักการของการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก (Competency-Based- Education) มาใช้เป็นฐานในการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนเพิ่มขึ้นภายใต้โจทย์ ประเด็น หรือสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันและสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ศักยภาพของตนเอง ได้รับฟังผลสะท้อนกลับเพื่อนำผลการเรียนรู้ที่ได้รับไปสู่การพัฒนาความสามารถของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก คือ “การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้เวลาในการเรียนรู้ ได้คิด ลงมือปฏิบัติ สรุปและสร้างความรู้ด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เชื่อมโยงความรู้สู่การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้”

3. การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง เพื่อการเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของผู้ปกครองที่สนใจสานงานการทำงานอย่างเต็มกำลัง การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ให้ชัดเจนมากขึ้นทั้งเพื่อการรับความรู้ใหม่ ๆ และการให้ในลักษณะการ ขยายผล/เผยแพร่ผลการทำงานจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก

รายการอ้างอิง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด

เทคโนโลยี

เอกสารการถอดบทเรียนจากสถานศึกษา 4 แห่ง

คำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ที่ ๑๖๖/๒๕๖๔

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานถอดบทเรียนนวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา :
การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ดำเนินการขับเคลื่อนมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษา ๓ ด้าน คือ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม พลเมืองที่เข้มแข็ง บนฐานคุณธรรม และค่านิยมร่วม ผ่านการดำเนินโครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งหวังให้สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการและสถานศึกษาที่สนใจ ได้ตัวอย่างแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการสำหรับนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเองต่อไป

การบริหารงานวิชาการ: การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นเรื่องที่มีความสำคัญสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติได้ ดังนั้น เพื่อให้ได้องค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงเห็นควรให้มีการถอดบทเรียนจากสถานศึกษาต้นแบบที่มีการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับเผยแพร่ให้แก่สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการและสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ จึงแต่งตั้งคณะทำงานถอดบทเรียนนวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา : การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ดังนี้

องค์ประกอบ

๑. เลขาธิการสภาการศึกษา	ที่ปรึกษา
๒. รองเลขาธิการสภาการศึกษา	ที่ปรึกษา
๓. ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้	ที่ปรึกษา
๔. ศาสตราจารย์บังอร เสรีรัตน์	ประธานคณะทำงาน
๕. รองศาสตราจารย์สมบัติ คชสิทธิ์	คณะทำงาน
๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขาริณี ตริวรัญญู	คณะทำงาน
๗. รองศาสตราจารย์ฐิติพร พิษณุกุล	คณะทำงาน
๘. นายเฉลิมชัย พันธเลิศ	คณะทำงาน
๙. นางกุลทลี บริรักษ์สันติกุล	คณะทำงาน
๑๐. นางนาฏฤดี จิตรรังสรรค์	คณะทำงาน
๑๑. นายวีระชาติ ภาษีชา	คณะทำงาน
	/๑๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมาลี...

๑๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมาลี เชื้อชัย	คณะทำงาน
๑๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรวณี ชัยเขวรัตน์	คณะทำงาน
๑๔. นางสาวกมลชนก สกนธวัฒน์	คณะทำงาน
๑๕. นายธีรศักดิ์ จิระตราชู	คณะทำงาน
๑๖. ผู้อำนวยการกลุ่มมาตรฐานการศึกษา (นางประวีณา อัสโย)	คณะทำงานและเลขานุการ
๑๗. นางสาวสุรธนา สุวรรณประภาพร	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘. นางสาวปิยะมาศ เม็ดโธสง	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙. นางสาวอุบล ตริรัตน์วิชา	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

- กำหนดกรอบประเด็นในการถอดบทเรียนนวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
ในประเด็นการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning
 - ร่วมดำเนินการถอดบทเรียนนวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในประเด็น
การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning จากสถานศึกษาใน ๔ สังกัด ๆ ละ ๑ แห่ง
 - เรียบเรียงบทเรียนที่ได้พร้อมนำเสนอเป็นเอกสารรายงานให้อ่านเข้าใจง่าย น่าสนใจ กระตุ้นผู้อ่าน
ให้นำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม
 - ให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะต่อการจัดทำชุดความรู้ : การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning
ในสถานศึกษาที่คัดสรร สำหรับเผยแพร่ให้แก่สถานศึกษาอื่นๆ ได้นำไปปรับประยุกต์ใช้ในบริบทของตน
 - ดำเนินงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

(นายอำนาจ วิทยานวัติ)
เลขาธิการสภาการศึกษา

รายชื่อผู้ดำเนินการถอดบทเรียน และผู้ให้ข้อมูล

ขอขอบคุณผู้ให้ความอนุเคราะห์ในการพัฒนางานและสนับสนุนข้อมูลในการทำงานถอดบทเรียนจนสำเร็จสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ในครั้งนี้

1. คณะทำงานถอดบทเรียนนวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา : การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

ศาสตราจารย์ ดร.บ๋อง เสรีรัตน์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์

รองศาสตราจารย์ ดร. รุติพร พิษณุกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาธิณี ตริวิรัญญู

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี เชื้อชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวณี ชัยเขาวรัตน์

ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ

ดร.กฤษณี บรรักษ์สันติกุล

ดร.นาฏฤดี จิตรรังสรรค์

ดร.วีระชาติ ภาษีชา

อาจารย์กมลชนก สกนธวัฒน์

นายธีรศักดิ์ จิระตราชู

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนปรัชชาธร

โรงเรียนสุจิตปูลิ

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฝ่ายมัธยม

นักวิชาการอิสระ

2. ผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

2.1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ ทรายแก้ว	อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
2) ดร.นารี คุหาเรืองรอง	ผู้อำนวยการโรงเรียน
3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลอลักษณ์ โอทกานนท์	รองผู้อำนวยการโรงเรียน
4) อาจารย์วุฒินันท์ โชคอำนวย	ครูผู้สอน
5) อาจารย์อินทอร พลเยี่ยม	ครูผู้สอน
6) อาจารย์สมพร คำแทน	ครูผู้สอน

2.2 โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร

1) นางสุดารัตน์ พลแพงพา	ผู้อำนวยการ
2) นางชนกพร แพชนะ	หัวหน้างานวิชาการ
3) นางสาวสายรุ้ง กิมยงค์	ครู
4) นางสาวเกษสุริยงค์ แปลงกลาง	ครู
5) นางสาวชัญญา บุญเจริญ	ครู
6) นางสาวชุตีรักษพร อมรวิริติการ	ครู
7) นางสาวปภัสสร ตันโห	ครู
8) นางสาวกมลวัน แก้วรุ่งเรือง	ครู
9) นายณัฐวุฒิ ทรัพย์ประเดิมชัย	ครู
10) นางสาวรัชชุกร กลับเจริญ	ครู
11) นางสาวศิริกัญญา สุทธาวาสราภรณ์	ครู

2.3 โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ กรุงเทพมหานคร

1) นางสาวพัสมณห์ รามสูต	ผู้อำนวยการ
2) นางดาวนภา ไชยยนต์	ครูชำนาญการพิเศษ
3) นางวรางคณา เทียบทอง	ครูชำนาญการพิเศษ
4) นายโพล เฉลียวฉลาด	ครูชำนาญการ
5) นางสาวปาริฉัตร ยางศรี	ครูชำนาญการ
6) นางอนุสรรา เสนไสย	ครูชำนาญการ
7) นางสาวปวีณา ครุฑเผือก	ครูชำนาญการ
8) นายชัยวัฒน์ เทวธีระรัตน์	ครูชำนาญการ

- 9) นางสาวศศิธร บัวเรือง
- 10) นางสาวสาวิตรี ตูบุดตา
- 11) นางสาวจิรนนท์ ครุฑาโรจน์

ครูชำนาญการ

ครู

ครู

2.4 โรงเรียนสุจิตปูลิ จังหวัดฉะเชิงเทรา

- 1) นายธรรมภณ จงรัมย์
- 2) นายหุติพงษ์ รักจรรยาบรรณ
- 3) นางสาวจันทร์ทิพย์ สาดา
- 4) นายทิวากร ดีเอม
- 5) นางสาวพิมพ์พิศา อินทร์นวล
- 6) นายเฉลิมพงษ์ โชติวงศานันต์
- 7) นายธนาकर มะลิตอง
- 8) นางสาวธิดา ทศนพงษ์
- 9) นางสาวอาภากร เตยระชากุล
- 10) นางสาวภัทรนิภา แซ่อึ้ง
- 11) นางทิซารัตน์ ชูเชิด
- 12) นางสาวชาลิณี อยู่เล็ก
- 13) นายปลาโมช เลิศปาน

รองผู้อำนวยการ

ครู

ครู

ครู

ครู

ครู

ครู

ครู

ครู

ครู

ครู

ครู

ครู

คณะผู้จัดทำเอกสาร

แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก : กอตอบทเรียนจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ

ที่ปรึกษา

ดร.อำนาจ วิทยานุกูล
ดร.อุษณีย์ ธโนศวรรย์
ดร.พิรศักดิ์ รัตนะ
นายสำเนา เนื้อทอง

เลขาธิการสภาการศึกษา
รองเลขาธิการสภาการศึกษา
รองเลขาธิการสภาการศึกษา
ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษา
และพัฒนาการเรียนรู้

บรรณาธิการ

ดร.ประวีณา อัสโย
นางสาวนุริยา วาจิ

ผู้อำนวยการกลุ่มมาตรฐานการศึกษา
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ดร.ประวีณา อัสโย
นางสุวรรณา สุวรรณประภาพร
ดร.ปิยะมาศ เม็ดไธสง
นางสาวอุบล ตริรัตน์วิชา
นางสาวนุริยา วาจิ
นางสาวสุชาดา กลางสอน
นางสาวภควดี เกิดบัณฑิต

ผู้อำนวยการกลุ่มมาตรฐานการศึกษา
นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ
นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

ผู้ประสานงานการจัดพิมพ์

นางสาวนุริยา วาจิ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กลุ่มมาตรฐานการศึกษา
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
โทรศัพท์ 0 2668 7123
โทรสาร 0 2243 1129
Website : www.onec.go.th

รวมเอกสารวิชาการ
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สื่อสิ่งพิมพ์ สกศ.อันดับที่ 73/2564
ISBN 978-616-270-330-0